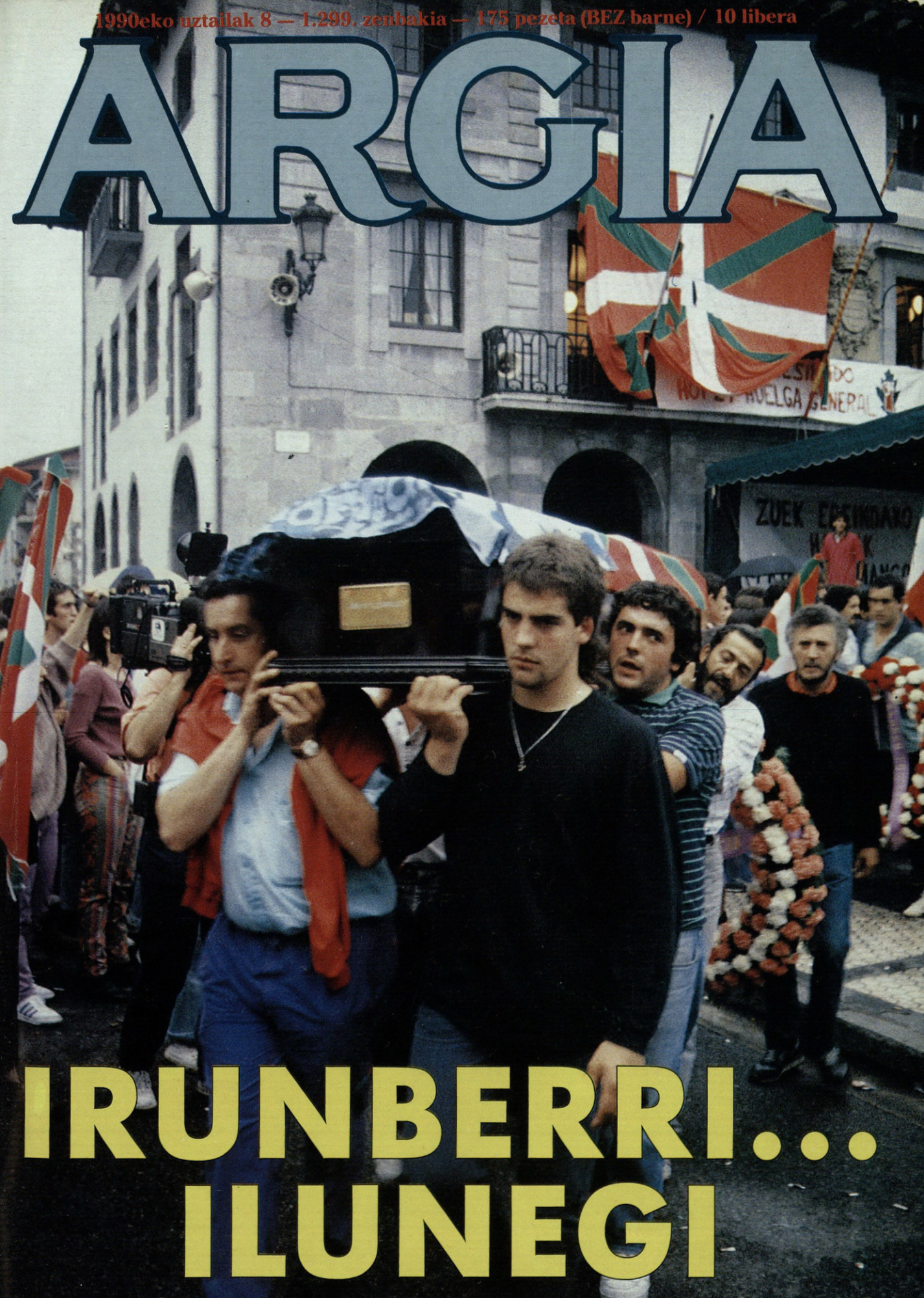

1990eko uztailak 8 — 1.299. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

IRUNBERRI... ILUNEGI

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/8.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.299. zenbakia

POLITIKA

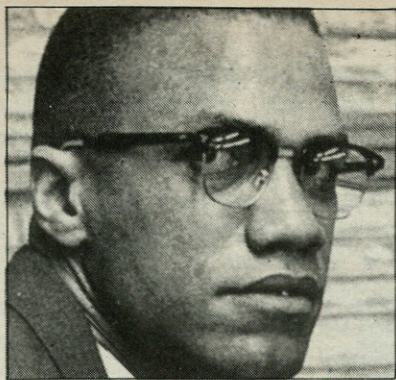
- 8.** Bertsio ofizialaren hutsak ezin konpondu. B. ARTO-LA eta X. LEKUONA.
- 14.** NAZIOARTEKOA: Dublin: sovietarren aiduru. PABLO SASTRE.
- 16.** Islama EEBBetan, mugimendu beltzaren korrante erradikalea. LUIS FERNANDEZ.

ERREPORTAIK

- 20.** Euskaldunon Egunkaria: AZKEN FESTA. J.J. PETRIKORENA.
- 23.** Zezenari adarretatik heldu nahian. I. GOIKOETXEA eta X. MA-KAZAGA.
- 27.** Iñaki Linazasoro: «Apostoladugisa landu dut umorea, Euskal Herria gozoagoa egiteko helburuz». J.J. PETRIKORENA.
- 39.** Minusbaliatuek ezin gizartearen mugak gainditu. M. ARRIETA.
- 42.** Dragoiak izarretara bidean. LUIS FERNANDEZ.

KULTURA

- 45.** Kultur ataria.
- 46.** Kale antzerkia ikusiz ikasiz. SABINO MADARIAGA.
- 49.** Minxoriak: «Zuzenean egiten duguna diskan isladatzea izan da gure asmoa». E. IRAZOKI.
- 50.** Aldaketak Pariseko Euskal Etxean. IXABEL ETXEBERRIA.
- 51.** Seirehun lagun inguratuko Iruñera Udako Euskal Unibertsitateak. IÑAKI CAMINO.
- 66.** AZKENA.

MALCOLM X: 1925ean jaio zen eta berrogei urte bete baino lehenago hil zuten New York-en. Bere hilketaren mende laurdena bete denean, bere izaera eta ideiak erreferentzia puntu nabarmena dira

16 oraindik gaur egungo Amerika beltzean.

EGUNKARIA: Egunkaria Sortzen-ek, euskal egunkaria urrian ateratzekotan herriz herri antolatu duen kanpainari amaiera emanez Egunkariaren Azken Festa antolatu du uztailaren hamabostean Donostiako Belodromoan.

20 Egun horretan, zero alea plazaratuko da.

IÑAKI LINAZASORO: urte batzuek Tolosako alkate izana, kazetaritza, ikerketa eta liburugintza izan dira bere bizitza lotu duten hiru lokarri sendoak. Historia, etnografia, umorea dira estimatuen dituen gaiak.

MUSIKA: Lekeitioko kale antzerkiaren bigarren jaialdia uztailaren hamaikatik hamabostera bitartean ospatuko da, bertan Kukubiltxok bere azken kale

46 antzerki lana estreinatuko du.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Leikuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabino Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonariz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakai-koa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagierre, Kanko Izipuzua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Belta', Ermine Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Martin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Al-bisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Tendaria kalea 33 - 3. ezk. 48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (944)166936, 4166500.

Telefaxes: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria	465 libera.
Estatu Espainola	7.000 pezeta.
Beste atzerriak	9.300 pezeta.
Airez	14.000 pezeta.

Zumaiako herriak ez al du zinema aretorik merezi?

Denok dakigun bezala «Aita Mari» zinemaretoa orain lau astetatik itxia dago. Zinemaretoa eta etxe osoa Guraso Elkartearena da, baina ez du izan behar hainbat maitemindurik. Ondorioak: Bai edifizioa eta bai zinemaretoa zaharkituak daude. Orain zazpi urtetik hona Guraso Elkarteko ardura hartu zutenak, arazo honetaz jabeturik, zerbait konpontzen ahalegindu ziren: Zinema programa hobeago jarri, bigarren eskuko bi proiektore erosi eta azken bi urte hauetan zinemaretoa eta programazioa profesional on baten eskutan utzi, eta abar. Baina arazoa hori baino larriagoa zenez irtenbide bakarra geratzen zitzaien: Zumaiako Udaletxeari laguntza eskatu. Badira bi urte Guraso Elkartea eta Udaletxea harremanetan hasi zirela eta Gurasoek Udalari egindako azken proposamena hau izan da: Edifizioa Udaletxeari 30 urtetako utzi baldintza batekin, noski: Zumaiako herriak izan dezala zinemareto dextente bat. Hortik aurrera: Antzerkiak, bertsolaritza... hots, kultur programazioa udaletxearen esku geratuko litzake. Hitz batetan, zinema programazioa aurrera atera, gehi kultur ekin-tzak.

Zumaiarrok ez al dugu hainbeste merezi? Ez? Zumaiako udala oraingoz behintzat ixilik dago. Noiz arte? Honen aurrean bai Zumaiako herriari eta bai Udaletxeari honako hau adierazi nahi dizuegu:

1-Zinemaretorik gabe gara-

tu den herriko gazteria herri-tik ihes egiten duela eta Zumaia hustutzen hastea penagarria litzateke, batez ere orain Zumaiari, kanpotik hainbeste jende hurbiltzen denean eta bertako gazteria zinemara gehiago joaten hasi denean. Bestalde, kontutan hartzekoa da «Aita Mari» irabazi handienak betidanik udan atera izan dituela, beraz, zinemaretorik geratzekotan kanpotarrek ere zerbitzu on bat gabe geratuko lirateke. Azkenik ez dezagun ahaz «Aita Mari» zinemaretoari eta «Guraso Elkartea»-ri esker-rak azken 15 urte hauetan zinema-forum saioak izan direla.

2- Gipuzkoako herri askotako udalek bere gain hartu dutela zinemaretoaren administrazio eta gastuak: Gazteriak ez dezan herriatik ihes egin, Azkoitiako Udalak 150 milioi gastatu ditu; Legazpikoak 60 milioi; Eta Errenteri, Irun, Ordizia, Elgoibar, Beasain, Arrasate, Aretxabaleta, Soraluze eta Oñateko (azken bi hauetan udalak berak zinemareto berria eginez) zinemaretoak udalek hartu dituztela.

3- Zinema berriro modan jartzen hasi dela eta betidanik ongi zainduak izan diren zinemaretoak irabazi onak ateratzen dituztela: Zarautz, Azpeitia, Eibar, Bergara eta Donostiako zinemaretoak lekuko.

4- Guraso Elkartea eta Udala «impase» batetan dauden bitartean (eta gazteria kanpoan «galtzeko» arriskuaz) zumaiarrok zinemaretorik gabe gaude. Eta ez dugu uste hau haur, adolezente eta gazteen arazoa bakarrik denik. Hona hemen gure proposamena: zumaiako Udalak, probisionalki, posible egin dezala «Aita Mari» berriro irekitzea, kontutan hartuz:

a) Herriaren onerako dela eta ez inor aberasteko.

b) Orain egingo zirakeen ho-

bakuntza hauek gerorako ere (obra handiagoa gero egitea erabakiko balitz) balioko luke-teela.

c) Gaur egun dagoen zinema programazioaren arduradunaren, Guraso Elkartearen eta gure ustetan «Aita Mari» zinemaretoa berriro ireki ahal izateko nahi eta nahiezkoka ditu hobakuntza hauek:

Instalazio elektriko berria jarri, bobina bateko proiektore berria eta pantaila berria erosi eta eserlekuak eta kalefazioa txukundu, garbitu eta konpon-du.

Uste dugu Zumaiako udale-txeak hau egitea posible duela, urtez urte diru balantzea superavit-ena amaitzen dela jakiten bait dugu. Beraz, Udaletxeari eskatuko geniokeena zera da: azken hitza berea denez konpon dezala lehen bait lehen arazo hau, Zumaiako herriak hainbeste merezi duelakoan gaudelako eta atzeraka joatea penagarria litzatekeelako.

ZUMAIAKO HERRI BATZOKIA. ZINE KLUB SAILA

Otoi, «faxarik» ez!

Ez da etimologizale ez sabbindarrik izan behar, «telefonoaren bidez fotokopiak leku batetik bestera bidaltzeko bali-olio duen aparailuari» esateko «faxes» hitza oso baldarra dela jakiteko (ikus L.Aristi, ARGIA 1296: 42-43).

Ingelesezt mintzo direnak asmatu zuten hitz hori, latinezko «facsimile»-ren laburduraz. Baina nola deabru esan behar ote da euskaraz? Eta idatzi? Eta jokatu? Zer da «faxes», kopia, aparailua, biak? Ba al da beste hitzik «ks»-z bukatzen denik?

Askoz ere hobe han-hemen-ka zabaltzen hasia den hitza: telekopia. Hortik sor litezke

«telekopiatu», «telekopiaz bidali», «telekopiagailua». Frantsesez ere gisa horretan esaten diote.

Oharra: gutun hau telekopiaz bidalia izan da.

GOTZON EGIA

RENFEkin inora ez!

Gaur ere herritarren zerbitzua axolagabe baztertua izan da arrotsaldean, Itsasondan kamioi bat irauli dela trenbidean eta... Europako herrialdetan honelakoak gertatzen direnean, bidai-zerbitzuek autobusak jartzen ditu bere bezeroentzat. Hemen berriz bidaiak hor utzi gintuzten bidean, geure zerbitzura, kontsultara edo betebeharrera iritsi ezinik.

Asper-asper eginda gaude RENFErekin eta lehenbailehen konpainia hau hemendik kentzea eskatzen dugu eta Euskal Herri guztirako, herrien artean herritarren zerbitzu egoki bat duen Euskal Trenbide eta Garraio kolektiboen Elkarte bat sortzea.

Hauteskundeetan promesak ez, baina ekintzak behar ditugu, automobil gutxiago eta herrien artean Garraio Kolektibo ugariago, hobeago.

ALFONSO ALTOLAGIRRE

Hitzez hitz

«ETako kideak buruaz beste egitea sinestezina delakoan nago. (...)Baina berriz ere, bertsio ofiziala egia dela sinetsi nahi dut».

J.A. Ardanza
(Deia, 90-VI-28)

«Denok onartu behar dugu, zenbait egoera nahiz eta mingarriak izan beharrezkoak direla. (...) Etsaia gogorra da, baina gu gogorragoak».

Susana Arregi
(Familiari azken gutuna)
(Egin, 90-VI-28)

«HBk ez du inoiz PNV etsai politikotzat jo, kontrario politiko bezala baizik. PNVk ere berdin ikus gaitzala eskatzen diogu alderdi jeltkideari».

Iñigo Iruin
(Egin, 90-VII-1)

«Inoiz ez dugu subiranotasuna Espainiako herrian datzala onartu. (...) Eta egungo marko juridikoa gustokoa ez bazaigu ere, mugarik gabeko aukerak jasotzen ditu».

Xabier Arzalluz
(El Correo, 90-VII-1)

Gordetzekoak

POLIZIA ESPAINOLAK BILBOKO UDALTZINGOA ENTZUTEN

BILBOKO Udaltzaingoak bere zerbitzuari 092 telefono zenbakia jarri dionetik dei gehiago dituela adierazi digu gorputz horretako arduradun batek. Honek ordea, beste arazo bat eragin omen du, Polizia Nazional espainolak Udaltzaingoaren deiak scanner-az garbitzen bait ditu, udaltzaingoak deiak jaso arren gertakariak jazotzen diren lekuetara bera baino azkarrago iristen direlarik polizia espainolak. Udaltzainen haserraldiak ekidin asmoz, zein nolako neurriak hartu aztertzen ari dira udaletxean.

OPEL AUTO-ETXEAK PIPERPOTOA ZAINDUZ

OPEL auto-etxe amerikarrak Opel Corsa Jaca modeloa hil honetan promozionatzeko asmoa duela eta, auto saltzaile etxeetara igortzen ari da lehen aleak. Fabrikatik Hego Euskal Herrira bidaltzen ari direnek, hala ere, badute Estatu espainoleko beste lekuetako promoziorako auto hauekiko berezitasunik, hauek bandera espainolarekin bait datoz eta HEEra datozenetan ez bait dago piperpotoaren inolako arrastorik.

Ezpalak

PRESO BATEN AMA ETA LAGUNA ISTRIPUZ HIL

● MARIBI Ramila, Ourense aurkitzen den Laudioko euskal preso politikoaren ama eta laguna, auto istripuz hil ziren. Pilar Arzuaga eta Alfonso Isasti Zamorako Pola de Sanabria herrian utzi zuten bizitza, Maribi bisitatzeko asmotan abiatu zirenean Euskal Herriatik. Amnistia-aren Aldeko Batzordeek, sakabana-keta politikoaren ondorioztat jo dute bi pertsona hauen heriotza.

GASTEIZEK ARAZOAK TRASFERENTZIETAN

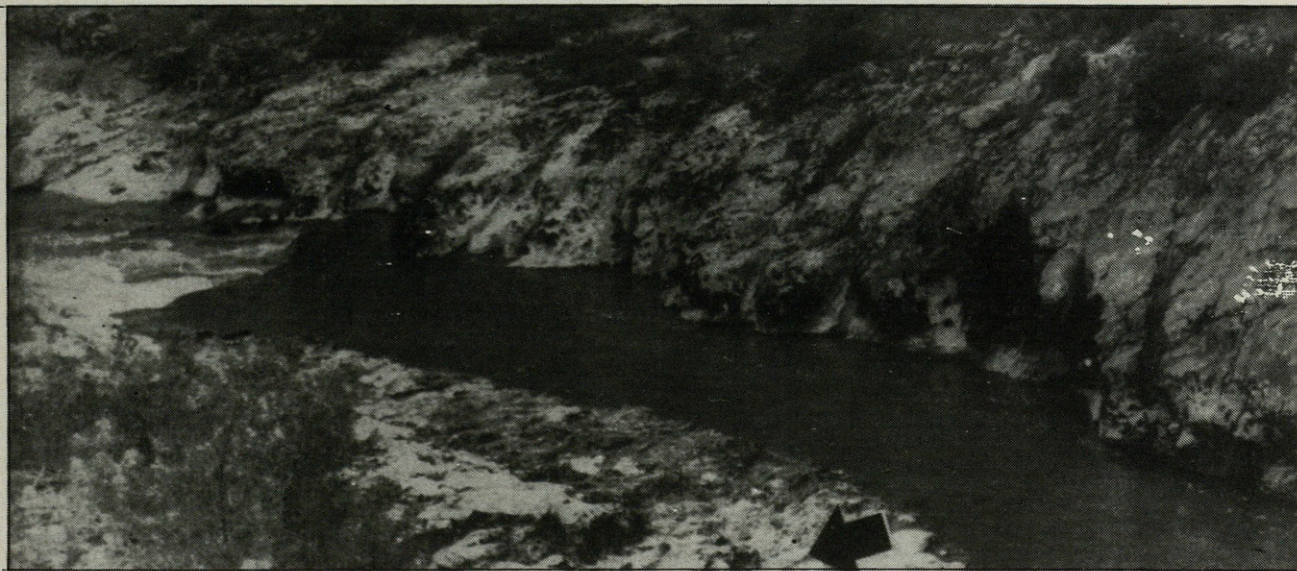
● BILERA burutu zuten Madrilén Espainiako Administrazio Publikoko Ministrariak eta Lan Saileko Ministrariak, Eusko Jaurlaritzako Lehen-dakaritzarako Kontseilaria eta Lan Kontsailariarekin, transferitu gabe dauden gaiak aztertzeko. Bileraren ondoren, Juan Ramon Guevarak oinarritzko ezadostasun garrantzitsuak omen daudela adierazi zuen. Eusko Gobernuak dioenez, Estatuak diseinatzeko dituen planen eragile hutsa izatea gaitz nahi da.

MENDAILLEREN ESTRADIZIOA ETAKO KIDEENENAREN ARABERA

● ESPAINIAKO Justizi Ministriari esan duenez, Espainiako Gobernuak George Mendaileren estradizioari ateak irekitzeko, Frantziako Administrazioak ETako kide diren estradizioarekin zer egiten duen hartuko da kontutan Madrilén. Mendaille Frantziara estraditatu izan dadin nahi badu Parisek, beste hainbeste egin beharko du honek Frantzian bizi diren ETako buruzagitza jotzen diren errefuxatuekin, Mugikak dioenez.

Almerian erreak, Bidasoan itoa

Irunberrin «suizidioak»

IRUNBERRIKO arroila bi gazte eta goardia zibil baten heriotzaren eta beste gazte baten zauri larrien lekuko mutua dugu. Bertan ere, badira lekuko gehiago, Irati ibaiarekin batera putre eta arranoek eguerdi eta arratsalde partean zer gertatu zen ederki ikusi bait zuten. Bestalde, Bidasoak Zabaltzarekin zer egin zuten ere ikusi zuen baina gutxi jakingo dute egia. Beste askok ordea, esan ziren gezurren berri behintzat zalantzarik ez dugu.

Jose Luis Corcuera Barne Ministrari espainolak esandakoek ez dute hiritargoaren baitan sinesgarritasun izpirik sortzen, baina egia esan eta gertatutakoa argitu beharrean nahastearekin nahikoa zaio eta zaie. Urralburu Goardia Zibilaren zuzentasun eta ohoreaz mintzatu da, zalantzarik sortzen ez duen Gorpuz; Corcuera suizidioak zalantzan jartzen dituenak nolakoa den argi eta garbi adierazten omen duela baieztatu du. Antza denez, komunikabideek bertsio ofiziala eta honi —ebidentziaren aurrean— erantsi behar zaizkion behar adinako elementu berri, hipotesi eta bestelako trikimailuak errepikatuz, bertsio ofiziala egia bihur dadin ziur da ministraria. Hala ere, eta Ardanzak aipatu bezala, guzti horiek ez dute hiritargoaren sinesmenik apurtzen eta Ardanzak hau ez esan arren, Goardia Zibilak hiru gazte hil nahi izan dituela eta batek bakarrik salbatu

duela bizia pentsatzen du Euskal Herriko gehiengoak.

Galdera asko dago airean, lotu beharreko hari solte ugari, baina bertsio ofiziala irentsi ezina da, defendagaitza... inozotzat hartu nahi du hiritargoa.

BAINA Corcuera ahaztutzen duena, bere aurretik egon diren Barne Ministrari gehienak larru berean izan direla, eta hiritargoak ordea, Almerian, beste hainbat kasuren artean, hiru gazteekin gertatutako ez duela ahaztutzen.

Orduan etakide omen ziren hiru gazte atxilotu eta komisaldegira eramaterakoan «istripu» bat izan eta kiskalita hil omen ziren hiru gazteak. Ez zuten erakunde armatuarekin zerikusirik baina goardia zibilek hil eta gero, autoaren ihesa, ondorengo balaz jositako gorpuen erreketak eta sinesgarri izan zedin guztia prestatu zuten. Orain gauza bere tsua gertatu ez denik nork ziurta dezake? Harrigarria behintzat «antiterrorista» gaietan hain iaioa omen den Goardia Zibilari sarriegitan gertatzen zaiona: Almerian gazteek ihes egin eta auto istripuz erre egiten dira, Zabaltzak ere ihes egin eta Bidasoan ito egiten da, oraingo hiru gazteok une hartan ez zeuden goardia zibilen presio pean suizidatu egiten dira...

Oraingo honetan Almerian jazotako, frogatutako eta epaitutako afusilaketa ez du gogoratu nahi Corcuerak. Almeriakoa neurri batean argitu zen, baina Irunberriko kasua desberdintzen duena gazteak ETA erakundekoak zirela da, eta «beste istripu» baten aurrean —Goardia Zibilaren sargentu bat hil den enfrentamendua tartean dagoenean— komunikabide gehienen laguntza paregabea hortxe dagoela, azken finean hiru gazteon atxiloteta eta ondoren egindako guztia Estatu arazo bihur baitaiteke.

Hala ere, Almerian ez zen zeharo kiskalia baina bizirik irten zen gazterik agertu eta «suizidatzeko» saioa egin zuen Rubenachek esan dezakeena —baldin eta osasun egoerak beherakada handirik pairatzen ez badu— oso kontuan hartzekoa izan daiteke.

SUIZIDIORIK ez dela gertatu frogatzen bada —gauza zaila— Corcuerak eta exekutibo osoak kinka larrian beharko luke izan baina bada, jendearengan sortu berri den kezka: Rubenachek suizidiorik ez zela izan adieraziko balu, «guztia «terroristen» jokua makabroa besterik ez dela izan» esango duenik izango da, hau da, hiru gazteek bere buruaz beste egin zuten, guztiak «suizidio arraro» itxura har zezan, honela Goardia Zibilari hiru hilketa leporatuko zitzaizkion. Baina bata, Rubenachek, juxtu orain deklaritzen duenak, ez zuen horretarako behar adineko adorerik izan eta tiroa gaizki joaz bizirik atera denez, Goardia Zibila afusilaketaz akusatzen du. Guzti hau asko aurreratzea litzateke, baina entzudakoak entzunda...

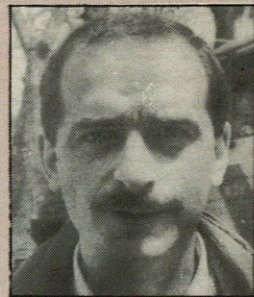
Bestalde, Jose Antonio Ardanaz esan dituenak min egin die PSOEko sozialistei, PNV eta PSOEren arteko sua berriro piztu delarik. PNVren baseak hiritargoa osoak bezala, ez du, oro har, bertsio ofizialik sinetsi eta Ardanazaren adierazpenak zentzu horretan abituko lirateke. Lehen lorpen honez gain, Ardanazaren bigarren lorpena Ezker Abertzalea eta Madrilaren artean sortu den iskanbila honen erdian indarrez esku hartzea izan da, Ezker Abertzalea-Madril enfrentamendua zokoratuz, enfrentamendua Madril-PNV artean bihurtu-duela prentsak.

EUSKADI Ta Askatasuna erakundeak Susana Arregi, Jon Lizarralde eta German Rubenachen militantzia errekonozitu du eta igandean egunkari bati igorritako agirian PSOEek irtenbide polizialaren alde eginiko apostua salatu eta irtenbide bakarra Euskal Herriaren berezko eskubide nazionalak eskuratzeko gai izango den negoziaketa politikoak ekarriko duela ziurtatzen du.

Agiri honetan negoziaketarako prest agertzen da ETA, Estatuko botereei eta PSOERI gonbidapena luzatzen diela, «(...) Sarritan errepikatzen ari gara bakea, benetako Bakea, posible dela. Euskadi Ta Askatasunak hori gauzatzeko benetako frogak erakutsi ditu. Bada garaia Estatuko botereek eta bere exekutiboak gauza bera egiteko» esanez amaitzen da agiria.

N. ARRASTOA

Arre datoz urak Irunberriko arroilan

IRRATIKATE espainol bateko tertulian entzuna dugu. ETA-koak oso koldarrak omen dira eta horregatik jendea buruan tiro bat emanda akabatu ondoren beraiek larri aurkitzen direnean beren buruak entregatzen omen dituzte, berehala poliziari dena «kantatzeko». Hala ere Lizarralde besteak baino astoago, «iluminatuago» eta «zombi» omen zen eta bere burua hil omen zuen adiskideak tirokatu ondoren. Ministrariari entzun diogu biharamonean hipotesi bikoitza defenditzen, edo eta hildako bi etakideek beren buruak hil zituzten edo Lizarralde Susana hil zuen lehenik eta bere burua gero. Harrapatzen badituzte koldarrak dira, hiltzen badituzte suizidatu egin dira eta suizidatzen badira ezingo du inork heroi batzuk direnik esan, zoroak baino. Asesinos, miserables...

NORTARAINO gauden abertzaleok atzeraka etorriak! Fernando López Agudín entzun dut Radio Euskadin Madrildik errieta egiten Jose Felix Azurmendi eta Kepa Bordegarairi eta hauek ekaitzaren erdian administrazioaren aurrean «zalantzak edukitzeko eskubidea» aldarrikatzen. Egun hartan ohar gogor bat plazaratua zuen PSE-PSOEek Ardantzak esandakoen arrapostu gisa, Gasteizko lehendakariari ETArekiko harreman pribilegiatuak egotziz. Eta ondoren, baretze alderako joera. Iruditzen zait errieta eta haserre horiek inolako ezinegonen plazaratzea baino Irunberriko gertakizunak betirako ilunpean uzteko antolatu den estrategia inprobisatuaren kapitulu gogor-antzekoak izan direla. Nafarroan jazo dira gertakizun horiek baina «repliegue»-«despliegue» gorabehera eta koordinazio antiterroristaren tirabien dinamika ere uler daitezke, Komunitate Autonomoan. Mikel Zabaltza orbaiztarraren heriotza aipatu da Guardia Civilaren azioenganako «zalantzak» justifikatzeko. Jakintzat ematen da haren heriotza betirako agitasunik gabe gelditu zela.

BIZKAIERAZ mintzo zen neska, gipuzkeraz mutilik zaharrena eta euskaldunberriaren euskara batuan hiruetan gazteena. Bizia utzi zuten bik Nafarroako Irunberriko arroilan eta biziaren erdia galdu hirugarrenak. Gazte horiek diruagatik ez baina ideia batzuen alde ari direnik esatea subertsiboa da. ETako militanteen jokabidea psikiatriaren neurrietan aztertzeari uko egitea apologia da. Hitzegin dezagun politikaz, bila ditzagun irtenbideak, odol-hustutze hau buka dadin. Mintza gaitzen horretaz edo isil gaitzen. Itxi dezagun ahoa egia txiki baten truke hamar gezur handi irentsi behar ez izateko.

PELLO ZUBIRIA
(ARGIAko kazetaria)

Irunberriko arroilan jazotakoaz susmo handiak daude

Bertsio ofizialaren hutsak ezin konponduz

Irunberriko arroilan gertaturiko hiru heriotzeak -Hervás sargentua, Jon Lizarralde andoaindarra eta Susana Arregi oñatiarrarena- azaltzeko eman den bertsioaren inguruan sortu den hainbat iluntasun eta susmok Goardia Zibilaren (GZ) jokaeraren zuzentasuna zalantzan jarri dute berriro ere. Bertsio ofizialak nabarmenki uzten dituen hutsuneak frogatu ahal izan ditugu Irunberriko hainbat herritarrekin mintzatu ostean eta arroila bertara hurbilduz ere, Corcuera ministrari espainolari «ahaztu» zaizkionak frogatzeko aukera izan dugu.

Corcuera . Madrilgo Parlamentuan emandako bertsioa ontzat jo dute Estatu espainoleko parlamentari gehienek. Hau

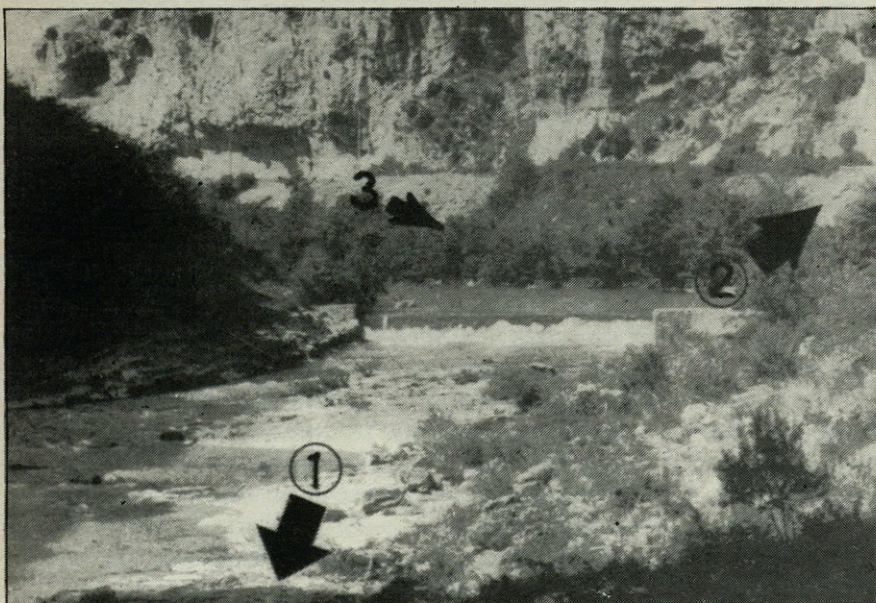
honela, hasieran eman zen bertsio ofizialari hutsuneak agertu zaizkion bakoitzean datu berriak erantsi edota hasiera batean

esan zirenak bazterrean utziz, «derrigorrezko konponketa» aurkitu dio ministrari honek.

Irunberriko arroila ez da oihana

Bertsio osoa eusten duen honako abiapuntik hasten da Corcuera: «Irunberriko arroila leku menditsua eta bertan ezkutatzeko leku aproposa da», eta era berean, «ikuskatu eta arakatu ahal izateko oztopatzen duen landarediaz josia dago». Behin eta berriro errepikatzen du hori eta hau sinestertzeko Madrilgo Parlamentura argazkiez horniturik agertu da. Irunberriko arroila baso baino oihan den irudipena saldu nahi du Barne ministrariak eta, antza denez, ez dirudi azken partean Corcuera Irunberritik agertu denik, zeren ekainaren 29an, hau da, ostiral arratsaldean, Irunberriko arroilan dagoen landaredia sasi, ote, eta metro eta erdiko, gehienez bi metroetako zuhaitz txikiz osatutako sastraka dago. Ez besterik. Bestalde, sastraka hau arroilan dagoen pistaren eta erreken artean da eta bost metroetako zabaleraz du izango. Erreken beste aldera eskalatu beharreko arrokak daude, ia sastrakarik gabe, arroka hutsa.

Esandakoari Lienenarako tunela eta Irunberrikoaren artean 1.200 metroetako aldea izango dela erantsi behar zaio eta gertatu omen den tiroketa eta ondorengo guztia 500 metroetako kokagune batean jazo da, pistatik ikusmenak hartzen duen kokagune osoa. Baina datu hauen berri ez da ematen.

Barne Ministeritzaren iturrien arabera, 1 markatzen den lekuan etakideek tirokatu zituzten goardia zibilak. 2 markatzen denean holandarrekin topo egin zuten. 3 markatzen den inguru horretan aurkitu zuten Rubenach eta beheran, errekan, Lizarralde eta Arregiren gorpuak.

Astehenean eguerdiko 12etan Irunberriko sargentu eta kaboak pertsona susmagarri batzu ikusi eta lehena gazteak identifikatzera doan bitartean Esako bi goardia zibil ere Liedena aldetik datoz.

12:05etan, hau da, bi hauek kaboarekin bat egite-rakoan tiroketa jazotzen da sargentua hila gertatzen delarik. Hiru goardia zibilek gazteak ihesean dakusatzate eta bigarren tiroketa gertatzen da. Esako sargentua zauriturik autora doa abisua ematera.

12:30etan bikote holandar bat tiroak entzun eta gero kokagune horretara hurbiltzen da eta bi gizona eta emakumezko bat gerturatzten zaizkie. Bi ihesean jarraitzen dute baina hirugarrena, zauritua dagoenez, auto ote duten galdetzen die. Hauek espainolez ez dutela ulertzen keinuz adierazten diote eta hiruak sastraketan ezkutatzten dira.

Bikote holandarrak guardia zibilengana jotzen du baina hauek autoetan zaurituarekin zistu bizian doaz. Irunberriko tuneletik datorren tiro baten hotsa entzuten dute holandarrek baina presa dela medio guardia zibilek ez dutela entzuten uste dute.

12:35etan helikpteroa agertzen da.

12:45etan Irunberriko eta autoz, paisanozko bi goardia zibil jeisten dira. Holandarrekin eta eskursionistak dauden haurrekin topo egin eta ezer zehazten ez dietenez aurrera darraite.

12:55etan zauritua eraman duten bi guardia zibilak sendagile, enfermera eta apaiz batekin datoz. Paisanozkoekin topo egin eta hila dagoen sargentuarengana doaz. Honek pistola ez duela eta eskursionistak aldentzera doaz.

13:15etan GAREko goardia zibilak datoz, arroila itxi eta guztia arakatzten dute.

13:30etan iheslariek eginiko bidea hartu eta odol arrastoak eta karkiloak aurkitzen dituzte. Pistola eta kargadoreak ere bai.

15:10etan sargentuaren gorpua eman eta txakurrak lanari ekiten diote.

18:30etan zakurrak holandarrek iheslariekin topo egiten duten tokira doaz. Hurrengo goizean 300 metroetara bi etakideen gorpuak agertuko diren tokira ez doaz.

20:45etan goardia zibilek Germen Rubenach

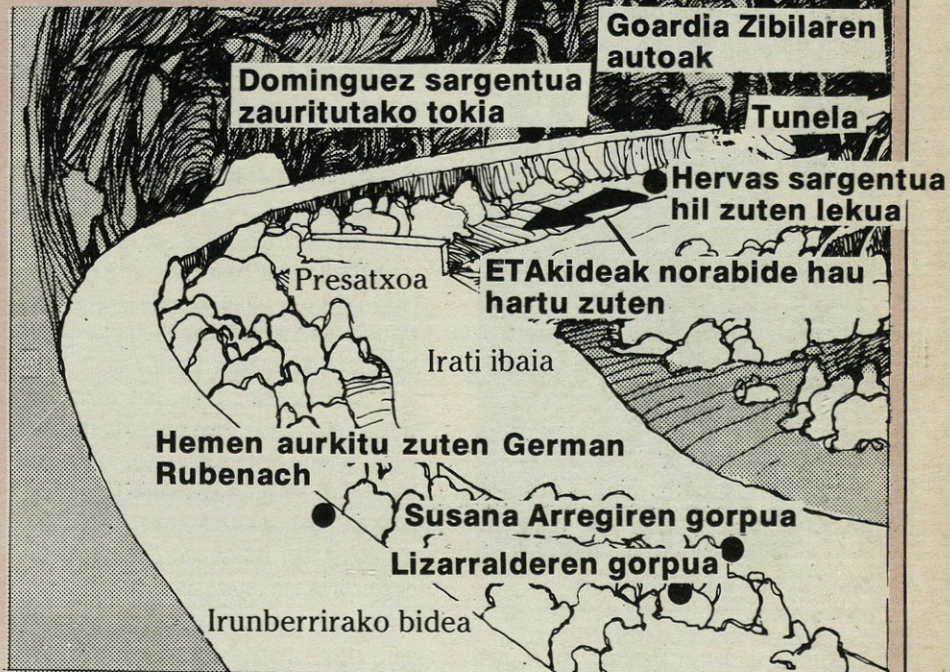
Corcuerak azaldutakoaren arabera:

zaurituarekin topo egiten dute. Atxilotu eta hospitalera daramate. Bitartean erreken beste alderantz tiroka hasten dira tranparik egon ez dadin.

21:00etan araketa bertan behera uzten da.

Hurrengo goiza. 07:00etan araketa lanei ekiten zaie.

08:45etan Rubenach aurkitu zuten metro gutxira errekan sartua Jon Lizarralderen gorpua aurkitzen dute. Ondoan Browning pistola du. Metro batera sargentuaren pistolarekin eginiko bi tiroz Susana Arregiren hila dago.

Bertsio ofizialaren hutsune eta «bestelakoak»

Marraskian agertzen den bertsio ofizialean ez da ezertarako Seat 127 gorri bat aipatzen. Harrigarria bada, asteartean, gertakariaren biharamonean, prentsa idatziak (El Mundo, Diario 16...) Nafarroako Delegazioaren iturriak aipatuz, goardia zibilek auto honen alboan zeuden gazteak identifikatzeko tiroketa suertatu eta gazteok ihesari lotu zitzaizela zioen. Irunberriko herriar batek seat 127 gorri bat, NA matrikulaz eta G edo C letraz, goiz hartan bertan arroilan zegoela baieztatu digu, gidariarekin eta atzekaldean bi gazterekin, gerora jakin izan duenez, kamioilariarekin hitz egin duelako, kotxe hori, 12ak inguruan arroilatik atera eta Irunberriko gurutzean kamioi baten aurka jotzeko arriskuz Otsagi aldera jo zuen zistu bizian. Bertan bi edo hiru gazte zihoazen. Gaur egun, auto hau ez da inondik agertzen.

Bestalde, herri honek, eguerdian ere arroilatik ero moduan kabua igo zela adierazi digu eta berarekin unifomez eta txandalez zeuden Irunberriko goardia zibilak autoz arroilara abiatu omen ziren.

Jose Javier Valencia-k, Irunberriko praktikantea, adierazi duenez, arroilan istripuren bat gertatu zen abisua eman zioten, «autoarekin arroila guztia igaro nuen eta ikasle arabar batzuekin bakarrik egin nuen topo, ez nuen beste pertsonarik ikusi». Liedena aldetik zetorren GZaren autoarekin topo egin eta hor zihosen goardia zibilek sargentu hila non zegoen adierazi zioten. Jose Javier Valenciak «medikua, erizaina eta neu gorpuren alboan bakarrik egon ginen» (Diario de Navarra, 90-VI-29) adierazi du. Non ziren goardia zibilak? Bertsio ofizialak GZaren autoak paisanozko bi goardia zibil zihoazen beste batekin topo egiten duela dio. Antza denez, praktikanteak auto bakarra dakusa. Goar-

dia zibilak zaurituarekin Zangotzara joan badira ez al dira Irunberriko goardiak arroilara jeitsi? Eta txandalez jeisten ikusi zituztenak zer dira? Eta nora joan ziren? Nolatan utzi zuten goardia zibilek sargentoa erreka bazterrean zerraldo gazteek ihesari ekin bazioten?

Bestalde, inork ez ditu holandarrak ikusi. El Mundo egunkariak elkar hizketatzen duen goardia zibilak ezik. Honen adierazpenak ez dute inolako baliorik gezurrak besterik ez bait ditu esaten: 1- Rubenach atxilotzen duenean «Heavi» non dagoen galdetzen dio. Nola daki Jon Lizarralde tartean dagoenik? Edo bazekien?. 2- Bere buruaz beste egiten saiatu bazen nolatan zuen pistola gerrikoan?. 3- Goardia zibil honen esanetan Lizarralde «tío cuadrulado» eta «zombi» bat omen zen, 83an poliziak inguratutik bere bi kide kiskalita gertatu ziren ekintza batean bera zuloan sartuz salbatu omen zen. Goardia honek aipa-

Dominika Urreta, Jon Lizarralderen ama

«Orain etxean aurrera gogorkiago jarraituko dugu»

Dominika Urreta alarguntsa eta Irunberriko arroilan hil duten Jon Lizarralderen ama da. Seme bat espetxean sartu zutenetik eta bestea Iparraldera ihes egin behar izan zuenetik herri mailako zein bestelako manifestaldietan ohizko partaidea da.

Dominika Urreta Iparraldean semearekin.

«Zerbait gertatzen den bakoitzean beti irratia ondoan egoten naiz, eta oraingoan ere Nafarroan zerbait gertatu zela eta, zein izen emango zituzten zain nengoen. Izenak eman arte lasai inoiz ez, ez zeruan eta ez lurrian.

Hamabietan «Radio Euskadi»ko partea

entzuterakoan Juan Mari Lizarralde zela bat eta Errezilgo Uzkudun emakumea bestea. Alabari deitu eta «gurea hil diten» esan nion.

(...)

«Iparraldean urtebete edo urte eta erdi pasa ondoren amnistiarekin etorri zen eta soldaduzka egin zuen. Beti goardia zibilak atzetik zeuzkan. Orain egin ditu sei urte, Sanjuanetan, lagun bat harrapatu zutela eta, (Joxe Esnaola lasartearra, egun preso) beste lagun bat etorri zitzaion bila (Mikel Kastresana, Donostian poliziak hila). «Gauzak txartzen ari dira eta etxea utzi beharrean daukagu» esanez ziztu bizian ospa egin zuten.

Geroztik modu txarrean eta gutxitan ikusi ahal izan dugu eta azken hiru urteotan askotxo okertu zela Iparraldeko egoera eta ez dugu ez ikusi eta ez hitz egin Jonekin».

(...)

«Bere borrokaren aurrean nik alde batetik konprenitzen nion, baina bestetik,

ni ama izan eta ez nuen joan zedin nahi. Hasieran bisitan joaten ginen eta konformatuz konformatuz, ongi. Gero gauzak txartzen eta txartzen, gauzak gero eta okerragoak jartzen direla ikustean, nik ere gero eta bere alde gogorrago egin nuen. Kontra egoteagatik bere alde ego-tera pasa nintzen. Eta orain etxean aurrera gogorkiago jarraituko dugu».

(...)

«Semeek eginiko borrokak (beste semea, Bittor, Pto. de Sta. Maria-n preso izan zuen) asko erakutsi dit eta Bilbon, Iruñean edo edonon izan diren eta joan ahal izan dudana manifestaldi guztietara agertu naiz. Parisera ere bitan joan naiz».

(...)

«Egunotako egunkariak erregalatu dizkirate Jonek esandako guztiak gordetze-ko eta zenbat gezur esaten ari diren... titularrak ikusi eta gezurrak besterik ez direla badakit. Jonek lagunari tiro egin diola diote; badakit nik, bai, Jonek ez lukeela inoiz ere lagunaren aurka tiro egingo, egitekotan bazekiela noren kontra egin».

(...)

«Semea hil eta ofizialki ez didate deirik ere egin semea hil didatela esateko».

X.L.

tzen duen ekintza Hernanikoa izango da eta salbatu zena Zabarte arrasatearra izan zen; Lizarralde 86an egin zuen ihes. Ondorioz, goardia honen adierazpenek sinegarritasun minimorik ez dute.

Corcuerari «ahaztu» zaizkionak

Alde batetik, bertsioa azaltzerakoan auto gorria ez da inondik ageri. Bestetik, arroilan dagoen sastraka neurria ikusirik, eta gutxienez 53 goardia zibil gehi zaurrak lanean aritu zirela eta 13:45etatik aurrera arroila zeharo itxia zegoela kontuan izanik, bere buruaz beste egin bazu-

ten lehenago gertatu zela pentsatzea bidezkoa da. Ordu horretatik araketa bertan behera uzten den unera arte (21:00), zazpi ordu alegia, ez aurkitzea nola ulertu?

Arroilan oihartzuna handia da: holandarrak ez al dute 12:30ak aldera «suizidioen» tiro hotsak entzuten? Norbaitek entzun al ditu?

Corcuerak araketa 21:00etan bertan behera utzi zela baieztatzen du. Irunberriko biztanle guztiek ordu horretatik 23:00ak arte entzundako bi ordutako tiroketa fuertez ez du ezertxo ere esaten.

Hurrengo goizeko 08:30etan entzundako tiroak ere ez ditu aipatzen.

German Rubenachen bizia salbatu omen

du Goardia Zibilak. Rubenach aurkitu zuten tokitik Iruñerako errepidera 3 kilometro eskas izango dira, baina GZak Liedene-nako aukera egin zuela, alferrikako 10 kilometrotako itzulia eginez aipatzea ahaztuzten zaio Corcuerari. Bestalde, GZak 20:45etan aurkitu omen zuen baina 23:00etan Iruñeko Hospitalean ingresatu zuten arte, non egon zen Rubenach eta zer egin zuten berarekin?

Egia osoa argituko al da?

Bi gazteoi eginiko autopsien txostenek eta German Rubenachek esan dezakeenak argitasun apurra eskainiko duela espero du

Juan Mari Artola, Gipuzkoako Juntetxeko kidea (PNV)

«Nahikoa denbora izan dute eskenarioa prestatzeko, teatroa ongi muntatzeko»

Gipuzkoako Juntetxeko kide izateaz gain, Jon Lizarralderen herriki-dea da Juan Mari Artola. PNVko politikari hau Irunberriko arroilan gertatutakoaz eta bertsio ofizialaren sinesgarritasun ezaz mintzatu zaigu.

«Aspalditik oso gogoan dut Juan Mari gaztea. Atentzioa deitzen zidan, beti mendiko bota handi batzuk jantzita ibiltzen zelako. Mendizalea izateaz gain, mo-to handi batean ibiltzen zen, beti mendian. Herriko mutila, erabat normala. (...)

Corcuera-ri entzun diodanean, berehala bururatu zait, kontu hau ez dela argituko. Esan diren tesi ezberdinak, bat edo bestea izan, argi dago nahikoa denbora izan dutela eskenarioa prestatzeko, teatroa ongi muntatzeko. Niri kosta egiten zait buruaz beste egin dutela sinestea. Ez da normala hori egitea, zeren hala balitz, beraien borrokan esperantzarik ez dutela adieraziko luke eta jakina da harrapatu balituzte ere, gartzelara eramanda ere, gaur edo bihar kalera aterako zirela. Juan Mari bezalako mutil gazte bat, bizitza guztia aurretik zuenak, ezin halakorik egin. Hala ere, une horietan burutik

pasa daitekeena ezin da pentsa eta buruaz beste egitearen hipotesi hori ere ezin da atzera bota. (...)

Esan den informazioan gauza batzuk ezin ditut sinestu, ez ziren bi edo hiru goardia zibil bakarrik joango, ezin arrisku horretara hain gutxi joan. Beti furgoneta bat edo halakoren bat joaten da. Ez daukat, esaten denean inolako federik, ez alde batetik eta ez bestetik. Ez dut argituko den itxaropen handirik, Zabalazarena bezalako kasu bat bihurtuko delakoan nago. Zabalzaren kasuan bezala, gustora joango nintzateke bertara, zer gertatu den ongi ikusi eta jakiteko. (...)

Atzo, hileta elizkizunak egiterakoan, handik pasa nintzen eta geratu egin nintzen, oso polita izan zen. Pentsatzen jarri nintzen eta herrian hazi, lana egin eta une batean bere ideagatik edo auskalo,

herritik joan zen mutila eta azkenean hala amaitzen du. Nik hildakoei izugarritzko errespetoa diet, eta hala behar da. Baina gertatu egiten dira eta oraindik tamalez gehiago gertatuko dira. Gazteak borrokara lantzatu egiñen dira, bada edade bat non ez den arriskua ikusten, guk edadea daukagu eta lasaia ikusten dugu.

Baina beraiek herriaren alde borroka egiten dutela komentzituta daudela gogoratzean zera etortzen zait burura: bada norbaitek esan zuela, 'infernua dioten bezala bada, kastigu gogorrena, mundua aldatzeko ahalmena eduki eta erabiltzen ez duenarentzat'. (...)

Rubenach familiari bere sema ikusten ez lagatzea, inhumanoa da, baina denok dakigu zergatik egiten duten, barruan denak kanpoko inolako kontaktorik ez izateko, erabat inkomunikatuta edukitzeko. Baina % 95ak pentsatzen dugu inhumanoa dela eta hala ere egin egiten da horrelakorik.

B. ARTOLA

“**B**ada norbaitek esan zuela, «infernua dioten bezala bada, kastigu gogorrena, mundua aldatzeko ahalmena eduki eta erabiltzen ez duenarentzat»”

**Juan Mari Artola
(PNVko junteroa)**

hiritargoak. Autopsiak zein distantziaz tiro egin zen, zein ordutan, aurkitu zituzten leku berean hil ote zituzten, gorpuen egoera, hau da, kolpeen arrastoen berri... Balistikaren txostenak zein armek su egin zuten eta zein kalibretako pistolak ziren argitu beharko du.

German Rubenach gazteak zer dakien ere argitzeke dago. Agoitzeko epailearen aurrean deklaratzeko duenean, duen osasun egoerak zein neurritarainoko deklarazioa egin dezakeen baldintza dezake eta, agian, zer ikusi, entzun eta paieratu zuen jakin ahal izango da.

Hala ere, lehen bertsio ofizialak izan dituen eraldaketak, erantsi zaizkion osaga-

rriak, bertsioan ezkutatu diren datuak, Corcuera Madrilgo parlamentuan esan dituenak... egia azaldu baino —egia ala gezurra— nahastea lortu dute, politikarien kezka eta galderak baretuz doazela. Bakartxo Arzelus Bilbo-Beobia autopistan, Luzia Urigoitia Donostiako pisu batean, Zabalza Bidasoa ibaian, Agustian Arregi eta Luis Mari Lekuona Hernaniko pisan, Iñaki Ojeda, Mikel Kastresana... hainbat 'enfrentamendu' arraro nahiz nahastu asko izan ohi da, beste hainbeste «karpeta» ere izan delarik.

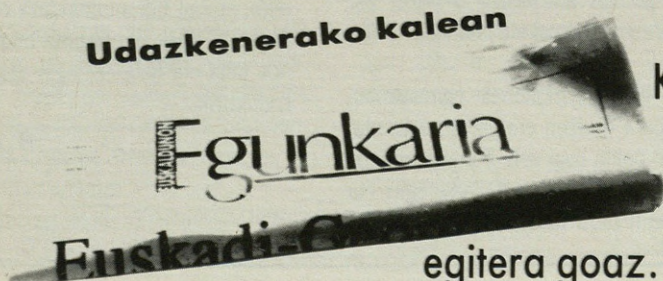
XABIER LEKUONA

B. ARTOLA

EUSKALDUNON Egunkaria

Esateko asko daukagu

Udazkenerako kalean

Kalitatezko egunkari
nazional, zabal eta
independiente bat
egitera goaz. Desafio honek zure
laguntza ere behar du. Egun hauetan aurrera eramango
dugun kanpainan parte hartzea eskaintzen dizugu.

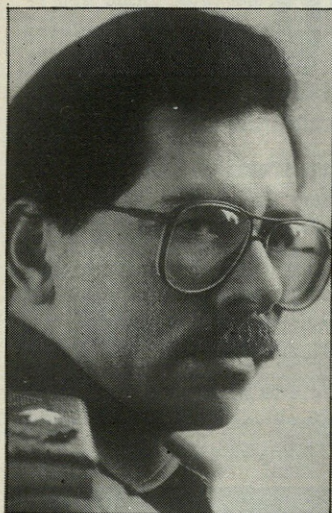
Zu ere egunkaria sortzen!

EGUNKARIA SORTZEN: Karmengo Andre Maria kalea 25, behea / 10-12 bulegoak / 20012 - DONOSTIA
Tel. 27 81 01 - 27 18 01

Ele-mele

«Hegoafrikaren aurkako santzioek ez dute laguntzen apartheida buka dadin, aitzitik eta ekonomiari eta populazio beltzari kalte handiak ekarriko dizkio».

Kane Berman (Hegoafrikako Arraza Harremanetarako Institutuko zuzendaria)

«Heriotz eskudroiak antolatzen badituzte, iraultza eskudroiak antolatuko ditugu guk».

Daniel Ortega (Nicaraguako presidente ohia)

«Zenbaitetan, presoak ekartzen zizkiguten ondora. Aurrena mihia moztzen zieten, belarriak eta hatzak. Gero sabela irekitzen zieten eta barrunbeak atera. Begiak ere ateratzen zizkieten eta azkenik lepamozten zituzten. Gero soldaduek haien parte batzuk jaten zituzten, barrabilak eta mihia eta gu beste batzuk jatara behartzen gintuzten».

Alvin Queiwon (Liberiako Armadak atxiloturiko gizona)

SIRIA ETA IRAK-EN AITZAKIZ GERRA BIDEAN ISRAEL?

PALESTINDARREN Askatasunerako Erakundeko Salah Jalaf, Abu Iyad bere gerra izenaz ezagunago denak Tunezeko «Alxoruk Atunisia» egunkariari eginiko adierazpenetan, heldu den sei hilabetetan Israelek zenbait Estatu arabiar erasotzeko dituen planen berri eman zuen. Bere ustez ez Siriak ez Irakek ere daukate Israel erasotzeko asmorik, baina Israelek horixe sinistara nahi du gerra justifikatzeko. Gerraren azken helburua Gaza eta Zisjordania definitiboki anexionatzea litzateke, «Israel Handia» sortzeko.

JAPONEK BIDERATU NAHI DITU TXINARAKO KREDITOAK

TOXIKI Kaifu lehen ministro japoniarrak «Zazpi Handi»en gailurra hasi baino bi egun lehenago iritsiko da Estatu Batuetara, bertako agintariekin Txinari lehenengo urtean ezarritako santzioak altxa daitezen saiatzeko. Orain 810.000 milioi yenetako kreditoak dauzka blokeatuta Tokiok, eta iparramerikarren oneritzia izan nahi luke atzera Txinarako dirubideak irekitzeko. Uztailaren 9tik 11ra bitarte egingo da aipatu gailurra, Texaseko Houston-en.

SOVIETAR KOMUNISTEN KONGRESUA: ESZISIOAREN SASOIA?

ALDAKETA handiak gertatzen ari dira astetik atera Sovietar Batasuneko Partidu Komunistaren baitan. Duela aste batzuk Errusiako P.K. sortu bazen, orain uztailaren 2an hasiko den XVIII. Kongresua da notizia. Kongresu bezperetan kontserbazale izenez ezagutzen direnak omen daude indarrean, Partidua nola egituratzeari buruzko beren tesiak aurrera daramatzatelarik. «Erradikalak» berriz Gorbaxoven atzean ari dira lekutuzten eta, beren atzean dextenteko euskarria izanik, eszisia prestatzen ariko liratekeela badira xurumurruak.

Lerroan

ISRAEL, BAKEAREN BELDUR

«Israelgo gizartearen-tzat, gerra da egoera naturala, eta bera irabazteko estrategiak ongi ezagutzen ditu, baina bakearen beldur da, zerengatik okupazioa hasiz geroztik ez bait du ezagutzen.

Hani Faydi (OLPkoa, El País, 90-VI-29)

AFRIKARREI INTSULTO

«Garapenak sortzen ote du demokrazia edo alde-rantzizkoa?

Lotuta daude. Baina esaten ditugutenean Parlamentu polit batekin, Justizia Gorte polit batekin, instituzio polit batzuekin aski genukeela, intsulto bat da. Hori da afrikarren lazakeriaz mintzo zaigunean bezala: konturatu gabe afrikarrek geroz eta lan gehiago egiten dutela, geroz eta gehiago produzitzen dutela eta geroz eta gutxiago jasotzen dutela trukean.

Ahmed Selim (Afrikar Batasunaren Erakundearen idazkari orokorra, Politis, 90-VI-27)

ALJERIAKO MILITARRAK ISLAMZALETUKO

«Uste al duzu aljeriar Armada erregimen islamiar batekin molda litekeela?

(...) Militarrek aldi batez Estatu islamiarrak ekarritako aldaketek ez dituztela ukituko ilusioa izan-goto dute. Baina azken buruan, naturalki islamiartuko da, azpitik hasi eta koadroetaraino gero.

Ahmed Ruadja (Le Nouvel Observateur, 90-VI-27)

«Hamabien Europa»k nolabaiteko batasunerantz pauso berri bat

Dublin:

sovietarren aiduru

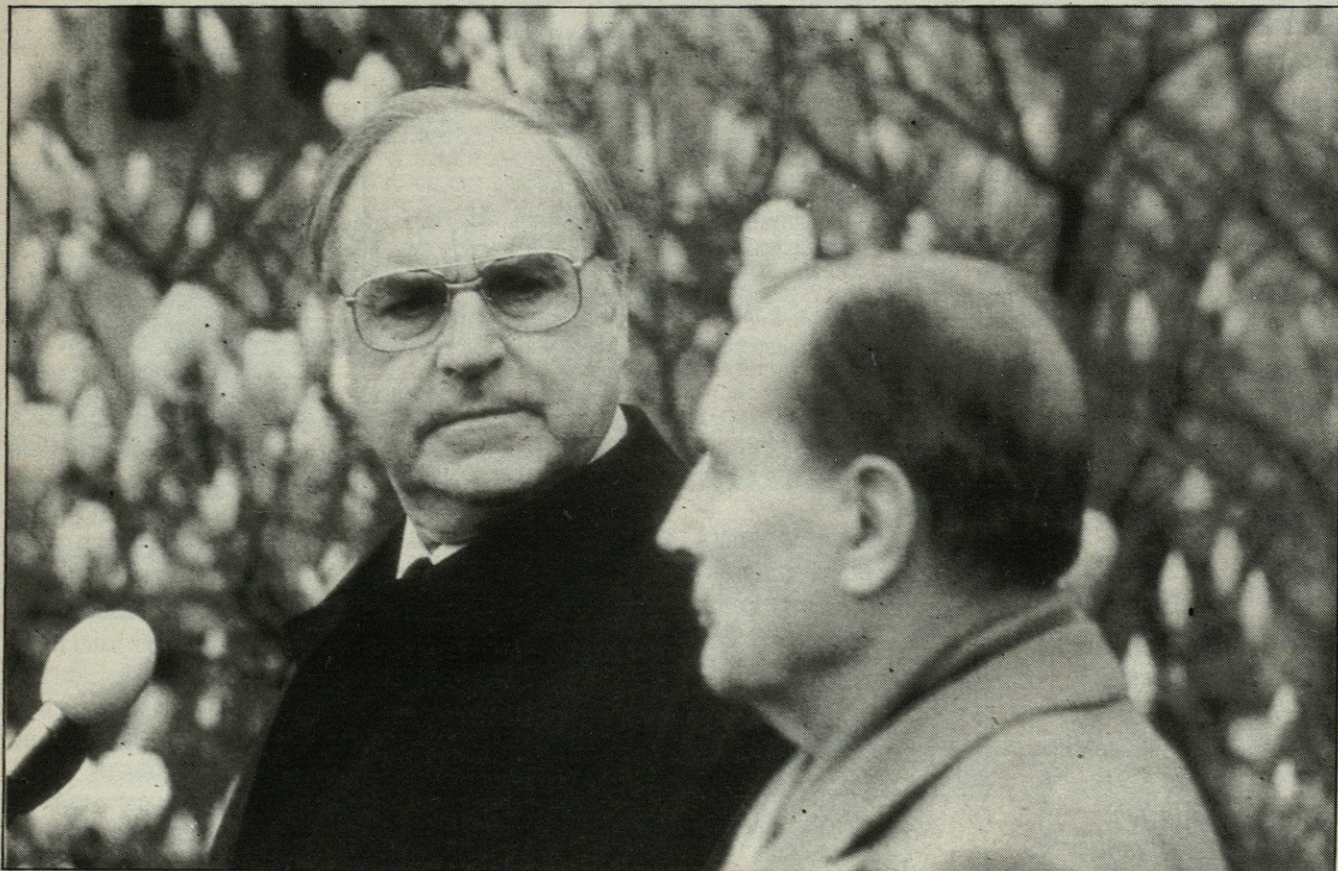
Irlandarren presidentziapeko Dublingo biltzarrean Europako Hamabiek batasun politikorantz aitzinpauso garrantzitsu bat jo dute. Hori da behintzat orok egin duten balorapena, Thatcher britainiarra ez delarik salbuespena oraingoan.

«Batasun politiko, ekonomiko eta monetarioen gaiak posta gutunak bezala pasatu dira. Behin baino gehiagotan begiak igurtzeko gogoa izan du», aitortu du François

Mitterrandek Dublingo europar Biltzarretik ateratzerakoan. «Elkarte bere ibilbidearen fase berri batean sartu da», erantsi du. Felipe Gonzalezek beretik, urratsak

«zorabioan» ematen ari direla esan du.

Egundaino ez bezalako solemnitaterik, presidente frantsesak Elkartearen helburu berri bat aipatu du, esan nahi baita, «helburu federala». Arestian mintzatu zen Helmut Kohl alemaniarra «Europako Estatu Batuak» sortzeari buruz, baina horren urruti ere ez dira iritsi Biltzarrean. Britainiarrek eta portugesez «nazio nortasunei eusteko beharra» azpimarkatu dutelarik ere, Fede-

Kohl eta Mitterrand aritu dira gogotsuen Ekialdeari ateak irekitzearen alde.

razioaren idea, poliki bada poliki, bide egiten ari da. Orain-oraintxeko jomuga berriz, «*kanpo harremanez eta sekuritateaz politika amankomun bat iriste*» da, esan dute biltzarkideek beren konklusioetariko batean. (Oroitu ekainean bertan bost Estatuk: Alemania, Holanda, Belgika, Frantzia eta Luxenburgok beren arteko mugak ezabatzea erabaki dutela, sekuritate arazoak izanik hain zuzen zehazten zailenetakoak).

Thatcheren jarrera aldaketa

Britainiar eta frantsesak, horretaz ez baina, monetal batasunaz aritzerakoan aurkitu dira buruz buru. Margaret Thatcherek Frantziaren lorpen ekonomikoez ironizatu du, liberaren markoaren menpeko egora eta Estatu frantsesak nozitzen duen langabezia tasa altua ere gogoratuz. Mitterrandek erantzun du esanez eta, inflazio tasez ihardun balu lehen ministro britainiarrak, guztiz bestelako ondorioak aterako zituela. Gainerantz, desiragarri litzatekeen ekonomi kohesioaz eta ecu-ren erabilpenaz hitz politik esateaz gain ez du apenas deusik ere egin, erabakirik handienak gertorako, aurtengo abenduko Erromako bileretarako lagatuz.

Ez dute aurrera egin, bestalde, Hamabiek, euren arteko kiderik «aurrerakoien»ek inoiz aipatu izan duten «europar defentsa polo»ari buruzko ideietan. EEB-Bak Atlantiar Aliantzaren diskurtso belizista aldatzeko prest daudela ematen du, ez hola, inondik ere, Aliantzaren egitura bera. Ezin ukitu, beraz, momentuz, amerikarrek Europan dituzten interes militarrik.

Beste akordio aipagarri batzuk Hegoafrikari buruzkoa, De Klerk-ek eta Mandelak hasitako bidea positiboki baloratuta ere Pretoriaren kontrako santzioak mantentzen bait dira, ingurugiroaren defentsaren aldekoa (Bruxelles-i enkargatu zaio 1991eko amaierarako ekintza programa bat aurkeztu dezan), drogaren aurkakoa eta antisemitismoa eta arrazakeria borrokatzeko neurri energikoak hartzeko konpromezua izan dira.

Britainia Handiaren ohizko eragozpenak, batez ere formalak izan dira Dublingo gailurrean. «*Tiburoiaren aurpegi xarmagarria*»z ironizatzen zuen kazetari ingeles batek. Behinipehin, Londresek gainerako partaideekin batera egiten du aurrera, nahiz eta ebitaezinezko konpromezuetan ahalik eta beheren jotzen saiatu beti. Esate batera, Elkartea Estatu kide bakoitzaren gizarte aferetan nahas dadin absurdoa dela

Alemanien batasuna, Hamabiek ezezik, ekialdeko agintariek ere asumitu dute zinez, hango mugazain horrek mendebaldeko «terroristak» salatzen dituen kartel hori ipiniz erakusten duenez.

esan du Thatcherek, europarren lan denborari buruzko arautegia etsenplutzat ipiniz. Erromako 1957ko tratadua aldatzeko veto eskubidea dauka beti ere Britainia Handiak, ordea denbora bateko hutsaldi eta oztopatze sistematikotik urrun dago orain.

Sovietarrei laguntza mugatua

Gehien eztabaidatu den, edo behintzat soegileen arreta gehien bereganatu duen eztabaida, Ekialdeko Estatuak, eta bereziki SESBi luza lekiokoen laguntzari buruzkoa izan da. Batzuek, Kohlek eta Mitterrandek batez ere, Moskuri keinu bat egin gura zioten, une gax hauetan bakarrik ez dagoela adieraztearren. Alemaniaren presidentek Gorbaxoven gutun bat aurkeztu zuen, non laguntza galdegiten bait zuen (aurreko astean, seinale bat zen, 5 mila milioi markotako banku mailegu bat, inoiz bideratu den mailegurik handiena, luzatu zion Bonnek Sovietar Batasunari). «Kanpo politikan» Hamabiek izan behar luketen gaitasun eta operatibitateaz test gisa bat suertatu da hori.

Puntu gako honetan, Thatcherek bere «*wait and see*» (itxoin eta ikusi) inposatu du, alegia, edozein laguntza Sovietar Batasunaren datoen denboretako bilakaeraren menpe jartzen da. Hori bai, «*Sovietar Batasuna sistema demokratiko eta merkatu ekonomiarantz egiten ari den ahalegi-*

na» eutsiko dira, eta Moskuko gobernuari kontsultatuko zaio momentu bakoitzean. Batzorde bat sortu da guzti honen segimendurako. «*Printzipiozko erabakia hartu da*», esan du Mitterrandek, «*ez dugu beraz ezkor izateko arrazoirik*». Baikortasunean murgiltzen da behintzat presidente frantsesak: «*Kalapitarik izan da noski hori zela eta, baina duela urte batzuk ez zen horrelakorik izango, aurrera ari gara*». Gutxiengutxiengoa da ordea gai konkretu horretaz Houston-go «Zazpi Handi»en zutailaren 9tik aurrerako gailurrera eramango den akordio europarra.

Hamabien begiak abenduaren 13 eta 14ean ipintzen dira orain, batean Batasun ekonomiko eta monetarioa eta bestean Batasun politikoa eztabaidatzen segituko bait da. Haratago, 1993ko urtarrilaren bata, fexta «magikoa» Estatu horientzako, orduan egiaztatuko bait da europar merkatu bakarra.

Inkogniten artean, Ekialdearen bilakaera luze eta dudarik gabe mikatzarekin bat, hamabi horietako Estaturik txikiengoa azaldu dutena: «*integrazio*» horretaz beren etorkizunari buruzko zalantza, noski. Ikaragarri areagotzen den zalantza, bistan da, gurea bezalako Estaturik gabeko, inolako erabaki ahalmenik gabeko nazioen perspektibatik.

PABLO SASTRE

Malcolm X lider beltz musulmanaren hilketaren 25. urteurrena

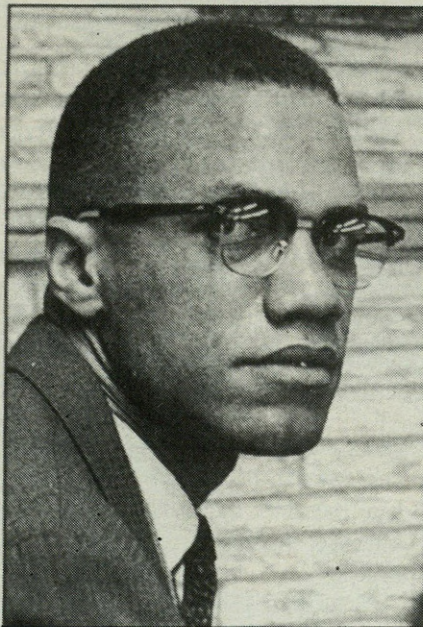
Islama EEBBetan, mugimendu beltzaren korronte arradikalena

Malcolm X 1925ean jaio zen eta berrogei urte bete baino lehenago hil zuten New York-en. Malcolm Little izenaz jaio zen, Malcolm X bezala bizi eta El-Hadj Malik El-Shabazz bezala lurperatu zuten. Bere hilketaren mende laurdena bete denean, bere izaera eta ideiak erreferentzia puntu nabarmena dira oraindik gaur egungo Amerika beltzean.

Black Power delakoaren berpizkundea Amerika beltz urbanoaren azken saltsa kulturalaren baitan eman da hein handi batean. Spike Lee zuzendari gaztearen filmeetan edo rap musikari askoren lan eta adierazpenetan ageri da indar berriturik, 60. etako hamarkadan pil-pilean izan ondoren, hogeitaz ia isilpean egon den Amerika beltzaren alderik arradikal eta konprometituena. Malcolm X-en pertsonaiaren erreibindikazioa ere mugimendu honetan ematen ari da.

Aldi berean, arlo politikoan ere zeredozer mugitzen ari dela nabari da. «Nation of Islam» erakundeak Jesse Jackson politikari demokrata beltzaren kanpaina berria bultzatuko duela iragarri du. Louis Farrakhan-ek gidatzen duen «nazio» hau eta beste erakunde beltzen artean —zenbait eliza kristau artean—, hurbiltzeko pausuak ematen ari dira, pentsatu ezineko gauza duela gutxi.

«Nation of Islam» Estatu Batuetako mugimendu beltz musulmana da. Islamismoaren ikuspegi nahiko berezia dute —*shii* edo *sunni* korronteetatik at, sekta itxura gehia-

Malcolm X, Cartier-Bresson-ek erretratatu.

go du—, arrazen arteko desberdintasun edo aldentzea aldarrikatzen dute —arraza

beltza da nagusi— eta izugarri puritanoak dira «black muslim» direlakoak, musulman beltzak, «Nation»-eko partaideak. Ezkontzaz kanpoko sexurik ez dute onartzen, adulterioa bekatu izugarritzat dute, ez dute alkoholik, tabakorik edo beste drogarik hartzen eta bizitza sozial oso murriztu dute.

William D. Fard-ek sortu zuen «Nation of Islam» 1930ean, eta urte luzez Elijah Muhammad-ek gidatu zuen, diktadore baten gisa kasik, kulto pertsonalista bultzatuz erakundearen barnean. Elijah Muhammad-en arabera, lehen gizonek, beltzek, Meka hiria sortu zuten Arabian, Jaunak —Allah-k— mundua hilargitik banandu ondoren. Han zirela, duela 6.600 urte, Yacub izeneko jakintsu batek talde propioa sortu zuen eta egotzi egin zute 60.000 jarraitzaileekin Patmos irlara. Patmos-en, mendeku gisa, arraza berri bat sortzeki ekin zion Yacub-ek. Bertan zirenen artean gurutzatze genetikoak bultzatuz, gero eta azal zuriagoa zuten gizakiak sortu zituen.

600 urte beranduago, lana borobilduta gelditu zen, gizaki berriak, zuriak, deabruak, munduan zabaldu ziren eta baskapiztien gisa bezala bizi izan ziren Europa aldean, Moises-ek zibilizatu zituen arren. Ondoren, «idatzita zegoenez», deabru zuriak 6.000 urte iraungo behar zuen erreinua hasi zuen munduan. Gero, beltzen artean sortutako arraza berri batek zurien mendea hautsi beharko du. Artean, beltzen artean hautaturiko talde bat Ameriketara bidaliko zuen Jaunak gizon zuria- ren deabrutasuna hobeto ezagutu zezaten.

Louis Farrakhan, «Nation of Islam»-eko gaur egungo buruzagia, Los Angeles-en mitin batetan.

“**G**arai
iraultzailean bizi gara;
beltz amerikarren borroka
zapalkuntza eta
kolonialismoaren aurkako
borrokaren parte da”

Malcolm X

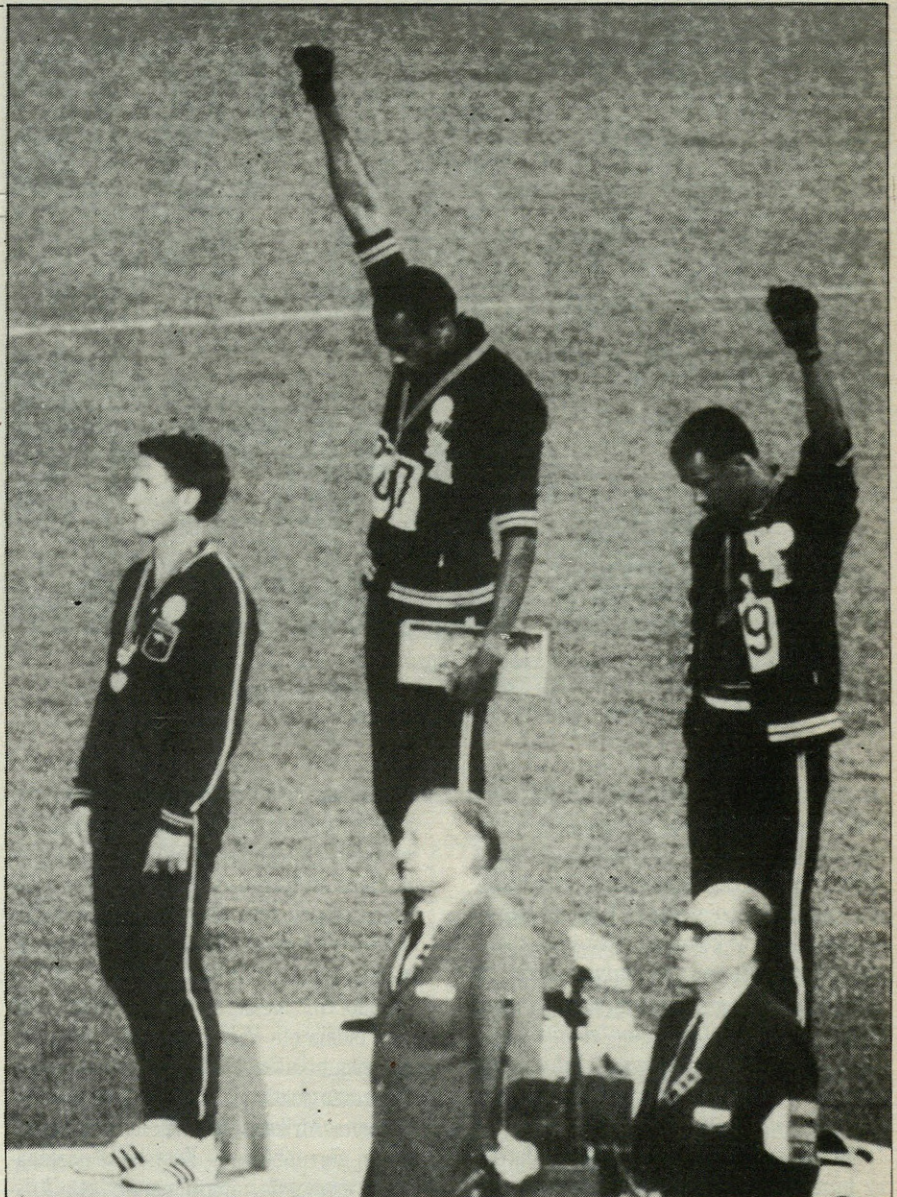
Lider trebe eta azkarra

Malcolm X 1952an egin zen «Nation of Islam»-eko partaide. Malcolm, Marcus Garvey-ren ideiak predikatzen zituen «artzai» baten zazpigarren semea izan zen. Marcus Garvey beltz amerikarrak Afrikara itzuliko zirela esaten zuen, eta rastafarismoaren aintzindari izan zen. Malcolm-en aita, Earl Little, Ku Klux Klan-ak hil zuen eta Malcolm Bostonera joan zen bizitzera.

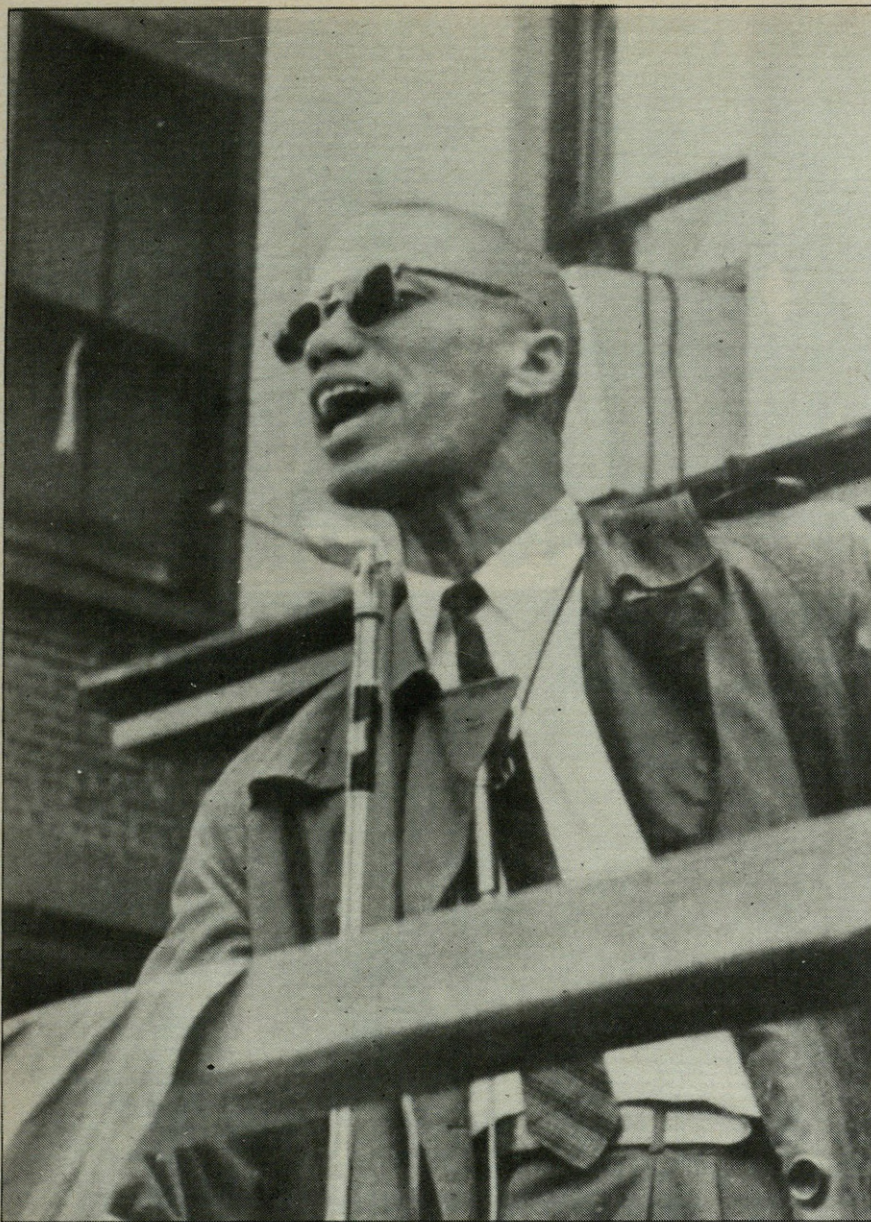
Boston-en zapatak garbitzen, apostu ile-galetan, lapurretan edo proxeneta bezala ere aritu izan zen eta gartzela ere ezagutu zuen. Giltzapeturik, anaien bitartez, beltz musulmanen berri jakin zuen eta halaxe sartu zen «nazioan», Elijah Muhammad-i zenbait eskutitz idatzi ondoren.

Muhammad-ekin kontaktuan laister asko bihurtu zen Malcolm «Nation of Islam»-eko liderrik azkarrenetariko bat. Urte haietan, bere buruzagiaren ideia berak defendatu izan zituen zinez eta New York-eko taldearen arduradun bezala zazpi meskita sortu zituen bertan.

Hitzegiteko izugarri trebea zen eta bere estilo zuzen eta gogorarekin ospe galanta lortu zuen, Martin Luther King-en erretori-

Black Power-a gailurrean: Tommie Smith eta John Carlos Mexikoko 68ko olinpiadan.

«Esklabutzarekin 30 zentimetro sakondu ziguten labaina bizkarrean, orain 3 zentimetrotan ateratzen dute eta eskerrak eman behar al dizkiegu?, labaina osorik kenduko balute ere, hor geldituko da orbana!».

ka eta ekinbide ez biolentotik urruti. «Ez biolentziari dagokionez, kriminala da gizonari ez defendatzen irakastea, etengabe bortxa eta eraso en mende baldin bada go», zioen Malcolm X-ek. King-en mugimenduak lorturiko aurrerapausuetaz ere eskeptiko ageri zen. «Esklabutzarekin 30 zentimetro sakondu ziguten labaina bizkarrean, orain 3 zentimetrotan ateratzen dute eta eskerrak eman behar al dizkiegu horregatik?; labaina osorik kenduko balute ere, orbana hor geldituko da!».

Mezu igorle trebe bezala, beste liderrek ez bezalako oihartzuna lortu zuen inguru zurietan ere. Baina unibertitateetan eta beste foro batzutan hitzaldiak ugaltzen zi-

tuen ahala, «Nation of Islam»-en barnean baztertu egin zuten. Kennedy-ren hilketa-ren ondoren eginiko adierazpen batzungatik Elijah Muhammad-ek derrigorrezko isiltasuna agindu zion. «Nation of Islam»-ekiko mesfidantza sortu zitzaion eta taldeareki apurtu egin zuen 1964an.

Ondoren, Meka-ra eta Afrikara egin zuten bidaia eta «Islamaren benetako izaera» ezagutu zuen. Harriturik lurralde haie tan arraza guztietako musulmanak ikusita, eta baita Afrikan —deskolonizazio prozesuaren zurrumbiloan— lider beltz nazionalistak ezagututa, musulmanak eta kristauak, ideiaz berriturik itzuli zen Iparramerikara.

“**M**alcolm bidetik aldendu zen izarra zen... Nire hotsa itotzen saiatzen denak bereak egin du!”

Elijah Muhammad

Panafricanismoa

Bere bizitzaren azken urtean panafricanismoaren ikuspegi berri bat aldarrikatu zuen, ez Afrikarako itzulera predikatuz, baizik eta Amerika bertan beltz jendearen bateratze kultural eta politikoaren ardatz bezala. Zuri en aurkako aurreko jarrera «arrazista» alde batera utzita, nazionalista bezala definitu zen, eta Batasun Afro-Amerikararentzako Erakundea sortu zuen, ardua sozial eta ekonomikoei ere lehentasuna emanez eta arlo horietan borroka aldarrikatuz, «Nation of Islam»-ek beltz gizartearen isolamendua eta itxiera aldarrikatzen zuen artean.

Mezu politikoa lehen baino ozenago zabaltzen saiatu zen, baita jende zuriari. Inguru beltzetan bestalde, Islamaren proselitismoa alde batera utzi zuen, nahiz eta oso musulman segi izaten, orain ortodoxiaren lerrotik, Muhammad-en ideia zoro samarrak baztertuz. Bere erakundean ez zituen oraindik zuriak onartzen baina hauek ere borrokan parte hartu zezaketela aldarrikatu zuen. «Beltzak ez dira arrazistak, beraz zuriak ez dizkiete hauei «frogarik» eskaini behar, zuriak beraie baizik. Benetako baita zuri en artean eman beharko da, ez gure artean... Aldenduta lan eginez, beltz eta zuriok elkarrekin egingo dugu lan».

«Black Power»

1965eko otsailean hil zuten Malcolm X. Harrezkero, 60. eta 70. urteko bigarren zatian borroka beltzak bi bide desberdin hartu zituen. Alde batetik, Martin Luther King doktorearen eskubide zibilen aldeko mugimenduak gero eta jarraitzaile gehiago lortu zituen eta bestetik, korrante arradikalago batek Black Panther Party zelakoa sortu zuen.

Bi mutur horien artean, beltz komunitatearen artean Black Power-aren erreibindikazioak indar asko batzea lortzen du. «Black Power» (botere beltza) eta «Freedom Now» (askatasuna orain) kontsignak Stokely Carmichael ikasle liderrak bota zituen estrainakoz 1965ean. Carmichael Snick ikasle sindikatuaren partaide zen, or-

durarte ez-biolentziaren lerroan zegoen baina Malcolm X-en azken garaiko jokabidera hurbiltzen da pixkanaka. Hurrengo urteetan EEBBetako hiri handietako ghetto beltzetan matxinada ugari ematen dira. Hauen prezedentea, 1964eko «uda luze eta beroa» izan zen, kaleak sutan egon zireneko garaia.

Mugimendua 1968an gailurrera iritsi zen: Pantera Beltzak ekintza armatuetan hasten dira, Martin Luther King apirilaren 4ean hiltzen dute eta, agian unerik sinbolikoena, Mexikoko olinpiadako 200m.tako irabazleak, Tommie Smith eta John Carlos, burumakur eta ukabila goian EEBBetako himnoa entzun zutenean izan zen. Black Panther-ei dagokionez, estetika gerrilerodun mugimendu erdi-politiko erdi-armatu honek ez zuen bizitza luzea izan. Errepresio bortitzaren eraginez, eta barne zatiketaz zirela, 70.eta lehen urteetan ezereztu egiten da kasik pantera beltzen mugimendua.

Musulmanen gorakada

Geroztik, beltz mugimenduaren alderdi arradikalena isilpean geratu izan da. «Nation of Islam»-i dagokionez, bere bidea jarraitu du eta kide asko irabazi ditu pixkanaka. Elijah Muhammad hil ondoren, Louis Farrakhan-ek ordezkatu zuen eta honen erradikaltasuna aurrekoaren parekoa izan arren, arraza zuriaren kontra botatakoak moderatu egin ditu nonbait eta juduak dira orain «Nation of Islam»-en etsai arketipikoak.

Aurten hasiko diren «primaria» demokratizazio Jesse Jackson-i Farrakhan-ek agindutako apoioa gai korapilotsua bihurtu zaio politikari beltzari: ezin du hauteslego beltzaren aurrean laguntza hori errefusatu, «Nation of Islam»-ak duen onspenagatik, baina Alderdi Demokrataren barnean kritika zorrotzak jasotzeko ikusmiran geratzen da, bere partaide antisimetarengatik. EEBB talde judu boteretsuaren espresio politikoa Alderdi Demokratik bideratu du historikoki.

«Nation of Islam» beste arlo batzutara ere zabaltzen ari da, eta Los Angeles bezalako hiri batetan poliziarekin elkarlanean jarri dira «gang»-en gogorkeria frenatzeko. Ghetto beltzetako biolentzia giroa «gang» eta crack drogaren eraginagatik areagotu egin da azken aldian. Kasuen %90ean, beltzek beltzen aurka eragindako biolentzia da gainera. Hego Los Angeles-en, adibidez, gerra itxura hartu du «gang»-en arteko istiluak (462 hildako gang arteko borroketan 1988an). 500etik gora gang daude,

Argitu gabeko hilketa

Malcolm X hilik, hamasei tiroz josita (65-II-21).

1965eko Otsailaren 16an atentatua izan zuen Malcolm X-ek. Etxean zela lotan bere emazte eta lau alabekin molotov-a jaurti zioten eta etxea sutan hasi zen. Familia osoak, hala ere, zauririk gabe irten zuen hartatik. Ondoko egunetan, «Nation of Islam»-koen salaketa gogorak egin zituen Malcolm-ek, haiek hil nahi zutela eta. «Ni hiltzeko hautaturiko bost musulman beltzen izenak ezagutzen ditut», esan zion adiskide bati biharumunean.

Hurrengo egunetan hotel batean erdi ezkutuan bizi izan zen. 21ean, igandean, bere emazte Betty-ri kontatu zionez, telefonoko deia jaso zuen hotelean: «Anaia, altxa hadi». Arratsalde, kantzelatua zeukan mitin bat ematea erabaki zuen Harlem auzoko Audubon salan. Sa-

rteran jendea miatu ez zezaten agindu zuen eta ez zuen utzi kazetaririk sartzen.

Hitzaldia hasi eta gutxira, zenbait gizon —hiru gutxienez— altxatu egin ziren lehen lerroan eta 16 tiroz hil zuten Malcolm X. Egun batzu beranduago, «Nation of Islam»-aren bilkura batean, Elijah Muhammad-ek musulmanen erantzunkizuna errefusatu egin zuen. «Guk ez dugu hil Malcolm», esan zuen Muhammad-ek. «Nik Malcolm maite nuen. Bere ideia eroen ondorioa da amaiera hau, ez zuen ni errefusatzeko eskubiderik!, bidetik aldentu zen izarra zen, eta Elijah Muhammad-en hotsa ito arazten saiatzen den edonork bereak egin du!!...»

L.F.

“Ni ez nator bat beltzei ez-biolentoak izatea eskatzen dienearekin, zuriei inork ez dienean ezer esaten”

Malcolm X

«Bloods» eta «Crips» beltzak dira garrantzitsuenak, baina beste hainbat ere borrokan murgildu dira, batzuk gazte armeniar edo samoarrez osatuak.

Biolentzia eta drogari kontrajarrit, zuzentasuna eta harrotasuna aldarrikatzean, Black Muslim-ak jende gazte asko inguru

hortatik atera ditezten lanean ari da, eta arrakasta dexentea lortu du oraingoz. Aurten, Los Angeles-en hasitako plan baten ondorioz, gang bortizkeria %17 jeitsi zen otsailetik apirilera. Washington-en (per capita hildakoen marka EEBBetan) droga-menpekotasunetik irteteko programa «musulman» arrakastatsua hasi dute.

Ronald Waters zientzia politikoen irakaslearen ustez, «Farrakhan apoiatzea sistemari aurre egiteko eta eritzi beltza publikoki espresatzeko bidea bilakatu da». Bestalde, Los Angeles-eko meskitako Abdul Wazir Muhammad-ek dioenez, «komunitate beltzaren egoera eta sentipenen barometroa gara. Beltz jendearen nondik norakoa jakin nahi baduzu, adi musulmanei».

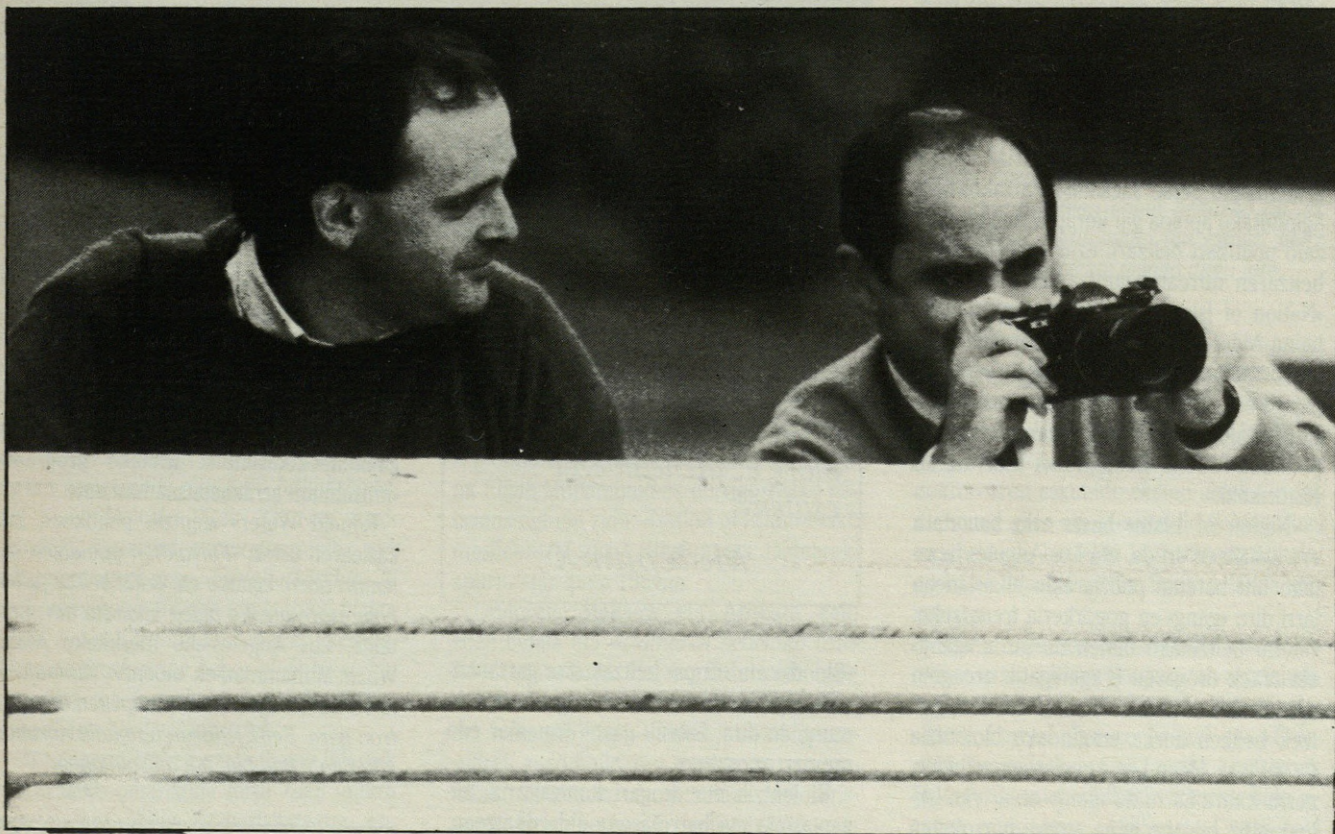
LUIS FERNANDEZ

Egunkaria Sortzen-ek, uztailaren 15ean,
Donostiako Belodromoan itxiko du kanpaina

F E S T A ^{AZKEN}

Egunkaria Sortzen-ek, euskal egunkaria urrian ateratzekotan herriz herri antolatu duen kanpainari amaiera emanez Egunkariaren Azken Festa antolatu du uztailaren hamabostean Donostiako Belodromoan. Egun horretan bertan, zero alea plazaratuko da Euskal Herrian zehar.

Euskal egunkariaren alde Egunkaria Sortzen-ek antolatu duen kanpaina aurrera doa etengabe, ehun eta berrogei herri korrituko dituelarik eta bostehunen bat orrialde erraldoi bete iragarkiz nahiz publizitatez uztailaren hamabostean bukatu aurretik. Antolatzaileek, hainbat eta hainbat jende

Xabier eta Piter izango dira saioaren aurkezten arituko direnak.

proiektuaren bultzatzen jarri duen kanpainak honek jaso duen harrera bikainaren tamainako akabera eskaini asmoz esfortzu berezi bat egin dute, eta horren lekuko izango da hain zuzen ere, Donostiako Belodromoan gauzatuko den Azken Festa Erraldoia.

Bi helburuz aritu zaigu Joxe Jabier Iñigo, ekitaldien arduradun dena, Azken Festa Erraldoiaz mintzatzerakoan: «Batetik, kultur munduan hasera batetik gurekin bat egin duen jende ororen topagune eta partizipazio gune izatea; bigarrenik, herriz herri egin diren egunkari erraldoi guztien bilduma egitea, ahaleginean parte hartu duten guztien berotasunean».

Inoiz ezagutu den eskenatokirik handiena

Dagoeneko Euskal Herriko kale eta auzoak festaren berri ematen duten kartelez ornitu dira, laranja eta zuriz idatzitako letra handietan euskal kulturaren alor ezberdinetan ari den jendea iragartzen delarik bertan: Xabier eta Piter aurkezleak, Amuriza eta Lopategi bertsolariak, Mikel Laboa, Gontzal Mendibil, Xabier Saldias,

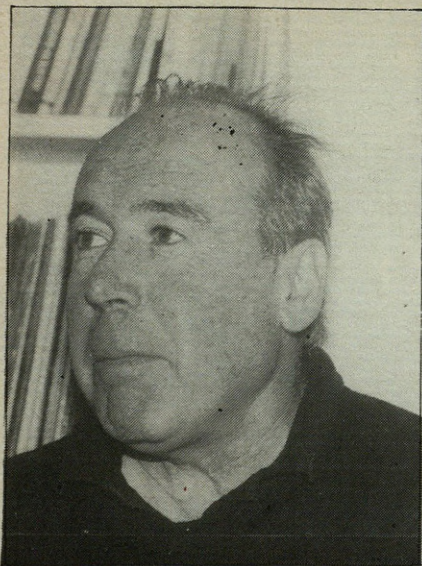
Oskorri.

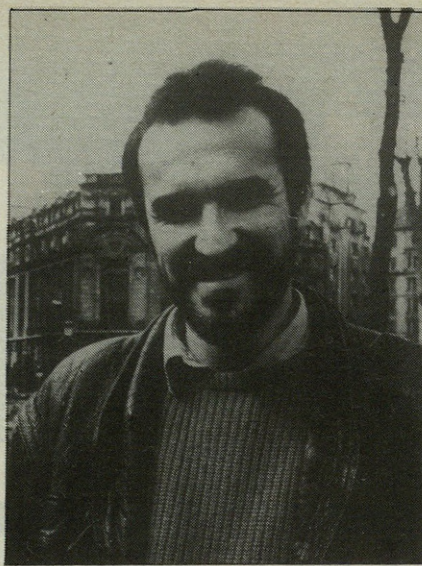
Jotakie.

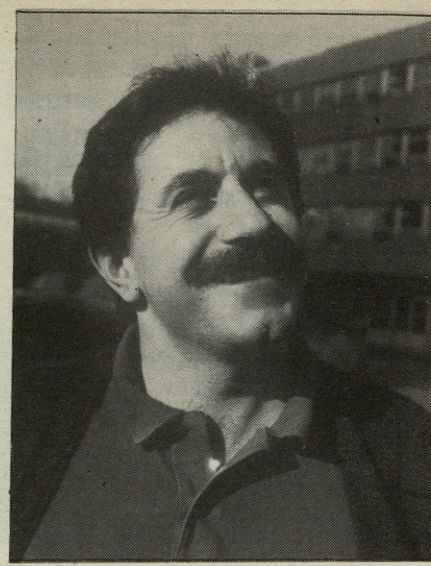
M-ak.

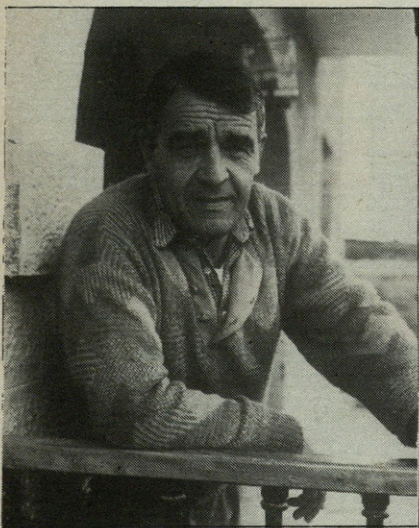
Mikel Laboa.

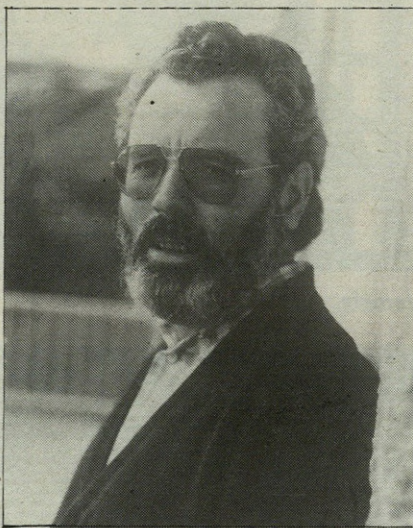
Gontzal Mendibil.

Xabier Saldias.

Jon Lopategi.

Xabier Amuriza.

Txiirri, Mirri eta Txirribiton.

Panpi Laduche eta Gorka Knor abeslariak, Txiirri, Mirri eta Txirribiton pailazoak, trikitilariak, dantzariak, erraldoiak, gaiteroak eta orkestra, Oskorri, Jotakie eta M-ak taldeez osatzen dena.

«Den-dena kulturetzaren inguruan antolatatu dugu bistan denez. Jaialdiari eman nahi zaion tamainaz aipatu, besteak beste, eskenatokia, inoiz Donostian jarri den handiena izango dela, hogeitabost metro bider hamalaukoa. Benetan espektakularra izango da. Helburua da zine platoa balitza eratzea». Hartu eman oso bertakoa lortuko duen espektakulu alaia izango dela ziurtatu digute antolatzaileek, eta ez zaie arrazoi izpirik falta, jakinda gainera nolakoak diren Xabier eta Piter, jendea ekartzen eta eramaten abilitade aparta erakutsi dutenak. «Beren esku egonen da hain zuzen,

festaren gidoia eta gidaritza, eta belarrietara aitortu digutenez, hainbat sorpresa gorde-gordean dituzte, nolahi ere jaialdi hau handiago eta ederrago egiteko asmoz». Jolasa frango ziurtatuta dago beraz.

Egunkariaren zero alea kalean

Jaialdiaren handitasunaren tamaina ematen duen beste arrazoa jaialdiaren iraupenari dagokiona litzateke, sei orduz, arratsaldeko bost eta erdietan hasita, jardungo bait da Egunkariaren Azken Festa. «Are ikusgarriago bilakatzen da jaialdia, bertan parte hartuko duen orok erakutsi duen jarrera guztiz txalogarriagatik: Inork ez du xentimo bat ere eskuratzerik nahi

izan». Joxe Jabier Iñigoren azaldu digunez, «guztiak intentzio onak eta laguntzak izan dira jaialdia antolatzeke orduan».

Gainera, jaialdia girotuko duen elementurik garrantzitsuena eguna atertu bezain pronto aurkitu ahal izango da kieskoetan: Euskal Egunkariaren zero alea, festibalari buruz eranskin berezi batez etorriko dena bezperako notizien indarrean. Bai itxuraz eta bai mamiz periodiko konbentzionala izango da, eta hogeitabost mila aleko tirada izango du eta Euskal Herri guztian zehar banatuko da. «Ezbairik gabe, euskal egunkariaren eguna are hurbilago ikustarazten digu guzti honek».

J.J. PETRIKORENA

San Ferminen zezen festa bere gorenera eramanez dutelarik

ZEZENARI ADARRETATIK HELDU NAHIAN

Uztailak zazpi, San Fermin. Entzierroa, plaza saioa, zezena festa ardatz gisa. Batetik torero bikainenak, bestetik adar dotoreenak, San Ferminak iristen direnean guztiak omen dira zezen zale, baina ba al da Euskal Herrian benetazko zaletasunik? «Afizio handia dagoela uste dut, Bilbo, Azpeitia eta Gasteizko feriatan plazak gainezka egoten dira, eta zer esanik ez Iruñean». Honako hitz hauek, Gipuzkoan zezenketa bultzatze asmoz duela urte bete sortutako Toros Easo enpresako kide batenak dira.

Zenbaitzuk afizioa mantendu arren, gutxiengoa da feria egunetik kanpo zezen plaza-
ra gerturatzen den zaletua. «*Ekonomi alderditik, hori da egungo arazorik larriena. Badirudi egun jendeak muzin egiten diela guk antolatutako ekintzei. Ez dakigu jendeak nahi ez duen produktu bat eskintzen ari garen edo...*».

Honek enpresen urritasuna dakar berarekin, eta era berean feria kopurua murriztea. Momentu honetan, Espainia mailan garrantzitsuenetzat jotzen diren bi enpresa daude kokatuak Euskal Herrian, Txoperas eta Txoperitas. Hauek gain, Iruñeko eta Bilboko Miserikordia etxeetako batzarrak, Azpeitiako Udaletxea eta peña eta arestian aipaturiko Toros Easo dira enpresari gisa Euskal Herrian dihardutenak.

Azpeitiakoaz gain, badira beste hainbat Udaletxe zezenketak antolatzeko diru laguntzak luzatzen dituztenak, enpresari gisa alegia. «*Enpresari baino gehiago, diru laguntza batzu eskaintzen dituzte udaletxeok, beti ere eskasak suertatzen dire-*

Estatuko bi enpresarik garrantzitsuenetarikoak, Txoperas eta Txoperitas, Euskal Herrian daude

«Euskal Herriko zaletuek bertako toreroak merezi dituzte»

Zentronikon jaioa, torero bezala Madrilen egina, hogeitabi urtetako gaztea da Sergio Gomez. Uztailaren zazpian, San Fermin egunean, «alternatiba» hartuko du nafar honek Iruñeko zezen plazan.

ARGIA.— Nondik datorkizu zezenketarako zaletasuna?

SERGIO GOMEZ.— Familiatik. Gaztea izanik, gurasoekin joaten nintzen plazara zezenketak ikustera. Garai hartan konturatu nintzen hau zela nere mundua, eta ordundik hona horretan nabil.

A.— Non egin zara torero bezala?

S.G.— Madrileko eskolan. Ni hasi nintzenean ez zegoen hemen horrelakorik. Gerora zenbait eskola sortu dira, Iruñeko, Bilbokoa, Donostiakoa kasu. Era honetako eskolak behar beharrezkoak dira

Euskal Herrian, bertan ikasten bait da guztia.

A.— Ba al dago Euskal Herrian afiziorik?

S.G.— Bai, eta handia gainera. Bilbon, Iruñean, Azpeitian... egin ditudan azken saioetan plaza jendez gainezka aurkitu dut. Horregatik esan dut hasieran torero eskolak behar beharrezkoak direla, afizio honek bertako toreroak merezi ditu.

A.— Bada ordea kontrako eritzirik ere. Zer diozu horretaz?

S.G.— Eritzi kontua da hori. Baina esan beharra dago aldeko eritzia dutenen kopurua aurkakoena baina ugariagoa dela, horrek mantentzen du zezenketa Euskal Herrian. Aurka daudenak festa honen izaeraz jabetuko balira, aldeko eritzia lukete.

A.— Zezenketarako izaera berezia al duzue euskal toreroek?

S.G.— Ez dakit izaera bereziaz hitzegin daitekeen. Bai esan beharra dago ez garela besteak bezain «estilistak», hori ordea dugun ausardia bereziaz gainditzen dugu.

A.— San Ferminetan «alternatiba» hartzeak ba al du esanahi berezirik?

S.G.— Mundu honetan sartuz gero, San Ferminetako ferian aritzea da helburu nagusienetarikoa. Nafarra izanez gero, Iruñeko plazan aritzea are eta bereziagoa gertatzen da, etxekoen aurrean aritzea beti bait da politagoa.

I.G.

IDOIA ESTORNES

«Gizaki orok torturatzailea du barnean eta honi mugak ezarri behar zaizkio»

Duela pare bat urte, Donostian hainbat entrepresari zezenzalek zezen plaza eraikitzeko asmoa agertu zuenean, Gipuzkoako Zezenketen Aurkako Koordinadora sortu zen, «espontaneoki, maila nahiko informalean, eta zezen plazaren proiektua atzera botatzeko asmo puntualarekin, une hartan bederen», diosku Idoia Estornesek, koordinadoraren bultzatzaile nabarmenetarikoak.

Firma bilketari ekin zioten koordinadora osatzeko deialdia egin ondoren, «eta hamabi mila firmatik gora bildu genituen, Alkateari eskura eman genizkionak». Honela zezen plazarena geldierazi, eta maila teorikoan lanean hasi ziren, «eritzi hau, barbariaren kontrakoa, ahalik eta gehien zabaltzeko. Firma bilketan ikusi zen zenbateko jendetza datorren geurekin bat kontu honetan».

San Ferminak gainean, zezenek paper garrantzitsua jokatzen dute jaiotan, baina Idoia Estornesek dioskunez, «munduko herri guztiek izan dituzte aintzina festa bortitzak, eszepziorik gabe. Baina ani-

maliekiko gogorkeriaren aurkako mugimendua progresiboa izan da, eta erabat zabaldu da. Gizakien tortura abolitu eta ohiturak zibilizatzea jo zuen mugimendua bera da hau, geldiezina. Orain mende bat pentsaezina zen Europa osoan animaliekiko bortizkeriarik gabeko jairik. Baina jendea zibilizatu egin da eta joera guzti hauek abolitu egin dira. Historia geure aldera doa, eta oraingo kezka mugimendua azkartzea litzateke». Estatu espainola da maila honetan atzeratuena, ilunena, «eta Euskal Herria maila honetan ez da Espainiatik bereizten, Espainia da».

Zezen zaleek joera hau defendatzen dutenean aurka mintzatzean, informazio falta dutela salatzen dute etengabe, baina Idoiak dioskunez, «hori Estatuan torturarekin gertatzen denaren pareko da; alegia, baina nola hitz egin dezakete horrela, ez badakite zer gertatzen den? Fida daitezela Barne Ministrariaz...».

Bestalde, Idoiak gogor kritikatzen ditu zezenketek isladatzen eta bultzatzen dituen baloreak; «garai arkaikoko sadismoaren aztarnak dira. Gizaki bakoitzaren barnean torturatzailea dago, baina hor dago zibilizazioa honi mugak, limiteak ezartzeko, torturatzaile hau gartzen utziko ez dutenak. Eta matxismoa ordezkatzen du batez ere, bere egoerarik puroenean. Gizakia bere ahalmenez baliatzen dena, parera iritsi ezin zaion izakiaren aurrean, borroka desorekatuan. Esentzia matxisten eskaparaterik garbiena osatzen dute zezenketek. Torero bati entzutea besterik ez dago, matxista hutsa dela ikusteko».

X.MAKAZAGA

nak. Hala ere, jendearen erantzunaren araberako laguntzak direla pentsatu beharra dago; zezenketa batekin Mecano-ren kontzertu batekin baino diru gehiago aterako balitz, gehiago inbertituko lukete».

Aurrekontu izugarriak

Beti ere kontutan eduki beharra dago, era honetako festa bat antolatzeke erabili behar den aurrekontua. Bigarren mailako txekorkada bat antolatzeke, hiru milioi pezeta behar dira gutxienez, eta txekorkada lehen mailakoa izanez gero, bost bat milioi. Txekorrak alde batera utzi eta zezenekin arituz gero, hamar bat milioi dira beharrezko zezenketa antolatzeke.

Honenbestez, profesio zaila bilakatzen da torero izatea, bai eta mundu honetan entresari izatea. Askoren iritziz, aberas-teko bide bikaina dugu honako hau, baina entresaria honetako kideen eritziz, hori oso zaila gertatzen da. «Hau afizioz bakarrik egin daiteke, inolaz ere ez etekinak ateratzeko asmotan».

Lidiako zezenez osatutako zezenketak 10 milioitako aurrekontua izan dezake.

Entresariak diotenez, afizioak aginduta jarduten dute eta ez etekinak lortzearren.

Torero eskolak

Oztopoak oztopo, badira hainbat pertsona Euskal Herrian zezenketak aurrera ater nahian dihardutenak. Jende honek aurkitzen duen beste arazo nagusi bat, honetan aritzeko gai den gazte eskasia da. Egun, badira hainbat eskola Euskal Herrian barna, Tolosa, Donostia eta Bilbo kasu, baina gutxiengoa da torero izatera ailegatzen dena. «Lanbide zailenetakoa dugu hau. Egun Espainia mailan izango dira 500 bat gazte honetan aritzeko gai direnak, baina azken finean zezenak ezartzen du legea».

Plazan legea ezartzen duen animali honek, zer esan handiak eman ditu azken urteotan. Zezenketaren aldeko jarrera batzuk, aurkakoa besteek, guztiak ere arrazoi ezberdinez. Entresari hauen eritziz, jarrera guztiak dira errespetagarriak, «baina zezenketak Ingelesekin asmatu izan baliatuzte, egun Batikanoan ere izango lirateke zezenak».

Lidiako zezenaren iraupena ziurtatzen omen du festa modu honek; baita torero eta entresariena ere.

Animalia «pribilejiatuak»

Hala ere, zezenketen aurkako jarrera dutenen artean bi jarrera azpimarratu behar direla azaltzen dute, zezenketen aurka daudenak batetik, eta hauek errespetatzea besterik ez dago, eta animalien defentsan aritzen direnak bestetik. «Hauei dagokienez, ezagutu gabe kritikatzeko dituzte sarritan honelako festak. Beste edozein animalia baino heriotza ikusgarriagoa du zezenak, baina inolaz ere ez txarrena». Ildo honetatik, animalien defentsaren bidetik alegia, ikuspegi orokorragoa eduki behar dela azpimarratzen dute, «zergatik ez bada ehizariak debekatu, txerriak nola hiltzen dituzten aztertu...»

Azken finean, bost izarretako hotelean bizi den animalia gisa ikusten dute zezena, zezenketarik gabe izateko arrazoirik ere edukiko ez lukeen animalia. Besteren ustez, astakeria izugarria da plazan burutzen dena... Eritziak eritzi, zezenketak egunotan Iruñeko plazan.

I.GOIKOETXEA

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

HITZ

HONDARRIBIA

UZTAILAREN 6tik 18ra

ZULOAGA ETXEA

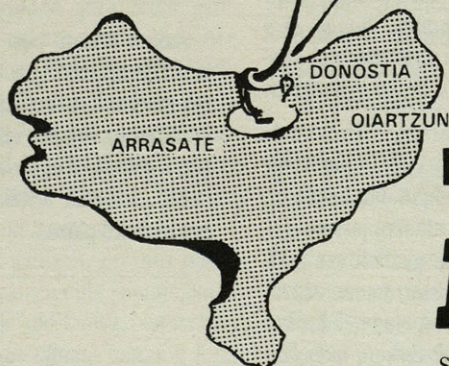
EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

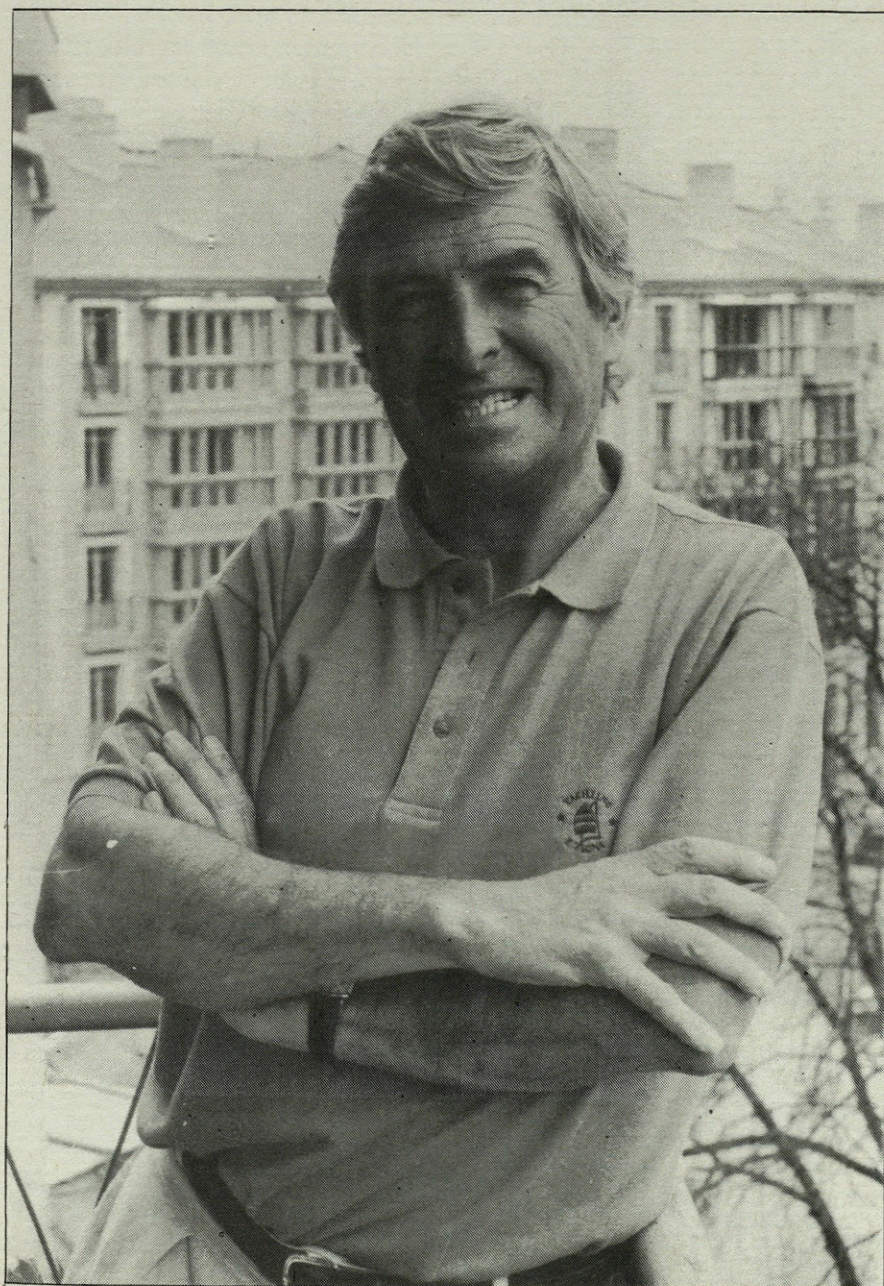

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

IÑAKI LINAZASORO

«Apostoladu gisa landu dut umorea, Euskal Herria gozoagoa egiteko helburuz»

Iñaki Linazasoro, urte batzuek Tolosako alkate izana, kazetaritza, ikerketa eta liburugintza izan dira bere bizitza lotu duten hiru lokarri sendoak. Historia, etnografia, umorea dira estimatuen dituen gaiak. Etxean aurkitzen oso zaila den horietakoa, kasik egunero Euskal Herria goitik behera korritzen saiatu da azken urteotan, gure ohituren taupada sortzen den gune berean sentitzeko irrikaz beti ere. «Lana, eta lana, hainbat dago ikertzeko eta egiteko!» egunero mahai gainean jartzen duen apostua.

«Edozein lekutan denbora gehiago pasatzen dut Tolosan baino. Nere herria, esate baterako, Euskal Herria osoa da. Orain bertan Tolosa Inazioaren IV. mendeurrenean sartu delarik komisioan ari naiz lanean. Esaten denez bi milioi bisitari etorriko da Loiolara, eta nahi dugu ahalik eta jende gehiena Tolosan geratzea. Ez dakit, gure Tolosa estazioa izango den edo apeaderoa, saiatu egin behar behintzat...» izan dira estraineko hitzak etxeko gelatxoan sartu bezain pronto. Hainbat bidai egiten du kasik astero, herrietako ohiturak, festak, paisaiak bere zientoka notatxotan jasotzeko gero. Tolosako herriak hala ere, halako okasio berezitan bera bezalakoak aurre-aurrean nahi ditu.

Euskal Herriko festak jarraitu izan dituzu. Ze nolako aldaketak nabaritu dituzu azken urteotan?

Festak tradizionlari lehengoari doazte lokarrituta, tradizioari gero eta garrantzia gehiago ematen ari zaiolarik. Tradizioa, ohitura irabazten ari da, seriozki gainera. Gainera ez da «*diente en sierra*» bat orain esaten den bezala, baizik eta ikusten da piskanaka piskanaka doazela goraka. Lehengo ohiturak ez dira, nola esango nuke, «*de relumbrón*», ez dira oso dotoreak, baina izugarritzko indarra hartu dute. Adibidez, hemen, Tolosan, ohitura da eskopeteroen errebista

«Zoritxarrez, azken urteotan umorea galtzen ari da; batez ere gazte jendearen artean ikusten da denak berdindu egin ditula telebistak, eta horretan kulp handia dauka. Traste horren menpean eta mendeen bizi gara»

egitea, lehen alkatearen aurrean pasatzen ziren urtean behin, hori alde batetik, gero prozesioa, bezperak... zeinek esango zukeen gaur egun elizak ustutzen dihoazean garaian, tamaina honetan, neurri honetan, hemengo Bezperak, prozesioak, Bordon dantzak eta hartu duten indarra, izugarria e! Beste adibide bat, Hondarribiko salbea, bederatziurrena. Zumarragan ere berdin gertatzen da egun hauetan: bederatziurrena goizeko sei eta erdietan hasi eta jendea lepazurreaino egoten da! Ez dakit lehengo ohitura zaharretara bueltatu behar garen, behintzat, jendeak Euskal Herria herri bezala ikusi duenean konprometzu hori hartu duela uste dut.

Esan ohi da nortasunari bezala ohiturei helitzen zaiela galtzeko arriskuan ikusten direnean. Honelako zerbait gertatu al da gure ohiturekin?
Bai, bai...

Azken hiru urteotan NIKER ikerketa taldean ari zara lanean, Joxe Miel Barandiaranek sortutako Euskal Herriko atlas etnografikoa osatzen. Zeintzu lan burutu dituzue dagoeneko?

Bi lan eginak ditugu orain bitartean, bata elikadurari buruzkoa eta bestea haurren jokuak. Buru belarri aritzen naiz lan hauetan ikusten bait dut dagoen beharra. Hala ere, batzuk esaten dute: «*etnografia, que rollo!*», bai, hori sentitzen ez duenak, Euskal Herria maite ez duenarentzat, roilo bat da. Baina zerbait utzi nahi baduzu, Euskal Herriaren aldeko lanen bat edo... Badakit gure hau betirako geratuko den lan bat izango dela, eta etnografiaz egin den lanik bikaina eta sakonena bezala.

Zer diozu zuk etnografia mailan premiazkoenak diratekeen lanei buruz?

Gure Euskal Herriak azken bost gizaldetan baino aldaketa handiagoak jasan ditu hogeitamar urteotan. Pentsatu ezazu beste hogeitamar urtetan halako aldaketa bat izaten bada hankaz gora doaztela gauza asko, eta horiek denak bildu egin behar direla jakiteko ez gure aitonak baizik eta gure gurasoak nola bizi ziren. Telebistarekin esaten duguna: orain telebista dagoen lekuan lehen Jesusen Bihotza egoten zen, eta oraingo mutilek ez dakite Jesusen Bihotzaren irudia zer den. Hauek presa handiko lanak dira. Arrisku handi bat da orain ez biltzea, zeren eta kanpotik datozen haizeek arrastaka eramango bait gaituzte.

Elikadura buruzko lana aipatu duzu lehen. Euskalduna, betidanik, ongi jaten ohitutakoa omen. Topiko hau egia al da?

Gezurra... Gure txuleta janak gerrate ondorengo ohitura da. Ikusi da txuletak atzo goizeko ohitura dela, lehen zorrotz bizi zela euskalduna, eta ez zegoela txuleta jateko ez girorik ez dirurik. Gozokiekin eta berdin gertatzen da. Hemen jendea oso zorrotz bizi izandu da, lehen jatorduak oso oso sinpleak ziren, beti berdinak, «*sota, caballo, rey*». Hemen txanpainak

ez zen ezagutu duela berrogeitamar urte arte. Honetan zorionez asko irabazi dugu, aurrerapen handiak ezagutu ditugu, eta denontzat, bai goi mailan dabilenentzat eta bai besteentzat ere.

Berak egindako liburuetatik, hogeitasei orotara, lan gehiena, eta zailena, Gipuzkoako baserrien zerrenda osoa aurkezten dituzten biak osatzea gertatu zaiola adierazi digu. «*Bitan agortua eta hirugarrena egiteko ilusioz nabil, gaurkoatua gainera. Hau bai izan zela kanpo ikerketa, udaletxeetan ez zegoen zentsurik, bailaraz bailara pasata egin nituen, hamaika mila izen erabili nituen eta toponomiaz aberatsa omen dela esaten didate. Hamaika mila horietatik zazpi mila baino ez dira izango gaur geratzen direnak*». Hasi, 1953.ean hasi zen kazetari gisa, gero libururak egiten jarraitzeko. Lehengoa umorezkoa, «*El alma ríe*», bigarrena «*La Otra Gipuzkoa*» hemengo leku xarmantenak erakutsiz. Gehienak Euskal Herriko gaiei lotuak dira, historikoak. Azkena «*Santa Maria de Tolosa*» elizaz egindakoa. Umoreari buruz, bere gairik kuttunetakoa, bi egin ditu erdaraz eta bat euskaraz.

Zerk bultzatu zaitu gure herriaren umorea sakontzera?

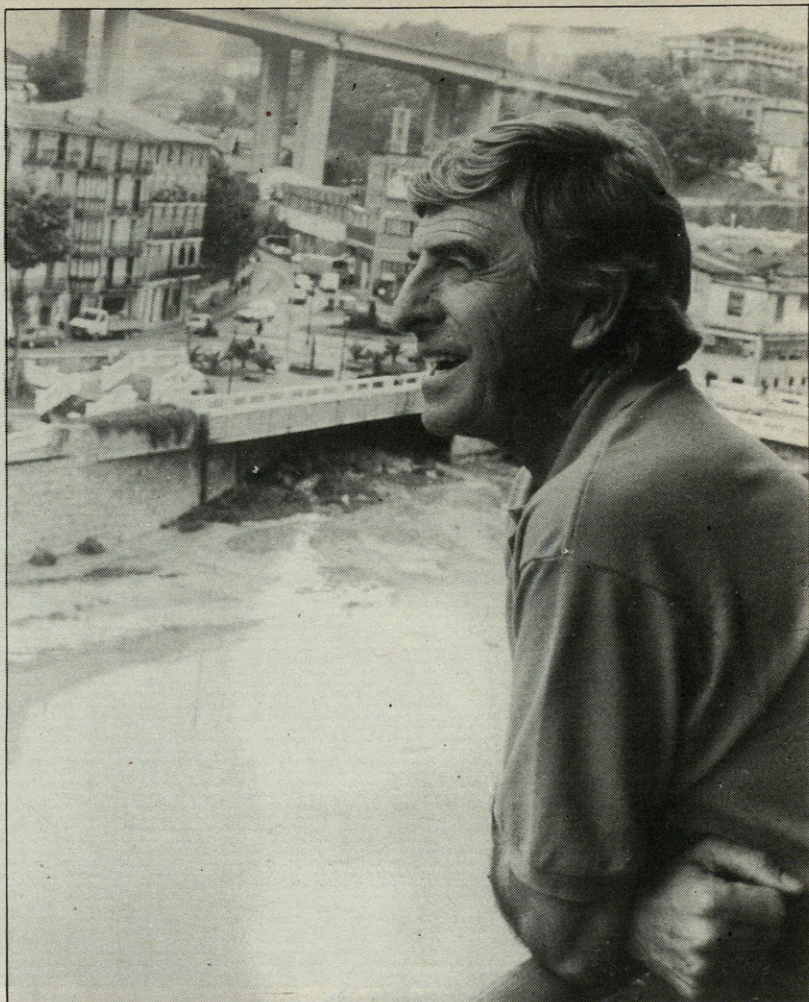
Beti izan naiz kurioso samarra eta gauza bat entzuten nuenean, galdetzen nuen lekua, data, eta izen abizenak. Horrela artxibatu ditut hainbat fitxa gure umoreaz. Datorren hilabeteen plazaratuko dut nere artxiboetan bildutako azken mordoska. Beti izan naiz umoretsua, mutikotan teatro asko egina, «*Galeria Dramatica Salesiana*»n kasu. Orduan denok ginen luistarrak eta mariaren alabak, eta hor hasi zitzaidan zaletasuna. Hori izan zen gerratearen ondoren, eta nik hartu nuen hau apostoladu bat bezala, Euskal Herria gozoagoa egiteko, gure harteko harremanak sendotzeko, eta pentsamolde hauekin hasi nintzen. Nere bizitza guztian hartutako jarrera bat izan da, bizitzaren aurrean jarrera eta hor sortu zait aberastasuna.

Urteen poderioz umoreak gora ala behera egin du euskaldunonagan?

Zoritxarrez, azken urteotan umorea galtzen ari da; batez ere gazte jendearen artean ikusten da denak berdindu egin ditula telebistak, eta horretan kulp handia dauka. Traste horren menpean eta mende bizi gara. Bestela azpimarratuko nuke umoretsuak izan garela, eta umore oso finekoak, hitz gutxiak, batez ere Gipuzkoako parte lehor honetan, gero kostaldean irekiagoak dira, beste tipo bat, baina gurean oso sana da.

Hainbat alorretan lan egin ostean zeintzu dira momentu honetan gehien kezkatzen zaituzten gaiak?

Beno, denborarik ba al dut pentsatzeko? Lanari heltzen diot eta... ni emakumea izango banintz beti hardun egongo nintzateke. Askotan behartu egiten

«Askotan behartu egiten naute, eskuz eta hankaz lotuta ikusten naiz, gaiak inposatzen dizkirate, baina beno, nere kezkarik nagusienetakoa, etnografia, gerorako lan interesgarritzat eta egin beharrekoztat jotzen dut»

naute, eskuz eta hankaz lotuta ikusten naiz, gaiak inposatzen dizkirate, baina beno, etnografia gerorako lan interesgarritzat jotzen dut, ez da arina izango, ez da erraza izango irakurtzeko, baina egin beharra dago. Nik uste Joxe Mielek ikusi duenean talde bat dagoela, oso seriozki lanean ari dena, hori izan dela berarentzat bere 100. urte honetan eman zaion saririk ederrena.

«Txorakeria bat esatera noa baina nik ez dut konprenitzen nola dagoen gazte jendea aspertzen dena, estudio handiak dituztenak eta aspertzen direnak... Horiek zigortu egingo nituzte, ez dago eskubiderik! Zenbat gauza dagoen egiteko eta aztertzeke, ikasteko. Honetan gauzak argi ditut, beste erru asko izango ditudan arren, pekatu astun gisa kontsideratzen dut, inoiz ez dudanean bost minutu aspertzeko izan».

Baina gazte jendearen jarrera ez ote da gizarateak ateak isten dizkiolarik hartzen duen jarrera gisa ulertu behar?

Egia da aldaketa honek lanpostu asko desegin dituela, eta gure gaztediak lanpostu gutxi dituela eta hortik irteera zaila ikusten dudala. Ikusten dut gazte jendea iparririk gabe, lanik gabe, ilusiorik gabe. Nik uste nahiko inprobisazioz ari garela, ez dela erraza

iparra markatzea orain geopolitika batean sartuta gaudenean, eta ikusita gauzak egun batetik bestera aldatzen direla.

Tolosako girora etorritz nola dakusatzazu azken aldi honetan autobia dela-ta dituzuen tiki-mikiak?

Berandu gabilta autobiaren desberdintasun hauekin. Nik uste dut aberastasun bat dela diferente pentsatzea, ez dugula zergatik denak berdin pentsatu beharrik. Neretzat, bigarren zati hau, lbarratik hasita Berrobi, Helduaien eta Berastegirainokoa, Uzturre eta Belabietako magaletik pasatzea uste dut izango litzatekeela aproposena. Batetik, ez delako 600dik gora metrotara igotzen; bigarrenez, oso eutera delako negurako batez ere; eta hirugarrenez, herri hauei denei zeharretako bide bezala serbitzen dielako. Abantaila denak baditu.

Administrazioetatik erakutsi duen jarrerak hainbat kritika jaso du orain artean. Zer erritzakoa zara?

Denok dakigu teknikoak politikoak baino harrogoak, orguilosoagoak direla. Izugarri harroak dira. Eta noski, horiei esan, badugula beste ideia bat, eta zeintzu dauden horren bultzatzen, medikua, etab,

«**Ez dakit
lehenago ohitura
zaharretara bueltatu
behar garen,
behintzat, jendeak
Euskal Herria herri
bezala ikusi duenean
ohituren aldeko
konpromezu hori
hartu duela uste
dut**»

eta segituan beren erantzuna: «*Zuek erakutsiko diguzue guri bideak egiten! Hemen gu gaude!*» izan da beren erantzuna. Berandu gabilta, lehenago eman izan balira erantzunak eta ingeniari baten babespean beste seriotasun bat izango zukeen. Pena da, baina hiru trazatuetatik hau da aberatsena, normalena, motxena eta merkeena, eta gainera Tolosa izango litzateke beti izan den korapiloa. Hemengo 20 edo 21 herrixkek Tolosako jarrera jarraituko lukete.

«*Es que tengo que ir a Pamplona*» esan ohi du jendeak, gure bidaiak ez dira ja bidaiak, iristea da, ea sartzen garen 20 minututan... *Presaka pasatzen gara, ez gara geratzen, eta dudarik gabe aberastasuna zaindu behar dugu, gurea, etxean daukaguna*». Iñaki Linazasok fotografia arras gustoko du. Bere kamarak, dagoeneko, presaka eta korrika dabilen gizarte honek gero eta ahaztuago dituen imajinen kolorerik ederrenak jaso ditu, eta jasotzen ditu, duela berrogei urtetako freskotasan berberaz, kotxea hartu eta patxada osoan Euskal Herria ezagutzera abiatzen den bakoitzean. Aitzaki hau dela medio utzi dugu oraingoan ere.

J.J. PETRIKORENA

TXT

Komikia

201

ARGIA

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

AIREKOAK LEHENGUSU TTIKIAK	↓	GIBELERA SAKRATUA	↓	BEHIZAIN INTER- JEKZIOA	↓	DAUKAN LAP. GIDERRA	↓	NEKATU POLIKI	↓	UKAMEN LAGUNA	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
ZUHATZ MOTA GABE	→										
→				IRIDIOA BIZK. ITSUSIA	→		PUTRE SUFREA				BOKALA
OTARRE ANARKIA	→			↓	EULI MOTA 499	→	↓				↓
→				↓			GAREN HAUEK OHOREZKO HITZEMATE	→			... HARTU LOKARTU
KASIK BARKU	→		AIZU ADI EZAZU AZKENEKO	→		↓			49	→	↓
↓			↓		EKI NAIZ ... EGIN GOTIKA HASI	→			MUSIKA NOTA TULIOA	→	
URREA IZANAK	→		JOAN NADIN NITROGENO	→	↓			INFUSIOA ROENTGEN	→	↓	
→		↓				GERRA TRESNAK	→	↓			

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian ipin ezazu bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipini. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

B A T U

—

K E N

B A T

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
			U	E					

EZETZ ASMA

1.- NOR DA «ORAINGOZ IZEN GABE» FILMEAREN ZUZENDARIA?

- a) J.J. Bakedano
- b) A. Lertxundi
- c) A. Ezeiza
- d) W. Allen

2.- NORK IRABAZI DU AURTENGO «EIBARKO BIZIKLETA»?

- a) Indurainek
- b) Claveyrolatek
- c) Mottetek
- d) Etxabek

3.- ZEIN DA EUSKALTZAINDIAREN ANAGRAMAN DAGOEN SLOGANA?

- a) Ialgi hadi plazara
- b) Jaungoikoa eta Lagizarra
- c) Ekin eta jarrai
- d) Jo ta ke

4.- HONAKO HAUETATIK, ZEIN HERRITAN DAGO IRAKASLE ESKOLA BAT?

- a) Arrasaten
- b) Bergaran
- c) Eskoriatzan
- d) Deban

IRRI FARREZ

SORKUNDE

Honako pasadizo hau Madrilen gertatu zen.

Sartu zen emakumea hotel batetara eta:

— Logela bat nahi nuke gaurko gaua pasatzeko.

— Esango al zenidake zure izena mesedez?

— Sorkunde.

— Barka ezazu, ez nekien moja zinenik.

TXIRRINDULARI PROBA

Duela aste batzu Bergaratik Tolosara nihoala bidean kotxea baztertu behar izan nuen txirindulari proba bat zetorrela eta. Kotxea albo batean aparkatu eta lasterketa ikusteko lekua hartu nuen. Horrelakoetan ohizkoa den bezala motozaleak zetozen aurretik eta horra hor nire harridura motor guztietan kartel hau irakurri nuenean:

— ERAKUNDE.

Bejondeiola antolakuntzari!

TREN AZKARRA

Gasteiztik Irunerako tren bide
erdian geratu zen. Bidaiari batek zer
gertatzen zen eta zergatik zihoazen
horren mantso galdetu zuen:

— Trenbidean behi bat dago eta ezin dugu aurrera jarraitu.

A ZE FLASHA!

ADITZEKO

Azkenean behia apartatu eta trenak berriro ekin dio bere bideari, baina ordu laurden batetara edo berriro geldirik.

— Beste behi bat edo?

— Ez, aurreko bera da.

— Aizak!

—Zer?

— Aditzeko esan diat, ez erantzuteko!

SOLUZIOAK

[illegible]

EZETZ ASMA: 1-A; 2-B; 3-C; 4-C

LETRA KENKETA:

B = 1.....B - Eramana = Ezer (zero).

A = Zero.....A - K = B. Eramana sortzeko.

T = 5.....T -(E + Eramana) = A edo 5 -(4 + Eramana) = Zero.

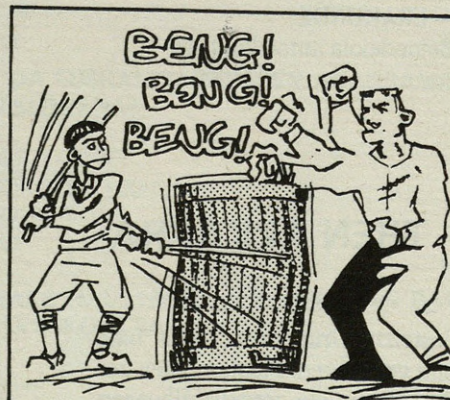
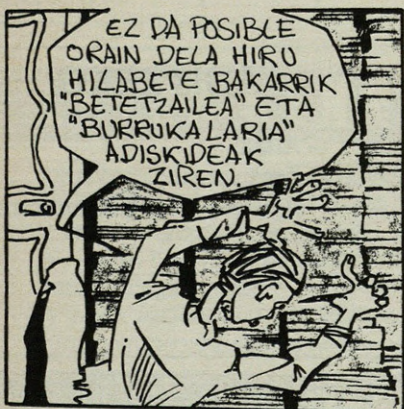
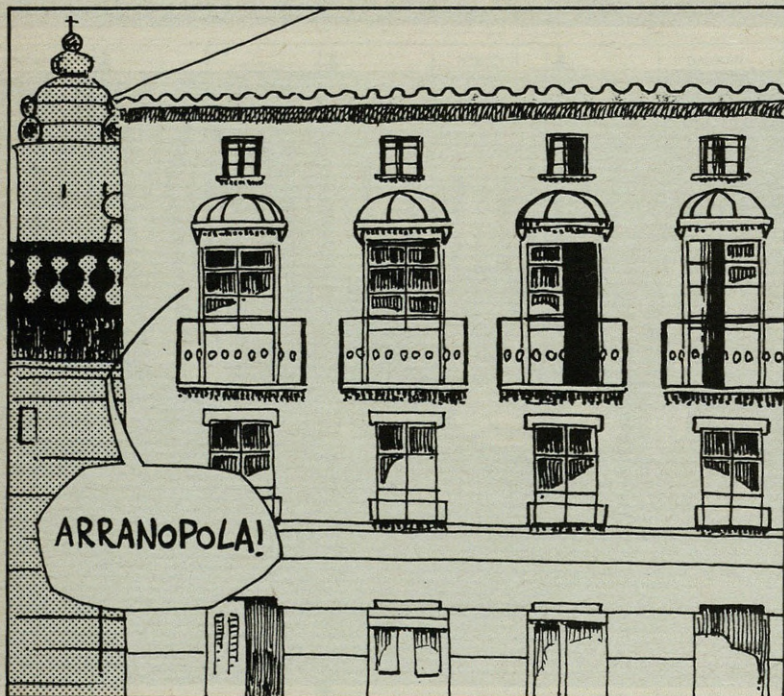
T eta E ezberdinak direnez, eramana etorriko zaie. T-ren balioa

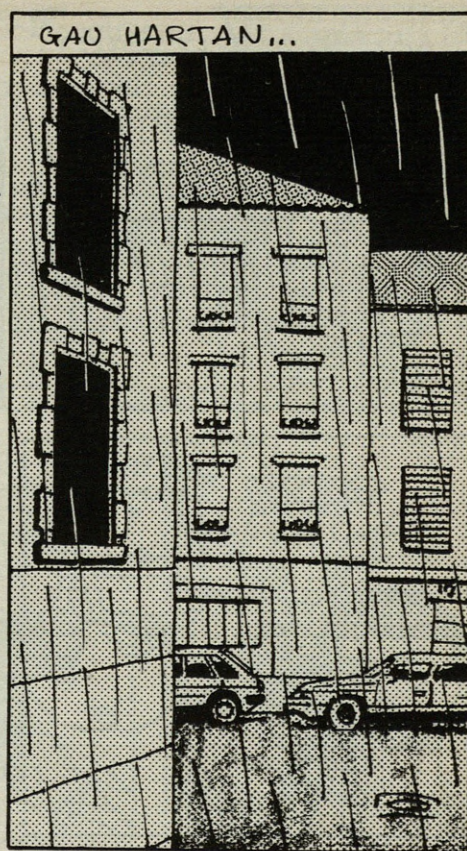
E-ren balioa baino bat gehiago izan beha

$$N = 8 \dots \dots \dots U - N = \text{Tedo } 13 - 8 = 5.$$

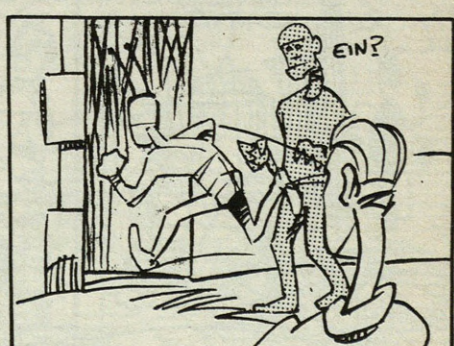
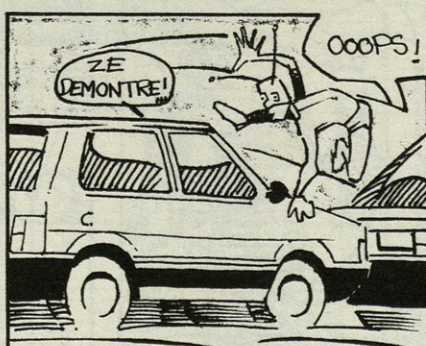
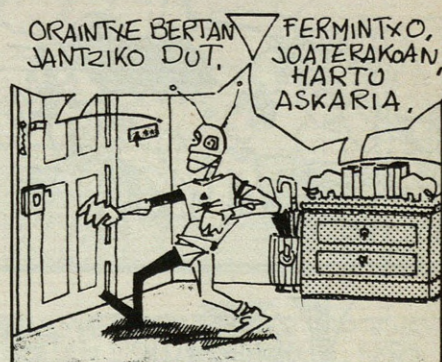
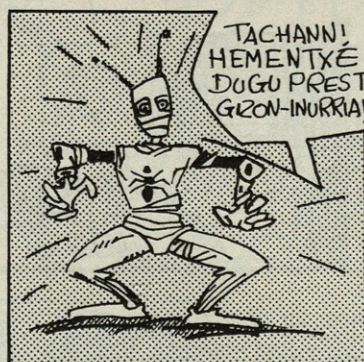
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	B		U	E	T			N	K

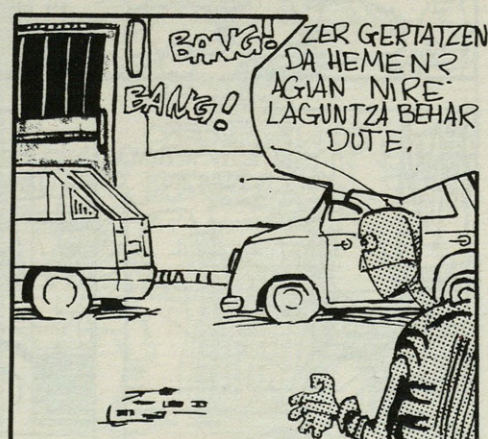
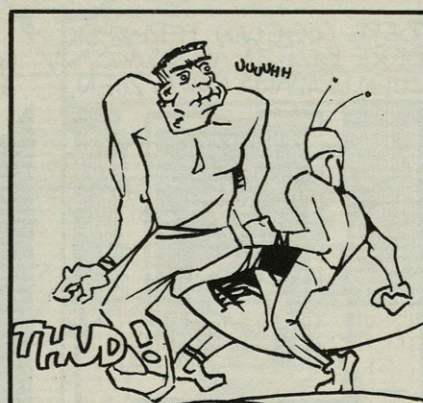
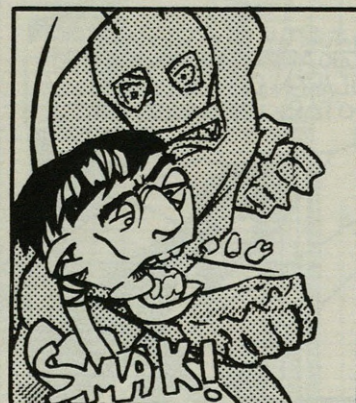
HERMIN ZARRAKAREN GARAITIA

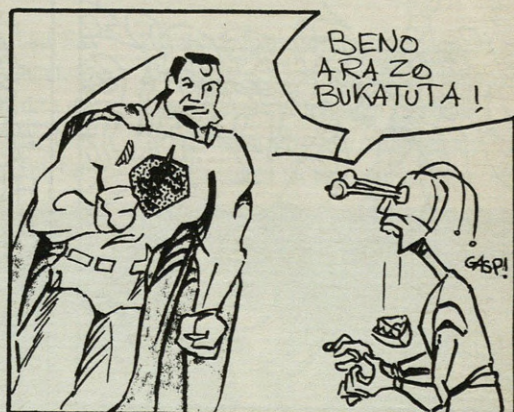
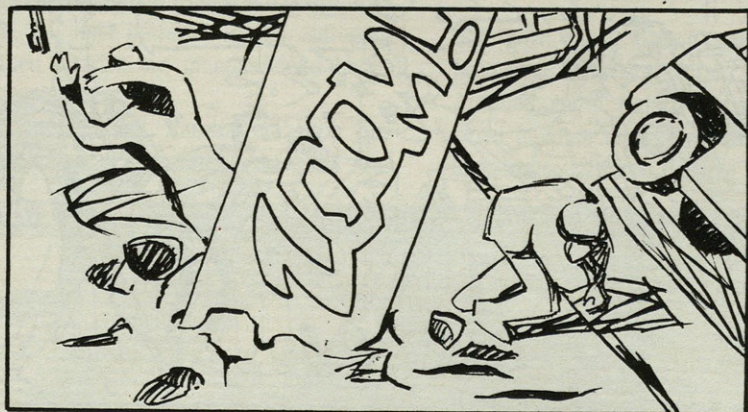

- HEROI BATEN JAIOZEA -

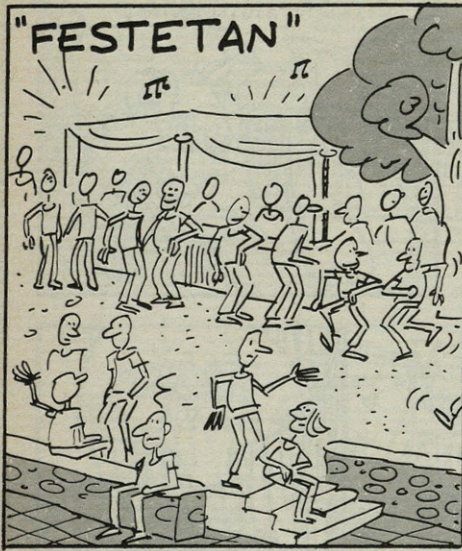
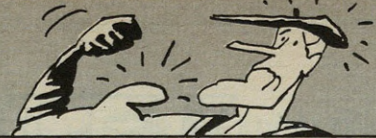

AMAIERA

SUPERHERTZAINA

Mit + Morau *

Entrepesa «arruntetan» ezin eta «Enplegu Zentru Bereziak» aukera bakarra

MINUSBALIATUAK EZIN GIZARTEAREN MUGAK GAINDITU

Hernanin, Jauregi zelaietan gora abiatuta aurki daiteke Gureak Babespeko Tailerren egoitzetako bat, bertan adimen urriko eta minusbaliatu fisiko ugari lanean. Lanak? Era guztietakoak, gaitasunaren arabekoak. Era honetako lantokiak dira Euskal Herriko berrogeitamarmila minusbaliatuek duten irtenbide bakarra, hala ere, lau mila besterik ez dira entrepesa hauen bitartez lan munduarekiko harremana lortu dutenak.

Lantegi-Batuak, Ranzari eta Usoa Bizkaian; Gureak Gipuzkoan eta Cosma Ara-

Zenbait zentru berri ireki direnaren aitzakiz, guztion ahotan dabil egunotan minusbaliatuak eta lan munduaren arteko egokitzea. Esperientzia hau gertutik ezagutu, eta bertako langileen iritziak jaso asmoz, «Gureak»ek Hernanin duen Babespeko Tailerrean egon gara gu.

ban (guzti hauek Euskal Herriko Lan Babestuaren Elkartearen baitan). Komunitate Autonomotik at, Nafarroan hamar dira esparru honetan diharduten elkarteak, besteak beste, Elizondo, Lizarra eta Tuteran

kokatuak. Iparraldeari dagokionez, Kanbo, Arrangoitze, Armendaritze eta Baiona dira gisa honetako entrepesen kokagune.

Hogeitabat urte eta minusbaliatu izaera onartua izatea da era honetako entrepesa-

Adimen urrikoek zailagoa dute lan mundura egokitzea.

«Legearen aldetik formula berriak aurkitu behar dira»

Komunitate Autonomoan atzeratuak lan munduan integratu nahian dabilzan entrepesen konfederakundea da Elhabe. Guztien buru, Gipuzkoako Gureak taldeko partaidea den Iñaki Alkorta dugu.

A.— Zein dira Elhaberren helburu nagusiak?

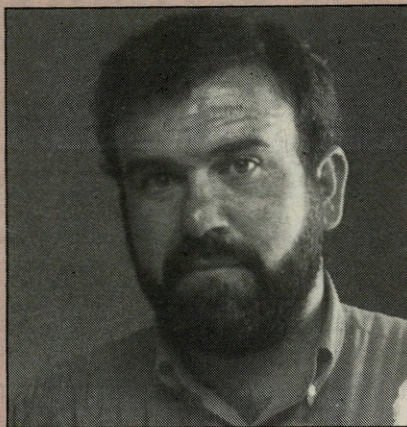
I.A.— Bi helburu nagusi ditugu: bai atzeratuen eta bai hauekin aritzen direnen formazioa landu, eta elkarren arteko ekintza komertzialak burutzea. Berez ez du beste helbururik, partaide bakoitzak autonomia osoa du.

A.— Nola definituko zenituzke Elhaberren baitan dauden elkarteak: entpresa edo gizarte zerbitzu gisa?

I.A.— Hori oso zaila. Juridikoki ere gauza bera gertatzen da, Gureak adibidez entpresa pribatu bezala dago izendatua, nahiz eta partaide gehienak atzeratuen gurasoak izan. «Economía social» delakoaren baitan sartuko nituzte entpresa hauek.

A.— Bi erizpide horiek, gizarte zerbitzu eta eraberean komertziala izatearena ez al daude kontraesanean?

I.A.— Bai horrela da. Gure helburua ez da dirua irabaztea, baina beste helburuak lortzeko hori beharrezkoa da. Ez guke hau beste era batera aurrera eramaten

jakingo, jende hau beste era batean enplegatzen.

A.— Nola gaintzen da kontraesan hori?

I.A.— Eguneroko lanean hori bizirik agertzen da, ez dago erizpide zehatzik bi alderdi horiek bereizteko. Filosofikoki gaia beste era batera planteatu beharko litzateke: jende honek besteek bezanbat eskubide dituzte ingurune normal batean lanean aritzeko, baina praktikan eskubide hori ez da inolaz ere betetzen.

A.— Zein da entrepesarien jarrera?

I.A.— Berrogeitamar langiletik gora dituzten entepesek, lan taldearen %2a langile minusbaliatuz osatu beharko luke. Baina hori ez da inolaz ere betetzen, ez eta bete arazten. Honenbestez, mota honetako entepesak dira alternatiba bakarra, gizarte arazo eta entepesal munduaren arteko bitartekari gisa aritzen direnak.

A.— Hala ere badira entpresa normaletan sartu diren zenbait atzeratuen kasuak, aurrerapenik ba al dago bide horretatik?

I.A.— Oso kopuru urria da. Gaur arte egin ez den mentalizazio lana egin beharra dago. Halaber, legearen aldetik formula berriak aurkitu behar dira. Gure helburua langileak beste entepesatara eramatea litzateke, baina hori legez kanpoko da.

A.— Guztizko integrazioa ez al da bidezkoa?

I.A.— Hori azken urratsa litzateke, baina aurretik asko ibili beharra dago. Lehenengo tarteko urrats batzu gauzatu behar dira, baina guztizko integrazioa lortu nahi baldin bada, neurriak hartu behar dira.

M.A.

tan (edo gizarte zerbitzu?) sartzeko ezartzen diren baldintza bakarrak. Bi baldintza hauek betez gero, «Zentru Okupazionala» lehenik eta «Enplegu Zentru Berezia» dira ondorengo urratsak. Adimen maila urriena erakusten duten minusbaliatuak dira lehen zentruetan aritzen direnak. Gisa honetakoak lan munduarekin erlazionatzeaz gain, pertsona hauek gizarteratzeko helburua duten entepesak dira honako hauek.

Zentru hauetan aritu eta gehiagorako gaitasuna azaltzen dutenak dira minusbaliatu fisikoekin «Enplegu Zentru Berezieta» pasatzen direnak. Produktzioa kontutan izanik, ahalik eta entpresa normalizatuen antzeko lortzea da zentru hauen helburua. «Nor-

malizazio bide honetan ordea -dio bertako langile minusbaliatu fisiko batek-, gauza

«**M**inusbaliatuen gizarteratzeaz hitzegiten da, baina benetazko gizarteratzearen alde ezer gutxi egiten da»

asko dago oraindik egiteko». Bertako langileen ustetan, era honetako langileentzat Gureaken bertan sinatutako lehen lan hitzarmena izan da normalkuntza bidean orainarte lortutako aurrerapauso nagusia. «Oso garrantzitsua izan da, gutxinaka lan baldintza berdinak lortzen ari gara».

«Ghettoa» gaintu ezin

Apurka apurka lan baldintzak berdindu arren, «ghetto» itxi batean darraite minusbaliatu fisikoek, eta are baztertuagoak psikikoak. Esparru itxi honetan ere, orainartean ezberdintasunak nabariak izan dira, «lan bera betetzen duten bi pertsona, bata

Batzuren ustez, nahi baino gehiago handitzen ari dira era honetako entpresak.

errena eta bestea profesionala, ezberdinak izan dira orainartean, lehenak soldata gutxiago jasotzen zuen».

Entrepesa barruko langileen artean berdintasuna lortu arren, zaila ikusten dute minusbaliatuen kanpoko langileen maila lortzea, nahiz eta beraiek dioten bezala, lana eta emaitza berdina izan.

Era beran, «ghetto»a gainditu ezina da minusbaliatuek aurkitzen duten beste arazo bat. Legeak dioenaren arabera, berrogeitamar langile baino gehiago dituen entrepesa orok, langile minusbaliatuz osatu behar du lan taldearen %2a. Errealitatea ordea bestelakoa da, minusbaliatu apurra bait da edozein entrepesatan, langile «arrunt» gisa diharduena. «Entrepesariak ez dituzte minusbaliatuak nahi». Zenbaitzuren iritziz jarrera hau produkzioaren ikuspegitik onartu baldin badaiteke ere, kexu dira Hernaniko lantegiko minusbaliatu fisikoak, beraien ustetan langile «arrunt» bat bezala ihardun bait daitezke. «Minusbaliatuen integrazioaz mintzaten dira guztiak, kartelak, irrifarrak, aurkezpenak... baina benetazko gizarteratzearen alde gauza gutxi egiten da».

Jarrera honek, gisa honetako entrepesa

edo gizarte zerbitzuen hazkunde nabaria ekarri du azken urteetan. Honela, langile eta zuzendarien artean kontraesanak ere sortzen dira, «ahalik eta entrepesa normalizatuenak lortu nahi ditugu, baina ez dugu bigarren alderdia ahaztu behar, bereziak garela».

Benetazko integrazioa

Zenbaitzuren ustez bide honetatik, hau da, «Zentru Okupazionala» lehenik eta «Enplegu Zentru Berezia» ondoren guztizko integrazioa lortzerik izango baldin bada ere, besteren ustez emaitza bestelakoa izango da. «Gizarteak ezartzen duen muga oso

handia da. Instituzioek, eta gizarteak oro har, bide hau bultzatzen baldin badute, geroa oso zaila suertatuko da muga hori gainditu eta minusbaliatuak, bai fisiko eta bai psikikoak, gainontzeko gizabanakoekin elkarlanean aritzea.

Orainarte bide honetatik eginiko esperientzian, langileen ustetan emaitzak ez dira baikorrak izan, «gizartea, eta kasu honetan entpresaria, ez bait dago minusbaliatua lan mundura egokitzeko kontzientziatua». Alternatiba gisa, «eskulanaren subkontratazioa» izan da erabili den bidea, hau da, esperientzia gisa era honetako langileak beste entrepesatan ezartzea, «baina hori legeak debekatu egiten du».

Estatu Batuetan adibidez, beste pertsona batez lagundurik, entrepesa arruntetan aritzen dira minusbaliatuak, honela, gutxinaka gutxinaka inguruari egokituz. «Hori da minusbaliatua gizarteratzeko bidea». Euskal Herrian, irakaskuntza mailan dagoeneko jarri da martxan bide hau, eta laster lan munduan ere ezarriko dela espero dute langile hauek.

«**E**ntrepresaria ez dago minusbaliatua lan mundura egokitzeko kontzientziatua»

MIKEL ARRIETA

Txina eta Japonia espazioaren konkista lehian hasi dira indarrez

DRAGOIAK IZARRETARA BIDEAN

Txinarren espazio untiak «Ibitaldi Luzea 3» izen ponposoa darama, Mao Zedong-en iraultzaren oroigarri zahar gisa. Pragmatismoaren eredu, japoniarrenari «H2» deritzo soil soilik. Apirilean, unti txinarrak amerikar satelite pribatu bat utzi zuen orbitan lehenbizikotz historian. Txinaren 26. jautiketa zen berau, bakarrean izan dutelarik porrota.

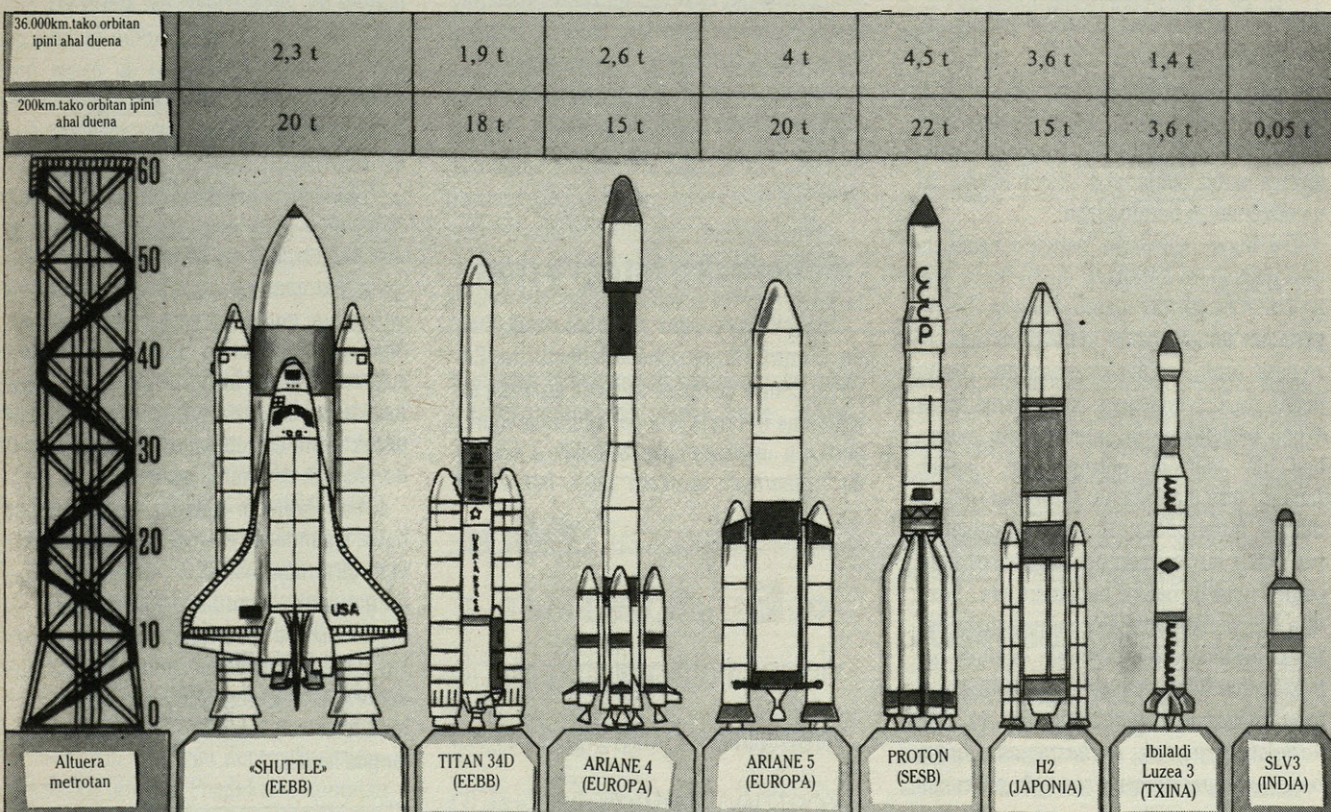
Txinaren efektibitatea nabarmena da. Arrakasta maila europarr edo amerikarren aurrean geratzen da, Guyanatik jaurtitako Ariane europarrak behin baino gehiagotan eztanda egin bait dute. EEBBen kasuan

Espazioko lasterketa biren gauza zirudien: soviatar eta iparramerikarrena. Geroxeago europarrak ere hasi ziren jokoan. Baina ekialde urrunetik aurrea hartu diete hirurei. Ez die ardura Martitzera heldu edo kometak aztertzeak, sateliteak orbitan jartzea da kontua, mendebaldetarrak baino merkeago eta txukunago.

«Titan 34D» untiak ere porrot sonatuak izan ditu.

Ezaguna da gainera «Shuttle» proiektuak 1986tik izandako geldiuena, Challenger untiak Cape Kennedy-tik irten eta gutxira

eztanda egin ondoren zazpi lagun zeuzkala barruan. «Shuttle»-ak satelitea orbitan utzi edo betekizuna amaitu ondoren lurrera osorik itzultzen diren untiak dira. Challenger-aren istripua izan aurretik jada, NASA

SATELITEAK UZTEKO UNTIAK: orbita geostazionarioan edo orbita hurbilean jarri dezaketen satelitearen tamaina (toneladatan).

ajentziak satelite komertzialak orbitan jartzeari utzi egin zion eta honek bultzatu du ekialde urruneko projektuen aurrerakada azken lau urteetan.

Honezkero martxan dira berriro gelditzen diren «Shuttle»-ak, Atlantis, Columbia eta Discovery direlakoak, baina ez dute merkatal enkargurik betetzen, EEBB-en projektu militar edo zientifikoetan besterik ez dute parte hartzen. Azken bidaiak hamabost urtetako prestakuntza izan du aurretik: «Hubble» satelite-teleskopio erraldoia orbitan uztea. Momentuz ez da oso arrakastatsua izan «Hubble»-aren jaurtiketa hau, teleskopioak espero ez ziren diseinu akatsak agerian jarri bait ditu. Hala ere, zientzilariek urtebeteren buruan makina behar bezala funtzionatzen arituko dela esan dute.

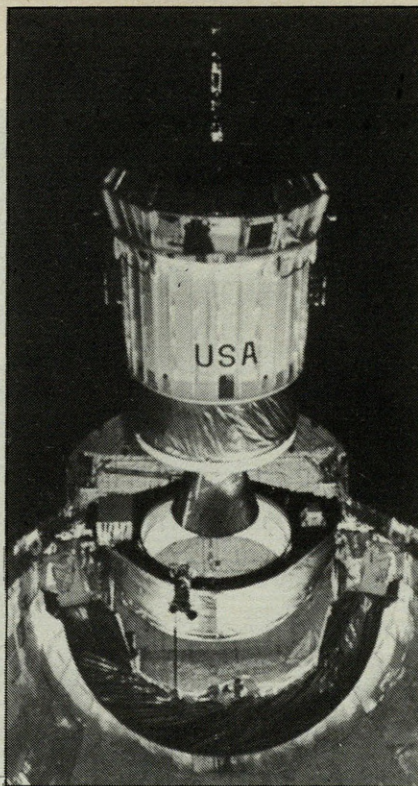
Sovietarrei dagokionez, «Shuttle» delakoaren antzerako untzia egiteko projektua dutela ezaguna da aspalditik. Lehen jaurtiketak 1991erako iragarri ziren baina ez di-rudi orain posible izango denik. 2000. urte-rako gizona Martitzera bidaltzeko ideia ere badute sovieta-reek, baina bi kasuetan So-vietar Batasunak bizi duen esturasun eko-nomikoak projektuak atzeratu edo ezabatu egin ditzake.

Merkealdia

Txinan, ordea, dexente ondo doazkie gauzak. «Ibilaldi Luza»-ren jaurtiketa ba-koitzak 30 milioi dolar «bakarrrik» balio di-tu, Ariespace ajentziaren tarifaren %40a baino ez. Batetik lan indarra oso gutxi or-daintzean eratu ahal izan dituzte txinarrek «merkealdi» hauek. Gastuak murrizten la-guntzen duen beste faktore bat aseguru etxerik ez erabiltzearena da. Arianespa-ce-en kasuan, etxe pribatuek egiten dute aseguru eta diru asko eramaten dute ho-rregatik. Txinan, ordea, porrotaren kasuan gobernuak ordaintzen du bezeroaren gale-ra.

Aurrezkien aukerak hurbildu ditu Txina-ra inbertsore amerikarrak. «Hughes» entre-presa satelitegile amerikarra izan da hain zuzen ere txinarrekin sinatu duen lehene-tarikoa, eta lehen satelitea «AsiaSat 1» izan da, Hong-Kong, Britaina Handiko eta Txi-na bertako talde multinazional baten tele-komunikazio aparailua.

Akordioa aditzera eman zenean, Aria-nespace-ko europearrek eta beste talde iparramerikar batzu «Hughes»-en sateliteen esportazioa galerazten saiatu ziren. Hala

«Shuttle» iparramerikar bat NASAk satelite bat orbitan uzteko unean.

ere, ez zuten ezer lortu Washington eta Pe-kinek itun bat sinatu bait zuten. Honen arabera, EEBB-eko sateliteak Txinan jaurtitzeko baimena zeukaten artean, Txi-nak Ekialde Erdian misilak saltzeari uzten zion. Merkatal jaurtiketa kopurua murriz-tea ere onartu zuten txinarrek, eta urtean bost egiteko ahalmena izan arren, 1996a arte guztira bederatzi satelite baino ez di-tuzte jarriko orbitan.

Irekiera demokratikoa gertatzen ez ba-da, EEBB-en kooperazioa moztuko ote de-lako beldur ez dira txinarrak. Bertako es-pazio ajentziaren lehendakari-ordea den Chen Souchun-ek esan duen bezala, «Esa-tu Batuen Gobernuak ez badigu bere sateli-teak jaurtitzen uzten, misilak nahi dituen edonori saltzeko prest gaude».

Sateliteak jaurtitzeko txinarren tarifa Ariespace-renaren %40a baino ez da

Challenger-aren istripuak eragin du Ekialde Urruneko projektuen aurrerakada

Proiektu japoniarrak

Japoniarren proiektuak zerikusi gutxi du Txinakoarekin. «H2» untzia berez jatorri publikokoa da, «Nasda» gobernu japonia-rraren espazio ajentziak sortutakoa, baina garapen teknologiko eta merkatala esku pribatuen esku deratzen da, finantziazioa ere pribatua izanik. Hitz gutxitan, oinarria estatala da baina proiektuaren eraikuntza guztia industria japoniarraren ardurapean geratu da.

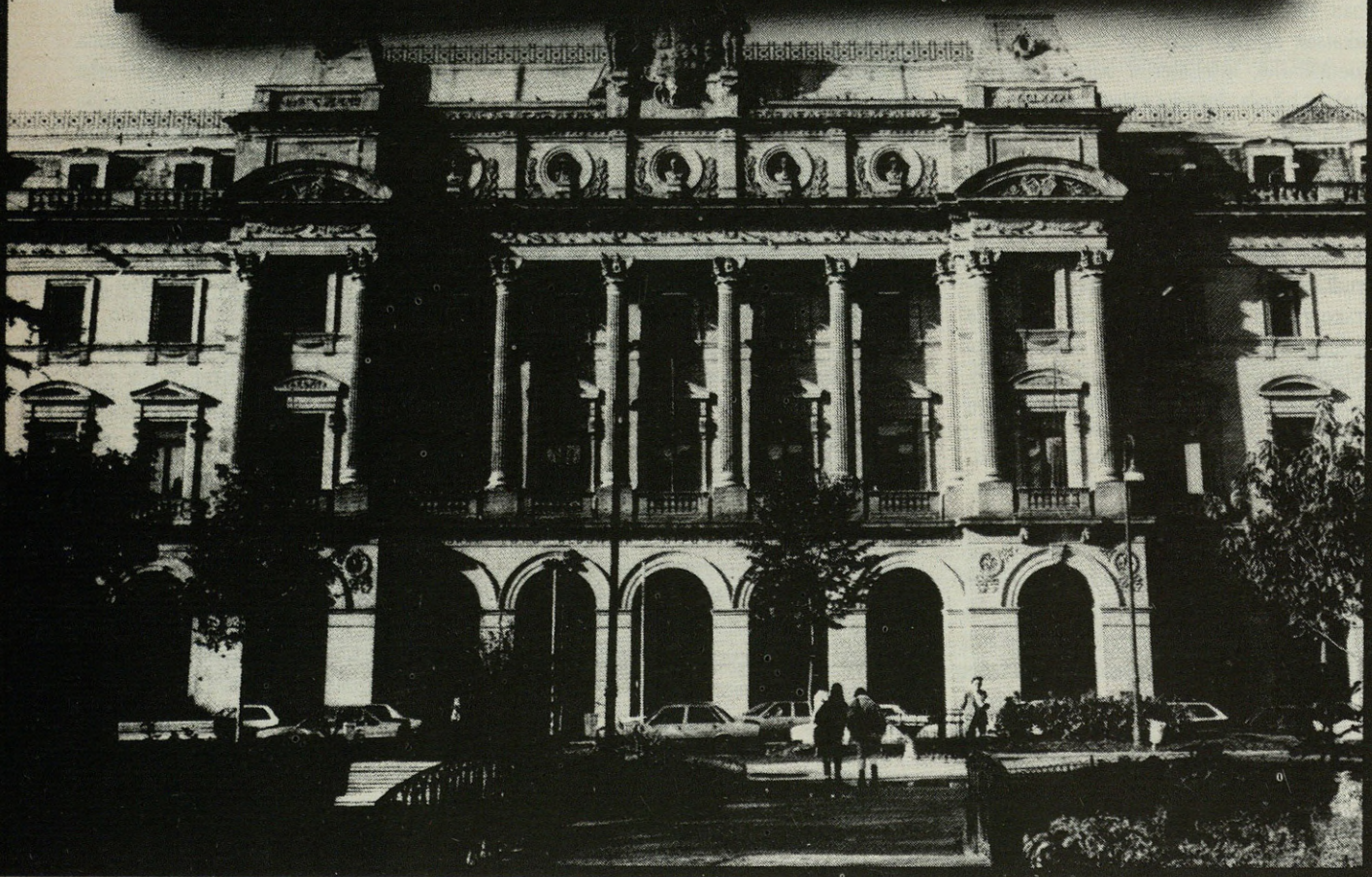
«H2»-a erabiliko duen Rocket System Corporation (RSC) elkarte Uztailaren 2an eratzen da ofizialki, 77 enpresaren ar-tean sortutako «holding»-a. Entrepresa hauetarik seirek kapiatalaren %4tik gora izango du bakoitzak, tartean Kawasaki, Mi-tsubishi, NEC eta Nissan. Egindako plan-gintzen arabera, RSC-ak 1993ko urtarri-lean jaurtiko du lehen «H2»-a, eta 2000. ur-te-rako mundu merkatuaren %15a edo 20a kontrolatzea espero dute.

Untzi japoniarra jaurtitzeko erabiliko den basea prest dago honezkero Tanegas-hima irlan. Kokapena dela eta espero ez zi-tuzten arazoak aurkitu dituzte elkarte es-pazialek, irlako arrantzaleek jaurtiketak arrantzaren kalterako izan daitezkeen bel-dur bait dira. Azkenik, Abuztuan eta Irai-lean bakarrik jautiko dituztela untziak agindu die arrantzaleei «Nasda» ajentziak. Beste jaurtiketa base bat ere badute japo-niarrek Kagoshiman, orain arte N1, N2 eta H1 untzi askoz ere sinpleagoak jaurtitzeko erabili direnak.

Bestalde, beste erakunde estatal japo-niar batek, ISAS erakundeak, bere projek-tu zientifikoak garatzen ari da. Urtarrilean ilargiruntz «Musa-A» sonda bidali zuten Ka-goshimatik. Etorkizunerako proiektu ausartak ere baditu ISAS-ek: irratitelesko-pio erraldoi bat orbitan jartzea —«Hub-ble»-a teleskopio optikoa da—, makina-ro-bot bat hilargiratzea eta Venus-era untzi bat bidaltzea.

LUIS FERNANDEZ

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

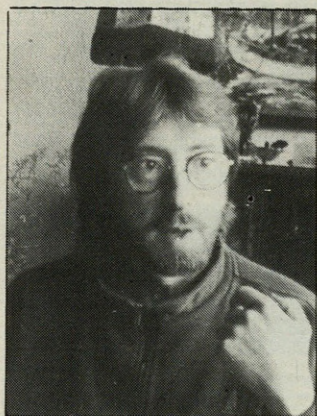
Erranak erran

EGUNKARIA BEHAR EZ BAGENU ERE

“Euskarazko prentsa idatzia behar dugu, eta guk behar ez bagenu ere, euskarak behar du. Eztabaidatzekotan, eztabaidatu beharko litzateke euskara behar dugun ala ez. Galdera horixe egingo nieke egunkariaren beharra dudatan jartzen dutenei.

Joxerra Garzia.

(«Egin», 90-6-26)

ZER EZ OTE DA KULTURA?

“Zer ez da kultura?, begira zenbat liburu dauden eta zenbat gauza sortu diren gerraren inguruan. Kulturak konnotazio sakratua hartu duenez juizio bat egiten dugu, eta orduan kultura da hizkuntza, idaztea, hitzaldi bat,... baina kultura dena da, gizonak egiten dituen ekintza guztiak.

Benito Lertxundi.

(«Karkara», 4. zenb.)

BERRESKURATUENA IBARROLA

“Askatasun demokratikorik ez zegoenean (bazegoenean ere bai) mandatariekin mokoka eta marjinaturik nengoelarik, ohartzen nintzen artegintzarako galduta nintzela. Hortaz, egun artista berreskuratua naiz, galduena bait nintzen.

Agustin Ibarrola.

(«Deia», 90-6-25)

ATXAGA KRITIKOENA AZALDU ZELA

HB-K KULTURA ZIRIBORROA AURKEZTU ZUEN BILBON

Herri Batasunaren Autonomi Estatuto Nazionalaren zirriborro aurkeztaldiaren markoan, joan den astelehenean, ekainaren 25ean, plazaratu zen kultur politikarako proposamena. Bernardo Atxaga, Alfonso Sastre, Joxe Azurmendi, Javier Sádaba eta Alfonso Sastrenen ekarpenez hain zuzen, Joxe Austin Arrieta aurkezlearena egin zuela, «Euskal Kulturaren Geroari Begira» izenburupean zabaldu zen aipatu ziriborroa Bilboko Arriaga antzokian.

Arrietaren aurkezpen mintzaldi ofiziala ez ezik beraz, ziriborro-proposamen honen inguruko beste lau eritziren berri izateko aukera izan zuen bertan bildutako entzulego koleoreanitzak. Aipatzekoa idazle asteasuarrak azaldutako eritzi kritikoa, baita Joxe Azurmendik egindako batasun eta itxaropenaren inguruko aldarrikapena ere.

SANTI ONAINDIAREN OMENALDI SAIO BEREAN

AITA MOKOROAK AURREKO ASTEAN LOKUZIO HIZTEGIA AURKEZTU ZUEN

Gasteizko Kultur Departamenduak joan den ostegunean, ekainak 28 zituela, Donostiako Maria Cristina hotelean paratutako saioan (Aita Santi Onaindiak ere aurtengo «Euskal Letren Merezimendu Saria» jasotzeko parada izan zuela), Justo Mokoroa eskolapiotarraren «Lokuzio Hiztegia» aurkeztu zen. Bi liburuki mardulez, 89 urteko apaiz tolosarrak urtez urte eta bazterrik bazter bildutako makina bat esapide jaso ditu lan honetan.

□ Hilabete honen 29ra arte, eta «Hamarkadarako ikustaldiak. Egungo nafar argazkilaritzaren panorama» izenburupean, 110 argazkilan bistaratuko dira egunotan Cartres hiri frantsesean (Toulouse ondoko herria).

Txutxumutxuka

BELOKI AHAZTUTA ZEGOEN NONBAIT

□ Orain zenbait aste, Astelehen Buruzuri saioan, Pello Zubiria-k Egunkaria Sortzen-ek Belokiren taldearekin biltzeko eskaera egin zuela adierazi zuenean, gezurretan ari zela leporatu zion Jose Ramon Belokik Egunkaria Sortzen-eko ordezkariari; baita ere Egunkaria Sortzen-en proiektua «aipatu nahi ez zituen bideetatik» lortu zuela esan zuen Belokik. Jose Ramon Belokik ez zekien nonbait, berak eta Joxemiel Zumalabek, joan zen apirilean, Euskadi Irratiko «Goizean Behin» saioan publikoki izan zuten eztabaida grabatuta dagoela: grabazio horretan entzuten den elkar hizketan argi geratzen da Zumalabek, mikrofonoa lekuko, proiektuaren ale bat ematen ziola Deiako zuzendariordeari, eta bere taldearekin biltzeko eskaera egiten ziola.

JUARISTI, JIMENEZ ETA ARISTI ETB-N HASIKO

□ «Fahrenheit» kultur saioarenak eginda, Hasier Etxeberriak ekin dio beste magazine kultural bat mamitzeko apustuari. Dagoeneko Etxeberriak pausu batzu emanak ditu saioaren osaketan. Emailtza berrien artean: Felipe Juaristi, Edorta Jimenez eta Pako Aristi hirukoteak erredakzio taldea osatzea. Udazkenarekin batera pantailaratu beharreko programak, printzipioz, eguberriak arte bakarrik izango lituzke hiru idazleok nominan. Orain, itxaron behar besterik ez, nahasi «berezi» honek erakar dezakeen emailtza esperoan.

JOXAN OIZ

LEKEITIOKO KALE ANTZERKIAREN BIGARREN JAIALDIA UZTAILAREN 11TIK 15ERA OSPATUKO DA, BERTAN KUKUBILTXOK BERE AZKEN KALE ANTZERKI LANA ESTREINATUKO DUELA

Kale antzerkia ikusiz ikasiz

Nork esango Lekeition horren denbora laburrean hainbeste gauza burutu behar ziranik.

Lehenengo S8 eta Bideo Amateur Bilera eta oraingoan Kale Antzerki Jaialdia, tartean atsedena hartzeko edo jaiak, hala nola, makinatxo bat San Juan, zenbait San Pedro eta San Ferminak.

Egia esan Lekeitioko San Pedroak badute antzerik aipatu Kale Antzerkiarekin batetik sailduaren prozesioa itsasorako kilin-kalak egiten dizkiotela eta gero kutxa baten gaineko dantza, dantzariak eskuetan San Pedoren ikurrak daramatzala. Ea nork

dioen hori ez dela antzerki bikaina.

Egia esan, Lekeitio ez da izan herri antzerki zalea, areto barrutietako antzerkizalea behintzat. Baina bada hor nonbait, duela 11 urte, une aipagarri bat. Bazeblen herrian, Ipasterren hobeto esateko, Txiruli-

«JALGI HADI DANTZARA!» KALE ANTZERKIA ESTREINATUKO DU KUKUBILTZO TALDEAK

Josu Kamara: «Inoiz baino gehiago landu ditugu antzerki disziplinen markak»

Orain artean Kukubiltzo taldeak landu duen kalejira edo kale-antzerki teknika «ekintza parateatral» gisa definitu digu taldearen zuzendariak, kalejira bereziagoa egiteko asmoa aspalditik zutela gaineratuz. Garapena madio, azken lanetan antzerki teknika gero eta gehiago lantzen joan dira —«Orreaga» antzezlanean gainera joz— eta «Jalgi hadi dantzara!» honetan lanketa honen markak nabarmenak gertatuko dira geldialdi, antzeppen, panpinak erabiltzeko teknika ezberdin eta txotxongiloekin dantzatzeko orduan. Joku guztia dantzaren inguruan osatu dute, eta Josu Kamarak dioskunez, «oso garrantzitsua da ikusle-goarengandik jasotzea espero dugun erantzuna; geure helburua jendea dantzan jartzea da».

Aurrerantzako bidean urrats garrantzitsua iruditzen zaio Josu Kamarari obra hau, «orain arteko kalejiretan panpinen efektua nagusi bait zen, oinarritzko jarrera batzu erabaki eta gainerantzekoa inprobisatuz. Azken obra honetan ildo askozaz finkoagoa izango du-

gu, estrainekoz musika zuzenean eginez eta dantzariak eraman. Azken finean, txukun prestatutako gauza aurkeztu nahi dugu, eta hortik suertatuko dira zihur inprobisaziorako aukerak, publikoarekiko harremana...». Honetarako, dantzariekin aritu dira entsaioetan, eta ikasi «edo erdi-ikasi» dituzten euskal dantzetatik pauso batzu hartu dituzte, musika ezberdinetan erabil daitezkeenak. «Dantza sistematikoak, be-

rriak, asmatutakoak antzeztuko ditugu, badiren pausotan oinarrituta». Pauso hauek moldatu egin dituzte zankodunentzat, eta baita panpinentzat ere, hauen itxura eta tamainoagaitik hankak ez direlako gorputzeko atalik garrantzitsuenak, buru, beso eta abarren mugimenduak indartuz. «Dantza zuzena baino, Euskal Herriko dantzen sustraia ikasi dugu; erritmoa hartu eta honekin jolastuko dugu, erritmoa bait da

bizitzan —eta dantzan, jakina— guztiaren oinarria».

Une hauetan, azken antzezanaren estreinuaren prestaketa beste bi lanen antzeppenekin tartekatuta beharra dute, udako ekitaldi guztiak zehazten dituzten bitartean. Honetarako, hauek pertsonaz osatutako lan-taldea hiru alor berezitan banatu dute. «Orain arte polibalenteak izan gara, gestioa, tailerra eta antzeppenak denon artean aurrera ateraz, baina alor hauek berezitu beharra ikusi dugu, partaide bakoitzak lan espezializatuagoa eginez». Animazioa ogibidetzat hartu eta profesionaltasuna duela 8 urte erabaki zutenetik, egunero lanean behar bezalako neurria eman du talde honek. Honez gain, beren tailerretik taldea behar duen guztiaz hornitzez gain —lan izugarria, «Jalgi hadi dantzara!» obran erabiliko dituzten panpinen erakusten duten legez— kanpotik etor daitezkeen eskakizunei ere erantzun nahi diete.

X.MAKAZAGA

«Euskal Herriko Kale Antzerkia isladatzen duen helburuaz gain, bi asmo nagusi ditu jaialdi honek. Nazioarteko bihurtzea eta bestetik antzerki eskola antolatzea»

antolatzeari ekin zioten.

Bestalde jakina da lekeitia-rrak maitemundurik daudela beren Lekeitioz eta bertan egi-

tearen zergatia galdetzean begira zelako bitxikeria botatzen digun antolatzailerikotik batetik: «Lekeitio da Kale Antzer-

kiari dagokion eskenografiarik onena. Espazio desberdinak ditu: hondartzak, kaia, kale hes-tuak zein zabalak, enparantza desberdinak, hauetako batek espazio desberdin bi dituela, eta hau egokia baino beharrezko da Kale Antzerkian. Jakina, udalak laguntza osoa eskaini dio, bestela nondik».

Helburu desberdinak

Asmoa ez da jaialdi bat egitea eta kitto. Asmoa hori baino haruntzagokoa da. Asmo nugu-

ruli izeneko taldea eta hauek antolatu zituzten Europa osoko eta batez ere Dinamarkako zenbait talderekin nazioarteko topaketa batzuk. Taldeotako partaideek gauza eta ekintza harriarriak egiten zituzten hara bildu ziren euskal antzerki zaleentzat, hauek zeharo harritu eta txinduturik geratu zirela. Egia esan hau ez zen batere arraroa izango duela 11 urte. Hortik datorkie nonbait antolatzailerik esperientzi hari segida emateko gogo. Horrela ba, 10. urtemuga zela eta jaialdia

Imanol Agirre: «Kale Antzerkiak berezko duintasuna du»

Maisu ikasketak egin, Maskarada taldean bederatzirte aritua eta egun ETB-ko Ikus Miraprograman antzerki arduraduna.

A.- Zergatik Kale Antzerkia?

I.A.- Euskalerrian jaialdi asko burutzen dira, baina beti areto barruetan gauzatzen diranak. Kale Antzerkiak ez du izan tokiarik halako jaialdietan, bere ohizko tokia jaiak eta animazioa ziren eta nik uste baduela duintasun bat. Guk hori bilatzen dugu. Gainera Euskalerrian egun mantentzen diren agertaldi paratetralak zer dira Kale Antzerki baino: Maskaradak eta Pastoralak.

A.- Ze egoeratan dago Antzerkia Euskalerrian?

I.A.- Ezin da esan egoera oso baikorra denik. Egia esan kale antzerkitik bizi daiteke udaran eta jaialdietan ekitaldi ugari

egiten baita, baina hemengo taldeek normalean ez dute kale antzerki soila egiten. Urtean zehar gauza batzuk egiten dituzte eta udarako kaleko ekitaldi bat prestatzen dute.

A.- Zelako erantzuna izan du jaialdiak taldeen aldetik?

I.A.- laz goizetik gabera sortutako jaialdia izanik, inork ez zuen ezagutzen eta berandu ibili ginenez juxtu samar ibili ginen, baina aurren talde guztiek nahi dute parte hartu. Maila honetan egiten den Jaialdi bakarra izanda, nola ez? Gainera, ez da derrigorrezko baldintza, baina euskarak garrantzia berezia dauka eta honek bal-

dintzatu egiten du pixka bat partaidetza.

A.- Eta jendearen aldetik?

I.A.- Lekeition jendeak ez du areto barrutako ikuskizunetan parte hartzeko joerarik, ostera ikuskizunok kalean gauzatzen direnean erantzuna bestelakoa da. Lekeitiarrak nahiko marmodira izatez, begira «Haratus-te»-etan zelako gauzak egiten dituzten.

A.- Eta diruz zer moduz?

I.A.- Aurtengo aurrekontua nahiko sendoa da eta betetzeko Udalak ahalguz berezia egin du. Ahalguz ere de-xente lagundu du, baina Jaur-laritzarena hutsa dela esan behar. Honek argi eta garbi erakusten du antzerkiari buruz Jaur-laritzak duen politika edo, hobeto esanda, politika eza.

S.M.

Imanol Agirre, jaialdiaren programaketa arduraduna

hori, hemengo antzerkigileak aurrerantz joan daitezen eta jakina ikusleen gozamenerako.

Antzerki eskola

Hirugarren asmoak ez du zerikusirik ikustearekin ikastearekin baizik. Iharduna eta ikustea

ez direla nahikoa eta aurren iazkoan ez bezala Antzerki Eskola bat antolatuko dute. Guztitara lau ikastaro izango dira: bi jadanik antzerkian aritutakoentzat eta beste bietan parte hartzeko ez da beharrezkoa izango aurretiazko partaidetzarik. Arituentzak Jordi Jops kataluniarrek pailazo eta antzerki ekintzari egokitutako zirku tekniken berri emango du «Antzerki Klowna» izeneko ikastaroan eta bestean Kike Santiagok «Kalea antzezleku gisa» ikastaroan kaleak dituen ahalbideak jorratuko ditu. Aritugabekoentzat, ostera, maskaragintzaren bi arlo landuko dira: batean Jesus Urangak poliester materialez baliatuz maskarak nola burutzen diren erakutsiko du eta bestean Kukubiltxoko Mikel Diezenek gauza bera

egingo du baina gomaz espumaz baliaturik.

Ikuskizun ugari

Ekitaldiak eta ikuskizunak ugari izango dira, kontutan hartu 18 talde izango dirala bost egunetan zehar kalerik kale arituko diranak. Euskaldu-nen artean, guztiak aipagarri badira ere, aipa dezagun Kukubiltxoren «Jalgi hadi dantzara» berau Lekeition antzeztuko baita lehenengoz. Estreinaldi hau igandean, hilak 15, burutuko da arratsaldeko zazpi ta erdietan kalez kale. Aipagarri dira baita atzerititik datozkigun bi talde frantziarrak eta Castello-ko xarka taldea.

Hiru talde hauek larunbatean arituko dira. Zazpi ta erdietan «Les Chanciers» taldeak ekitaldi parateatrala burutuko du hankapalu eta ardiekin, nolabait hankapaluak erabiltzeko ohituraren jatorria. Zortzi ta erdietan Toulouseko «Plastician Volant» taldeak «Giantomacine» lana eskainiko du herriko plazan bi zepelinez baliaturik bi munstroren arteko borroka simulatuz. Azkenik hamaika ta erdietan Xarka taldeak «Nit magica», sua eta piroteknia protagonista direneko ikuskizuna burutuko du.

Ikuskizun guztiek joko dute herriko espazio diferente guztiak betetzera, ikusi dugu jadanik plaza eta kaleak bete dituztela baita airea ere, baina kontseilu bat asteburu horretan Lekeition eta Mendexako hondartzetara joateko asmorik baduzu: kontuz ibili marmoren batekin tostora egin gabe, jakin izan dugunez hondartza ere eskenatoki ikusten dute, ikusle asko duen eskenatokia eta betetzekotan dabilta. Kontseilua hor dago, kaso egin ala ez norberaren kontua da.

SABINO MADARIAGA

«BESTE URRATS BAT», IZ-REN ESKUTIK KALERATU BERRI DUTEN BIGARREN DISKA

Minxoriak: «Zuzenean egiten duguna diskan isladatzea izan da gure asmoa»

Hamar urtetik gora, plazaz plaza aritutako taldea dugu. Orain bost urte lehen diska grabatu zutenetik entzulegoarekin izan duten harremana zuzeneko izan da eta horrexegatik azken diska honetan ere, zuzeneko emanaldietan eskaintzen duten musikari ez diote traiziorik egin nahi izan.

Nahiz mugaz bi aldetako musikariek osatu, «Minxoriak» iparraldeko taldea dela kontsideratzen da. Orain hamabost urte inguru sortu zen talde honek, partaideei dagokienez aldaketa ugari jasan ditu. Egun, sei lagun (Patrick Ithurralde, Lauret Feriol, Jama Larreburu, J. Lou Corrihons, Iosu Salbide eta Koldo Tarragona) dira taldeko partaideak eta azken Lp honen errudunak.

Diskaren promozioaren barnean, Herri Urrats egunerako single bat kaleratu zuten, aur-

tengo edizioko abestiarekin hain zuzen ere. Plastikoz luzearen tituluak, «Beste Urrats Bat», egun horrekin duen harremana argia da. Baina bestalde izenburuak badu zerikusirik ere, orain bost urte kaleratu zuten «Ibiliz» diskaren izenarekin, Jama Larreburu, kantariak aita-tzen digunez.

Folk-rock musikaren ildotik

Plaza taldea direla dio Jama, dantzatzeko musika egi-

ten dutela. Lau ordu irauten duten zuzeneko ekitaldietan kantu propioez gain bertsioak jo ohi dituzte, baina «azken diska honetan bi abesti besterik ez ditugu bersionatu. Beste guztiak gu geuk idatzirikoak dira». Kantuen bertsioak egiterakoan ez dute erizpide finkorik erabiltzen, «normalean gustatzen zaizkigun kantuak aukeratzen ditugu; denetarik sartzen dugu. Maila horretan ez dugu mugarik jartzen».

Halere esan behar azken aldian gero eta argiago nabari dela, herri soinu tresnen erabilerak. «Orain urte bete inguru ekin genion musika tresna konbentzionalez gain, herri instrumentuak sartzeari, gaita dela, xirula dela, alboka dela eta beste. Esan daiteke, folk-rock aldera jo dugula eta hemendik aurrera ere bide horri eutsiko diogula».

IZ-ren estudioetan grabaturiko diska honekin gustora azaltzen zaigu Jama. «Benetan kontent irten gara lanarekin: Oso baldintza onetan egin genuen grabaketa». Zuzeneko soinua isladatzea izan da beraien helburua. «Ez dugu esan nahi zuzeneko indarra, horretarako zuzenean grabatu beharko bait litzateke. Baizik eta zuzenean egiten duguna errespetatzen saiatu garela. Gauza berri asko sartu gabe». Bestalde kantuen artean ez dute ari bat mantendu nahi izan, «kantu bakoitza oso desberdina da. Sarritan diska bat entzun eta konturatzen zara kantu gehienak antzekoak direla eta benetan aspergarri suertatzen direla. Hau ekiditzen saiatu gara».

Esan azken aldian zuzeneko emanaldietan kantu guztiak euskaraz egitea deliberatu dutela. «Sarritan hemengo taldeen bertsioak jotzean gazteleraz zirenak hala kantatu izan ditugu. Baina orain gure emanaldien ehunetik ehuna euskara hutsez da».

Uda honetarako ez zaie kantaldirik falta, ez horixe. «Halere aurtengoan bestetan baino gutxiago egingo ditugu. Benetan nekagarria suertatzen bait da uda osoan Euskal Herriko mutur batetik bestera ibiltzea. Aurten gauzak lasaiago hartuko ditugu».

E. IRAZOKI

KOKALEKUA EZ EZIK BESTELAKORIK ERE ALDATU BEHAR OMEN DA

Aldaketak Pariseko Euskal Etxean

Iparraldeko prentsaren bidez, maiatzean Pariseko Euskal Etxea salgai zela zurrumurrua zabaldu zen. Gizarte aldaketaren eraginez behar batzuri erantzun behar eta dinamika bat bultzatzea ez da erraz, alta hori da funtsean leku honek egun duen benetako arazoa, jendea hurbilarazi eta etxe hau biziarazteko.

Euskal Etxearen salmenta eta etxe honen kokalekuaren aldaketa aipatzen bada, eta gehienbat prentsan, badirudi ez dela gaur egun etxe honek duen arazo larriena. Bistan da, salmentaren proposamena zabaldu bezain laster erreakzio gogorrak izan dira euskaldunak elkar-tzen dituen leku honen barnean diren tira-birak adieraziz.

Garai batean euskaldunak Ameriketara joaten ziren lan bila eta mende honen erdian, Iparraldean behintzat, bide hau agortu egin zen nolabait eta hemengo gazteak Pariseko bidea hartzen hasi ziren. Parisek lana eskaintzen zuen eta herri-tik hurbilago zen. Horrela 1954ean Parisen gaindi ibili ziren euskaldun batzuk elkarreztaratzeko leku bat behar zutela

eta, Dubal karrikako etxea erosi zuten. Horrela sortu zen «Euskal Etxearen Elkarte» eta Euskal Etxea. Gaur egun hau da, Sortzaileen Elkarte, egungo 18 miloi libera kostatu zen etxearen benetazko jabe. Jakinez egun Parisen dagoen etxegintza inguruko espekulazioa, urteekin 16. auzoan dagoen euskal etxeak interesa sortu du. Gaur egun egiten den proposamenak bere interesa badu ere. Urteetan zehar etxea jendearen borondateari, esker eraikia izan da, zeuden medioen arabera; eta gaur egungo segurtasun neurrietan egoteko eta gizarteak ezagutu dituen bizimodu aldaketei erantzuteko obra asko behar lirateke egin. Horregatik etxe honen truke hiru izarretako hotela Parisetik 20 kilometrora proposatua izan delarik, arduradunek posibilitate hori interesgarria atzeman dute, baina horiek sortzaileen baimenik gabe ezin dute deusik egin.

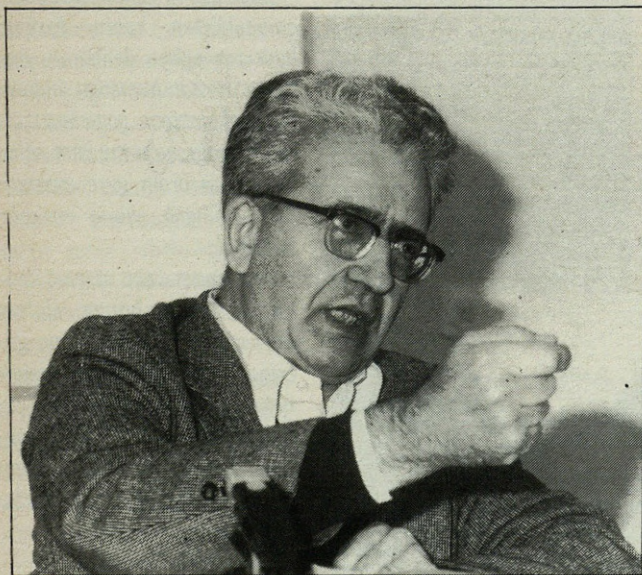
Behar desberdinak

Sortzaileen baimena gabe ez daiteke deus aldatu, sortzaileek bait dute etxearen jabetza. Gaur egun Euskal Etxea biziarazten dutenak ez dira elkarte honen partaideak. Sortzaileek Perisetik kanpo ez dute euskal etxea eraman nahi, bestalde etxearen ibilmoldeaz arduratzen direnak beste betekizun batzu aipatzen dituzte. Euskal

Herriko garapen ekonomikoa-ren ispilua antola daitekeela, Gasteizko gobernua-erikiko harremanak, euskal presoekiko elkartasuna, euskal ikasleen beharrak, benetan gaurko gizarteari lotutakoak. Eta hortan ere nabari da Parisen bizi diren euskaldunen beharrak aldatu direla. Lehen etxea baliatzen zen euskaldunen artean elkarretaratzeko, libertitzeko eta euskal erroak atxikitze-ko. Gaur egun euskal gizarte-ko dinamika da eta Euskal Etxe bati bizi gehiago eman nahi zaio. Garai batean Parise 8. probintzia erraiten zen. Euskal gizarte-ko irekia da eta honen eraginez Pariseko etxeak aldaketak behar ditu. Eztabaida zabalik dago. Afera honen inguruan erreakzio gogorrak izan dira baina hala ere ez du inork sobera laster erabakirik hartu nahi izan eta beraz Sortzaileen Elkarteak uztailaren 5ean erabaki bat hartuko zuela adierazi zuen. Bestalde «Sustraiak Hegoak» elkarte kulturalak euskaldunen eritzia eskatu du prentsaren bidez.

Segur dago aldaketek ez dutela egun Pariseko Euskal Etxeak ezagutzen dituen arazo guztiak konponduko, belaualdi arazoak dira, gizarte aurre- rapenaren aitzinean adaptazioaren zailtasunak nabari dira ere.

IXABEL ETXEBERRIA

Pierres Xarriton fundatzaileetarikoa bat izaki, kokagune aldaketarekin kritikoa azaldu da hainbat komunikabidetan.

NAFAR GOBERNUAREKIN AKORDIO BAT SINATZEA LORTU DELA

Seirehun lagun inguratuko Iruñera Udako Euskal Unibertsitateak

Uda oro bezala, uztailaren azken bi asteetan, unibertsitatearen inguruan mugitzen den hamaika lagun inguratuko da Iruñera egitararen batek erakarririk. Bere bideari tinko segitzen zaion UEU ari da gainera administrazioarekiko elkarlana lortzen.

Aurtengoa 18. aldia duen UEUK iazko egitarauaren antzekoa aurkezten digu oro har, aipatzea merezi duten berrikuntza eta aldakuntza bat edo beste gora-behera. Berrikuntza gisa matematika eta literatur sailak aipatu beharrik dira, orain dela bi urte izan ziren arren iaz ez bait zen alor hauetako lanik egin Larraona ikastetxean. Hauek gain aipatzekoa da ere itzulpengintza ikastaroak hartu duen arrakasta dela eta, antolatzaileek berau bi astetako egitea deliberatu dutela, eta bide berean, lehen historia arloa zena orain geografi eta historia arlora hedatu dela.

Iaz bai eta aurtan ez diren artean politika eta bestetik osasunbide arloko alfabetizazioa ditugu.

Eskolez gain saio ugari

Arlo bakoitzari dagozkion eskoletara mugatu gabe, beste-lako ekitaldiendako izaten da urte oro lekurik. Aurtengoei dagokionez, esan sarrera hitzaldia Pariseko unibertsitatean diharduen Maria Jesus Esteban

matematikariak egingen duela, «Matematiken papera gaurko munduan» gaia jorratzeko. Arratsaldeko 6etarik goiti izaten diren hitzaldi eta mahai inguruei dagokionez, bi hitzaldi aipatu nahi ditugu. Bata Koldo Osoro-k emanen duena, «Nora doa biharko mendi nekazaritza» tituluduna. Bestea Eusko Jaurlaritzako Hizkuntz Politikarako ordezkariak emanen duena. Honetan Euskal Komunitate Autonomoko mapa-spiolinguistikoaz arituko dira, aurkezpenez eta mapa eskuetan aurrerantzean egingen den plangintzaren berri emanik. Astro-nomi behaketa interesgarria izanen da uztailaren 18an Iruñean beran, teleskopio zenbait baliaturik planetei ikusaldi bat egin ahal izanen zaiela. Mahai ingururen bat aipatzera, horra uztailaren 26koa, Mikel Azurmendi, Juan Mari Lekuona, Pako Garmendia eta Joseba Agirrezkuenagaren eskutikakoa, «Mundu zaharra eta mundu berriaz» duela izenburu. Hauek landa gualdean giro ludikoan izaten diren berri eman beharra dago, bertso saioak, trikitixa, txiste kontaketa, jazz

Larraona, Iruñeko UEUren bihotza

saioa «Zubipeko Swing» taldearekin eta bi antzerki, hauetarik bat «Ama begira zazu» ezaguna datekeela.

Akordioak administrazioarekin

Poztekoa da hainbeste urtez hauen aldetik mesfidantza baikik bildu ez duen UEUK Eusko Jaurlaritzarekin eta Nafarroako Gobernuarekin akordio bana sinaturik izatea aurtengoan. Orain arteko laguntzak ez ziren heldu beti bide beretik, eta iduri du hori zuzentzen ari dela, azken hiru urteetan Gasteiztik Kultur Sailetik bait dator laguntza, eta aurtengoan Iruñeko gobernutikakoa lortu da, berriztapen klausula dakarrela,

alegia, hurrengo urteetan berri-tzeko aukera eta guzti. Inaki Irazabalbeitia UEUKo ardura-dunaren ustez honek beste bideak markatzen dio UEUri eta guztiz positibotzat jotzen du, subentzio soiletik elkarlanerantz jotzeko bidea baita. Esan amaitzeko, Iruñean bostehun ikasle eta ehun irakasle izaten direla gutxigorabehera, hauetarik %80 Bizkai-Gipuzkoetakoak izaten direla, nafarrak gero eta arabar eta Iparraldekoak gutxienak. Sexuari dagokionez berdintsu, adinez 20 30 urte bitartekoak gehienak eta azken urteetan euskaldun berrien kopuruak behiti egin duela Iruñeko UEUn.

INAKI CAMINO

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tlf.: 46 29 64 — 45 96 29

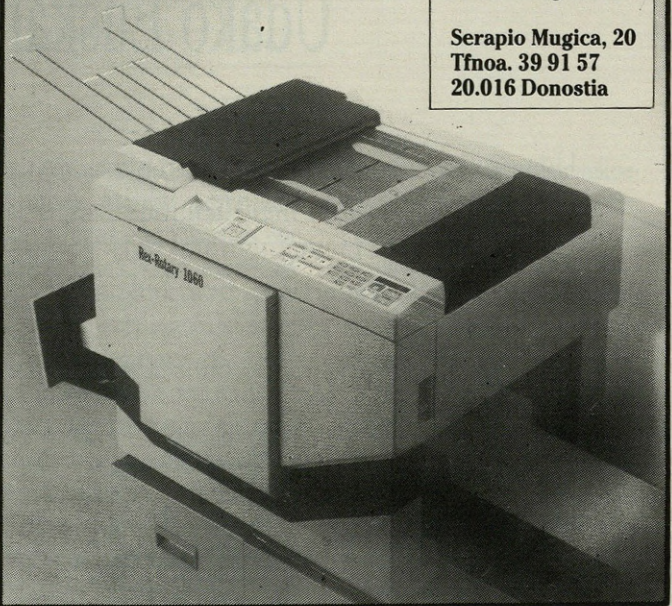
KOPY-LEKU

Rex-Rotary-ko banatzaile ofiziala

Fotokopiatan xahutzen duzun dirutza gastatu nahi ez baduzu, merkatuko kopiarik merkeenak egiten dituen fotokopiadora dugu.

Kontsulta gaitzazu!

Serapio Mugica, 20
Tfnoa. 39 91 57
20.016 Donostia

HONA GURE

ANTZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

INPRIMATEGIA

Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721

ESTATUKO ANTZERKI TOPAKETARIK ZAHARRENA

Sitges-eko antzerki jaialdia 22. edizioaren haritik

Igaro berri dira Sitges-eko antzerki topaketa egunak. Inoiz baino giro hobegoz, Hego Ameriketako taldeen eskutik etorri da aurtun ikustekorik.

Frankismo garaian hasi zen antzerki topaketa hau, Nancy-koaren irudi, konpainia independenteak biltzeko asmoz. Hogeitabi urte ondoren ezin esan atzera egin duenik, urtero urtero erakutsitako kalitatea garantizatzeko moduan izan bait dira aurtengoan ere. Berrogei miloitako presupostua izan du Sitges-90 honek, Kataluinako Generalitat-ek, Espainiako Kultura Ministeritzak, bertako udaletxeak eta Barzelonako Diputazioak bete dutena.

1987 tik aurrera Toni Cots da zuzendari lanak betetzen dituen. Eugenio Barbaren konpainia den Obert teatroko partaide honen hitzetan Hego Ameriketatik etorri dira aurtun antzezlan interesgarrienak. Hiru dira Sitges-era azken edizio honetan hurbildu direnak ikusi ahal izan dituztuen talde amerikarrak. *Mary Stuart* konpainia brasildarraz gain Medellinako *Taller de Artes* izan da bertan, El Bar de la calle Luna jokatzeko. «Azken bolada honetan, tabernak izan ditugu babes Kolonbian, kalearen espazioa gero eta ez-demokratikoa bihurtu da eta, gaixotzerai-

nokoa» — dio Manuel Vazquez zuzendariak. Taberna usainean girotua, publiko artean diren aktoreek eta taberna zokoko elkarriketek daramate tramaren haria.

Buenos Aires-eko *Deportivo Argentino* taldeak Ricardo Bartis-en Postales argentinas taularatu du egun hauetan. Psikoanalisisa, gizarte argentinarraren zeregina...kritika sarkastikoak eta zuzenean emaniko tangoak dira antzezlan honen eskeintza nagusia.

Ez da hau ordea Estatu Espainiarrean ikusi ahal izango den topaketa interesgarri bakarra. Urtebete ondoren Arenak prestatu omen du berriro ere Murcia, eta azken ikutuak ematen ari omen zaizkio Granada, Bartzelona eta Madrilgoari. Udazken honetan *Znorko*, *Katona*, *Min Tanaka*, *Prahako Cinoherni Club* edota *Edith Clever* konpainiak dira, besteak beste, aipaturiko antzerki topaketetan hemen eta han udazken honetan deskubritu eta gozatu ahal izango direnak.

J.M. HERITZ

Zipristinak

DISKOETXE GUZTIAK PREST MOZARTEN URTEURRENERAKO

□ Prest dira dagoeneko diskoetxeak datoren urtean mundu osoan ospatuko den Mozart heriotzaren urteurrenerako. Klasikoaren ekoizpenean nagusi diren *Deutsche Grammophon* edota *Erato* abiatuak dira iadanik. Hogeitabost konpartuetako bilduma eskaintzen du lehenak, bigarrena sinfonia guztiak biltzen saiatu den bitartean. Baina dudarik gabe *Philips* etxea da marka guztiak hautsiko dituen, ehun eta laurogeitik gora bait dira Erik Smith-ek prestatu dituen grabaketak. «Mozarten Edizio Osoa» deituriko bilduman, orainarte arront ezezagun ziren lanak jasoko dira, musiko austriarrak bost urte zituenean konposaturiko minuet bat eta 1983an Danemarkan aurkitutako «Odense» sinfonia tartean direla.

Musikaren historiarako datu bat: Ez zuen orain arte inork inoiz egile bakar baten horrenbeste musika ordu grabatu.

ANDY WARHOLEN LANAK POMPIDOU ZENTRUAN

□ Irailaren hamarra arte ikusi ahal izango dira Pariseko George Pompidou zentruan Pop-aren historian ezinbesteko bilakatu den Andy Warhol-en lanak. New York-etik zuzenean ekarritako erretrospektiba honek artistaren lanik ezagunenak biltzen ditu: Marilyn, Elvis, Mao, Coca-Cola, Cambell zopa poteak...

FORT DE FRANCE HASI DA JAIA

□ Uztailaren 9an hasi eta hilaren 28rarte iraungo du aurtun Martinekako hiriburu den Fort-de-France-ko antzerki jaialdiak. *Sarafina* trupe hegoafrikarrak emango dio hasera aurtengo edizioari, Sowetoko gazteek 1976an egin errebolari buruzko komedia batekin. Ikusgarri izango dira, besteak beste, *Gerty Dambury* guadaluparraren *Rabordaille* (Avignon 89an aurkeztua), eta Aimé Césaire-ren Kristof erregeren trageria, Haitiko Hervé Denis konpainiaren eskutik azken hau.

Zinema

Zur eta lur

● **Cartas a Iris.** Uste baino ederragoa. Batez ere Robert De Niroi esker. Gizon honek egin dituen rolak ugariak eta aintzak izan dira. Honako honetan badi-rudi De Niro protagonistak De Niro naturalarekin zerikusi haundia daukala. Estatu Batuetako analfabeto baten azalean sartu zaigu eta Jane Fondari piper eta berakatz apur bat falta arren saltari eragiteko uda honetan ikus daitekeen filmerik goxoen izango da. Gomendagarria.

● **Cinema Paradiso** eta **Kurosawaren Ametsak** dira ikus ditzakezuen beste bi filmeak oraindik astirik izan ez baduzue, alperrentzi horiek.

● **Johny el Guapo** eta **Warlock** pelikulak ez genituzke gomendatuko. Biak biziki bortitzak baitira. Lehengoan Mickey Rourke azaltzen da, baina aktore honek punto ugari galdu du, gidoiak aukeratzen ez duelako jakin. Warlock horretan beldurrezko sorgin kontu bat kontatzen zaigu, ez dena batere originala bestalde. Orain gustoak gusto eta eritziak eritzi, baina aldeztu aurretik ez.

● **Zuzendaria:** Fraser Heston. **Aktoreak:** Charlton Heston, Christian Bale, Oliver Reed, Christopher Lee. **Musika:** Paddy Maloney eta 'Chieftains' taldea. **Argazkia:** Steadman. **Produkzioa:** Agamemnon eta British Lion. Estatu Batuak, 1990. **Jatorrizko izena:** Treasure Island. Robert Louis Stevensonen liburuan oinarriturik.

'ALT XORRAREN UGARTEA' ABENTURA ZINERATUA

Zorionak musika egile eta joleei. Harrapatu baitiote haria filmean. Umeentzako pelikula hau umeentzako eginiko elaberrian oinarrituta dugu, gaztaroan abentura-liburuetan klasikoa bilakatu zaigun honetan.

Girotea: portu bat, orduko taberna ilun eta ronez blaiturikoa, piratak. Orduko portuaren panoramika artifizial samarra egin dute, argi-nabari geratzen da horrelako studio bikain eta eder batean errodatu dutena. Pena, gaurko egunean horrelako paisaia artifiziala erditzea; hobeagorik burutu zezaketen.

Baina gehien kritika genezakeena ez da filmean baizik eta daraman mezua. Badirudi piratak, beti bezala, buruzagi baten menpean egoteko baino ez dutela balio, ez direla inondik inora gai bere kabuz moldatzeko. Filme osoan zehar ergel, petral eta kaiku gisa erakusten baitizkigute. Bestalde ofizial guztiak, gauza dira osterara edozein egoera zaili aurre egiteko. Hortaz mezua argi dago. Haurrei zuzendua badago ere. Behekoak, kasu honetan piratak, gaiztoak izateaz gain ez daukate argi izpirik, ez daukate bere kasa pentsatzeko beste ahalbiderik. Ofizialek osterara aberatsenak, garbienak izateaz gain horrelako egoera latz bati aurre egiteko ahalbide guztiak badauzkate eta inplizitoki heuren ordena da dagoen bakarra.

Jakina ume-protagonistak irabazi nahi badu, eta irabazteko nahirik ez zaio falta, ofizialen alde egitea baino ez zaio geratzen. Nahiz lantzean behinka piraten buruzagia den Charlton Hestonek diotson *Hori pare ederra egin genukeena geuk biok elkarrekin*. Baina tamalez Charlton Heston piraten alde zebilen. Tamalez bai.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Zine Klubak

● Azkoitiko Gaztetzeko Zine Klubaren eskutik alemana ikasteko eta entzuteko aukera paregabea daukazue. Horrezaz gain kulturaz janzteko parada ezin galdu. 'Espresionismoa eta Errealismo Sozialaren Saila'ren barruan beste bi pelikula doazkizue. Lehengoa **Kuhle Wampe** gaztelaraz 'Vientres Helados' tituluz itzuli dutena. Zuzendaria: Slatan Dudow. Ikusteko aukera, azpigituluekin gainera, aurtengo Uztailaren 8an. Ziklo hau bukatzeko beste filme bat, 1943koa, **Romanze en Moll**, 'Romanza en tono menor' gaztelanizaturik. Honetan ere azpigituluek lagunduko zaituztete. Igandez, Uztailaren 15ean. Gogoan eduki zinealdiak arratseko 8.30etan direla.

Alemanez esan ohi den bezalaxe 'Vieles Glück!'. Zorte on eta hurrengorarte.

● FAS-ekoak ere seguru ari dira. Ekainaren 18an, **Los Dientes del Diablo**, 1960koa, Nicholas Ray zuzendari zenduaren eskutik, Anthony Quinn zoragarriarekin. Ikasturteko azken ikustaldia hauxe.

● Bilboko Artederretako Museoaren eskutik Ekainaren 19 eta 20ean **Atzo, Gaur eta Bihar** Vitorio de Sicca zuzendari italiarrarena.

ARGIA

uruko sorginek ez zuten akelarrek egin

(Sorginenganako
jakintza duen
irakurlearentzako
gutuna)

Agur irakurle agurgaria:
Ingunari begiratu eta
itun hau irakuriz eta
iezia dezakezunez, zuk ere
i buruzko edozerik sorri
az erakartzeko jent
lmena nabarmena du
jinak gaitzat harturi,
o antolatzen dira hitza
buruen bat argitarat
da. Eta, beti, kontu
berhalako oihartzu-
te komunikabidean,
o prentsa idatzian,
o lhar dundialdiak dira
go adibidea.

berri askorik ezin
t, aintzinako sorgi-
so irudia errepika-
z bait da egin. Le-
ndu gorabehera-
ezki, akelarreak
kindu nahi nizu.

Euskal Herri-
gertaera beza-
uta dago gure
ziurtat zera
ire aintzinako
lo, behintzat,
bait taldek—
etan parte
hiltza zahar-
Zehaztasu-
skaini ezin
o Oiearen
n agertzen
eskribape-
z (suton-
J

sin irudik, ez du orduko
herri kultura uertzen uzten,
errealitateik aldentzen bait
dira. Eutsi dieziogun, bada,
Historiaz atzeman daiteke-
nari. Historialari eta adituen
lanei eta orduko dokumen-
tuei so egink, akelarreaken
izana balezatuz ahal da?
Zenbait ikerlari jakintsu-
kin bat egink, nik ezetz us-
te dut.

Historikoki, arazo hau
«sorgin ehiza» deliriko aldi
txiki batek dator. XVI.
mendearen bukaeran eta
XVII.aren lehen
te gut.

bat meriziko lukeen beste
faktore bat gehitu behar
zaio: sorginkeriaren delitua
egon zedin zenbait gizatal-
deren interesez gizat

gotik ari zen ematen, XIV.
mendetik gutxienez. Eta ku-
XV) epaitu eta, zenbaitetan,
erre ziren sorginek ez zuten
zerikusirik inolako akelarre-
rekin. Sorginkeria indibi-
gaitik izaten ziren prozesa-
tuak. Bedarrek erabiliz edo
medio ezkutu bidez, uz-
tak suntsitzea eta pertsonek
izea leporatzen zitzaizten.
Honelako gaitzkiak

(1610-1614 bitartekoak) ze-
handiena
hatz-mehatz ikertu ondoren
«amets epidemia» batekin
egin du topo, ez. ordea,
akelarreak egiten zituen
inolako talderekin. Azpima-
rritzea da, hain zuzen,
aitorpen azterketa. Beronek
gogoz eginda zifrudien
aitorpenak epaileek espero
zuten arabera moldatuak zi-
rela erakusten bait du.

Azkenik, irakurlea, ho-
naino allegatu bazara.
berbonetan laburtuko neu-
ke esan gura dodana: zeure
lanagatik, eskerririk
Txomin!!!

Bizia, zabala, zorrotza.

Bertsoak

Paperak jasota

ZURE ILDOETAN BARNA

Hesia dut lokarri
burnizko katea
laztandu nahi zaituen
kantua askea.

Zure berbaren xera
jatorten gisara
gu geronen arteko
zubian zirrara.

Bertso alaia zaitut
maiz goibel xamarra
larruan isur zaidan
ferekaren marra.

Nigan zirriztatzen den
zerorren urratsa
ardo ezti, hordigai
zaitudan lorratza.

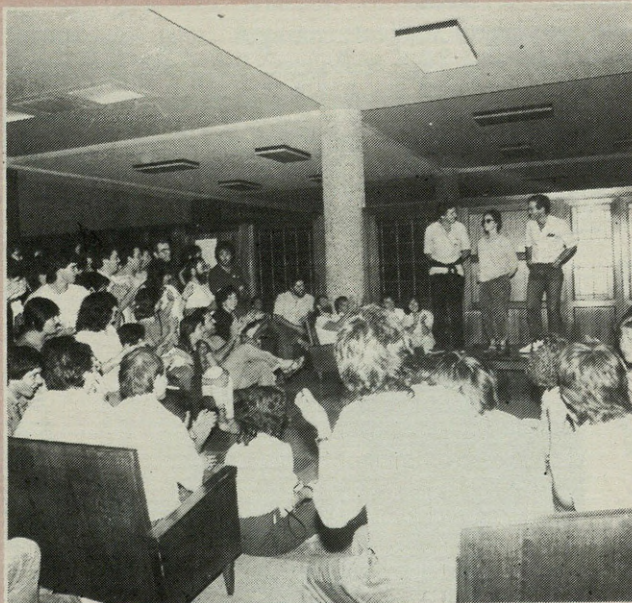
Elur leuna musu
ez dadin izoztu
lo gozoan zaudela
nahi nizuke ohostu.

Gauean amestua
irrifarra goizik
xori bildurtia naiz
zerau bertan ezik.

Bidexken ildoetan
barna abaroa
bertatik edan nuen
desiren garoa.

Besarkada estuan
ur jauzitan leher
hartu ninduzulako
aizu, mila esker.

TTAKUN

SAIO GEHIGIKERIEN ARRISKUA

Azken urteotan astebukaerero bertso saio ugari izaten dela ohartzen ari gara hauen inguruan dihardugunak. Are gehiago saioi honetan, bete betean ari bait gara jaiak ospatzen. Bertsolariak txapelketaren finalera iritsi ziren zortzikotetik aukeratzen dira gehienbat. Honela, dozena bat bertsolari ibiltzen dira plazarik plaza, beste batzuk gorderik jarraitu behar duten bitartean.

Dena den, urte osoan zehar gazteentzat zuzendurik hainbat txapelketa burutzen dira: Zaldibiko Gazteen Txapelketa, Lizardi Saria, Gabiriko Txapelketa... Hemendik ezagutzera ematen dira sarri oraindik gordean aurkitzen ziren gazteak.

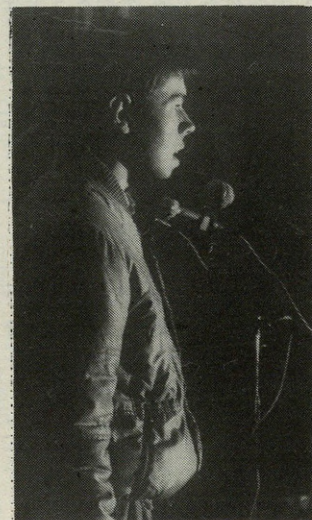
Beste puntu batetara igaroz, bertsolari multzo mugatu batek, batetik bestera gehien ibiltzen direnak hain zuzen, antzerako gaiak topa ditzakete jaialdi ezberdinetan. Epe laburrean jaialdi ugaritara joatea egokitzen zaien, egun horretan gai negusienak gertatzean hainbat aldiz kantatuko dituzte bertso berdintsuak.

Jende ospetsua omentzeko garaian ere, dantzari, herri kirolari eta abarrek batera bertsolariei hots egin ohi zaie; ondorena, sarri askotan bertso desegokiak plazaratzea, eta bertsolariek ez dute behar bezala gozatzen hainbat ekitaldiren barruan. Hau dela eta, bertso jaialdiak antolatzeke neurlera bat erabili behar dela nabarmentzen da, bertsolari gehiagori ateak zabaltu eta jendea ez okitzeke hainbeste jaialdiz, ze bertsolaritzan gose pittin batekin atera behar da saiotik, hurrengo baterako.

BOTA PUNTUBA

Plaza saioak

● Uztailaren 6rako bertso jaialdia iragarri dute **Lesakan** gaueko 10,30etatik aurrera, Sebastian Lizaso, Jon Lopategi, Euskitze, Peñagarikano, Mañukorta, eta Jon Sarasuaren eskutik, Arozena izango delarik gajartzailea.

● **Usurbilen** Uztailaren 7an Lizaso, Euskitze, Lazkao Txiki, Mañukorta, Peñagarikano eta Egaña bertsotan arituko dira gaueko 10,30etatik aurrera, Jose Mari Izeta gajartzaile dute-la.

● Uztailaren 8an, igandez, Anjel Mari Peñagarikano, Sebastian Lizaso eta Iñaki Murua bertsotan arituko dira **Belauntzan**.

● **Lazkao**ko Areriaga zine-man hilaren 10ean, asteartez, 16 urtetik gorako bertsolari gazteentzat jaialdia antolatu dute gaueko 9,30etatik aurrera, Mikel Mendizabal izango dela aurkezle eta gajartzaile.

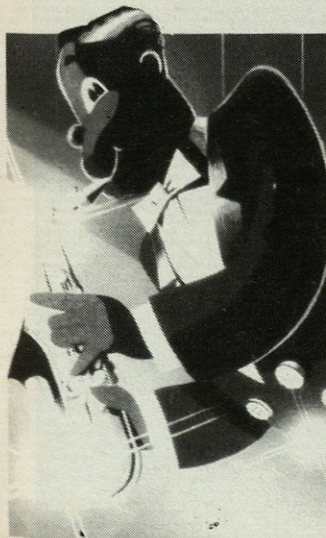
Musika

Jazzaldia

● Uztailaren 13, 14 eta 15ean **Baionako Jazzaldia** burutzen da, frantseseraz *1er Jazz au Remparts* deitu dutena. Jaialdiko kontzertuak Porte Mousserolles eta Chapiteau delakoetan egingo dituzte, Uztailaren 13ko arratsaldeko 6,30etan zabalduz publikoari.

Ostiralez, lehen aretoan *Scott Hamilton* boskoteak zabalduko du Baionako jazzaldia, eta 7,30etan Chapiteau aretoan *Lionel Hampton Big Band* taldearen kontzertua iragarri dute. Ondoren *Two bass hits* arituko da, 9etan, eta gaueko 10,30etan aldiz *André Vileger/Warren Vache All Stars* taldeak kontzertua eskainiko du, 11etan *Hervé Sellin* seikotea arituko dela. Ondorengo bi egunetarako ere antzerako egitaraua prestatu dute jazzaldiaren antolatzaileek. egunero bospasei jaialdi eder antolatuz.

Uztailaren 15ean, Chapiteau aretoan, *The World famous Count Basie Orchestra* arituko da, Frank Foster zuzendariaren eskutik.

Lehiaketak

● Iruñeko Udalak antolaturik, *Egile berrientzako olerki, narrazio labbur eta komikien VI. Lehiaketa* martxan da aurtean ere, berritasun batekin gainera: bertso-paperetara ere zabaltzen dela estraineko aldiz. Euskaraz idatziriko lanetara mugatua, saritan 800.000 pezetatik gora banatuko dira, eta egileek berek helbidea Nafarroan finkatuta bahrko dute izan.

Olerkigintzan 15-25 folio bitarteko lanak onartuko dira, narrazio laburrean 15tik 40ra bitartekoak, komikiak folio tamainan (edo proportzioa mantenduz), eta bertso paperetan 25-40 bitarteko bertsoak eskatzen dira.

Lanak Iruñeko Udaleko Erregistro Ofizialera bidali beharko dira, Urriaren 27a baino lehen; argibide edo informazio zehatzagoa eskatzekotan, jo Iruñeko Udaletxera.

● mundakako Gazte Zar mendigoizale taldeak **I. argazki eta diapositiba Lehiaketa** antolatu du, Mundakako itasadarraren natura eta ekologi arloan Euskadi mailan. Lanen aurkeztean, koloredun diapositibak 5x5 zm.tako markotxoan sartuta beharko dute, eta argazkiak 13x18 zm.koak gutxienez, eta 30x45 zm.tako kartulinan.

Lanak bidaltzeko epea aurki amaitzen da; beraz, jo ezazue lehen bait lehen honako helbidera: Gazte Zar Mendigoizale Taldea. Lehendakari Agirre enparantza z/g. Mundaka-Bizkaia.

● Arrasate Euskaldun Dezagun elkarteak lokin Zaitegi **IV. Itzulpen laburren sariketa** antolatu du aurten ere, arrasatear idazleari jarraiki. Aurtengoan, jorratu beharreko gaia *Ekialdeko Europaren aldaketa* izanen da, eta lehiaketara edozein hizkuntzatik itzulitako lanak aurkeztu ahaliko dira, gaztelaniatik izan ezik. Informazio gehiago jasotzeko, jo AED elkartera: Pablo Uranga Kalea 4, Arrasate/795446 tlf.

Artea

Betaurrean izatekoak

● II. Arte Hamabostaldia egiteko asmoa erakutsi dute Arrasaten. Antolatzaileek bost artisten partaidetza proposatzen dute, irailean eta agian urrian hamabost egunetan puntu hauek jorratuz:

Idea Arrasate, bere ingurugiro naturala eta urbanoa da, artistak zeharkatu eta bere ikuspegi pertsonaletik ezar dezan. Bost partaideak Ekaina eta Uztailan aukeraturiko dituzte, eta izen ematean lan egiteko norberak behar izango dituen baliabideak... aipatu beharko dira. Izen emateko, hona helbidea: II. Arte Hamabostaldia. Arrasateko Udala, Kultura Saila. 20500 Arrasate. TLF. 790900.

● Donostiako **San Telmo** museoan Jorge Gonzalezen lanen erakusketa zabalik dago egunotan.

● Ekainaren 22an inauguratuko da Bilboko Arte Ederretako museoan **Henry Moore**en eskultura, marrazki eta grabatu erakusketa.

Festak

Lesakako Sanferminak: Zubigaineko dantza eta gaueko martxa

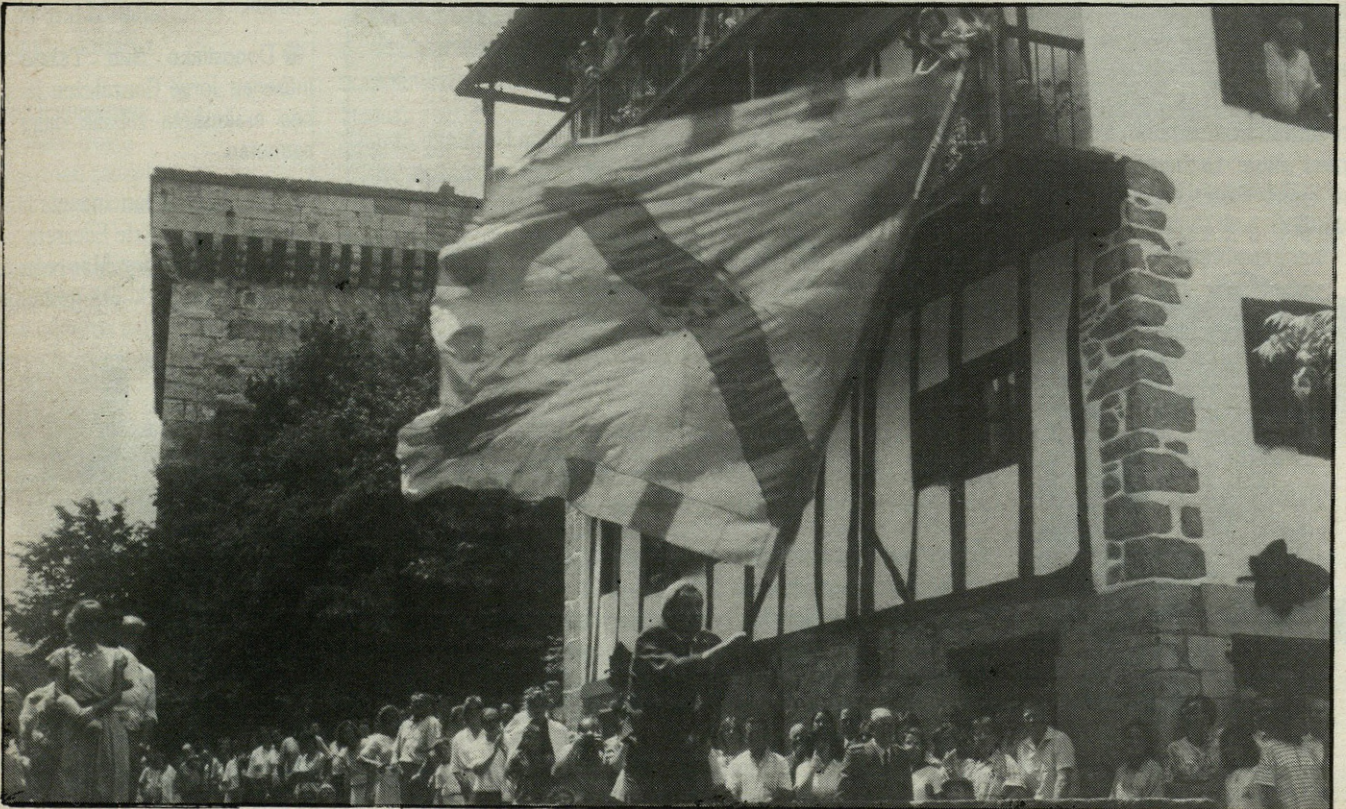
Herri askotan, arrazoi ugari direla medio, festak egunez aldatu behar izan dituzte historian zehar, eta jada ez dira herriko patroiairen egunean ospatzen. Lesakan ere, XX. mendearen mugan honelaxe gertatu zen. *«Zaindaria San Martin zen, eta gaur egun ere Parrokiak hala izena du eta elizak hala ospatzen du; baina Azaroako eguraldi desagokiarengatik Uztailera pasa ziren bestak, Nafarroako zaindari den San Fermin egunera»* dio Jose Emilio Txoperena zinegotzi lesakarrak. Iruñarekiko konpetentzia arazoak aipatzean, *«hemen bortz egun dira, aunitzak hemengo bestak akitu ondoren Iruñeaa joaten dira»* arrapostu egiten digu.

1411ean izandako sutean 88 jauregi dotoreak dituen herri hietxe erre arren, dorretxe eta nek Zubigaineko dantza du jaia-

ren ikurtzat. Baina San Fermin bezperan ere izaten da festa Lesakan: eguerdian altxaferoa eta arratsaldeko 8etan danborrada, erraldoi eta buruhandiekin, herriko banda eta «Incansables» txarangarekin. Aspalditik dator ohitura hau, eta Jose Emiliok diokunez, *«aurtego besta egitarauan 1914eko egitaraua jarri dugu, eta Sclastico tanborilS erraten ziotena izaten zen»*. San Fermin egunean aldiz, belaunaldiz belaunaldi mantendu den egitaraua ezagutzea komeni

zaio: 8etan meza isila, kantatu gabea, 11etan meza nagusia, prozesioa eta Zubigainekoa eta arratsaldeko 6etan bezperak eta dantzarien saioa plazan.

Ekitaldi hauen nondik norakoa azaltzen digu zinegotzi lesakarrak: *«Herriko etxetik San Martin plazara alkatea, zinegitziak, agintariak (epailea, idazkaria, notarioa, albaitaria, garai batean goardia zibila), ezpadantzariak eta Lesakako musika banda batera doaz. Alkateak aukeratutako bi zinegotzie-*

Festak

tatik batek herriko bandera eta besteak alabarda eramaten du. Mezetan, ohizko euskarazko kantez aparte, Lesakako Abesbatzak Laurenzo Perosiren *«Misa pontificalis»* abesten du latinez, organoaren laguntzaz».

Ondoren, aurrez aipatutakoek apaiza eta San Ferminen irudia lagun dituztela herria gurutzatzen dute prozesioan, ezpatadantzariak tarteka makil guruzketak egiten dituztela, bitan *«Dantza luzea»* eginez. Gero, herritar guztiak Lesaka bitan banatzen duen Onin errearen inguruan kolpatzen dira Zubigainekoa ikustera. Antza denez, XV. mendean, borroka askoren ondoren, ibaiak banatutako Lesakako bi auzoek bakea sinatu zuten, eta honen oroigarri egiten da Zubigaineko dantza. Amaieran, *«Tantirumairu»* doinua entzunez, zinegotziak bandera dantzatzeko du alde batera eta bestera. Hau plazan errepikatzen da, eta dantzariak agintariei arku egin ondoren, bandera herriko etxera igoten da zeremonialki.

Aurten musikaren inguruan sortu den eztabaidaren berri ere eman digu Txoperena zinegotziak: *«Orain dela bortz urte arte, mezetako joan etorrian «Napoleones» martxa militar alemaniarra jotzen zen. Gero, bandako zuzendariak «A orillas del río Onín» izenekoa prestatu zuen musikariendako eta jausterakoan jotzen dute. Aurten dantzariak alderantziz egitea eskatu dute, bestela ez dutela dantzatuko esanez, jende guztia Zubigainekoa ikusteko zain dagoen une berezi horretan betiko musika egokiago dela ikusten bait dute guruzketak egiteko».*

Bazkalondan agintariak, ezpatadantzariak eta musikariak Herriko etxetik 6etako bezero-

tara joaten dira elizara. Joan etorria meza nagusira bezala egiten da eta bukaeran, Plaza

Zaharrean mutil dantza, San Fermin dantzaren sarrera, Esku dantza, Aurreskua eta Jotak egiten dira txistularien laguntzaz.

Hortik aurrera eta ondorengo hiru egunetan, Lesakan beste herrietan bezalako jaiak izaten dira: herri kirolak, haur jokoak, peñen danborrada, betizuak, dantzaldi eta jaialdiak, eta txaranga kalez kale. *«Incansables txaranga duela hamabortz urte inguru etorri zen, bere kasa, eta geroztik urtero datoz»*, dio zinegotziak. Berezitasunen bat aipatzekotan, ohitura hauetaz aparte, *«herriak, norberak egiten duena, gabeko eromena... ikaragarritzko jendetza biltzen da»* aipatzen digu Jose Emiliok.

Lesakak historia aberatsa izan du. 1203tik herria bazela badakigu; mugako gerrak, Kampionen *«Euskarianas»* kontatzen digunez; Bortzirietako hiriburua izateko istiluak; XVII. mendeko sorginak eta akelarreak; Napoleonen aurkako garaipena; honen ondorengo gosea eta heriotzak. Historia honen adierazgarritzat hor daude lekuko mende asko dituzten dorretxe eta jauregiak: Miniurinea, Zabaleta, Etxezarrea, Txalainea, Domingobaita, Txanpaleneia, Alzatebaita, Zaldanbarrena, Bordienea, Ioanederreneia, Matxikotenea, Maritxalar, Telletxezarra, Barrenetxea...

Bisitariak urteko edozein egunetan zer ikusirik baldin badu, Uztailaren 7an dantza berezi hauek ikusi eta festa giroan ondo pasatzeko aukera izango du. Eta... *«aunitzek hemengo bestak akitu ondoren Iruñera joanen dira».*

JOXEMISAIZAR

Astia

Mendi
ibilaldiak

● **Ordiziako Mendizaleak:** Uztailaren 8an, igandez, Goierri-tarrok Artxandako Parkearen ingurura abiatuko dira, Ganeko-gortara hain zuzen.

● **Euskalduna** (Andoain): Igandez baita, Etxalar-Infernuko Errota-Legate-Lekaroz ibilbideari ekingo diote mendizaleok.

● **Tabira** (Durango): Baztandarrren Ausa eta Arizkun aldera abiatuko dira Uztailaren 14 eta 15ean.

● **Itsas-Mendi** (Pasai Donibane): mendi garbiketa iragarri dute hilaren 6-7-8rako, eta Uztailaren 12tik 15era: gazteentzako akanpada antolatuta dute Aralarren.

UR-JAUZIETAN BEHERA
PIRINEOTAN

Pirineotako hainbat kainoi jeistea izango du helburu Gipuzkoako Mendi Eskolak antolatuta duen ikastaroak, zeina Uztailaren 7/8 eta 14/15 egunetan burutuko den.

Lehenengo saioan Belagoako aterpean bilduko dira ikastarorako izena ematen duten guztiak, eta bigarren asteburuan kurtsilista guztiak Gabarditoko mendi aterpean elkartuko dira.

Ikastaro honetan jorratuko diren gai nagusiak, Gipuzkoako Mendi Eskolatik adierazi dutenez, ur korrenteen ezagutza, erabili beharreko teknikak eta material egokienaren azterketa lirateke, maila teorikoan bederen.

Ur jauzietako jeitsiera, abentura kilikagarria, eskuragarri egingo zaio ikastaro honetara animatzen den orori. Informazioa jasotzeko, dei aste-egunetan honako telefonora: 943-461440.

KEPA MAULE

Mendi
ibilaldiak

● **Nerbioi Garaia** (Laudio, Amurrio, Urduña): egun osorako txangoa iragarri dute hilaren 8rako, Plazaola inguruan Mando-negi helburu.

● **Eibar:** Uztailaren 14ean Ibe-rotik Larrauko gainera antolatuta dute ibilaldia.

● **Besaide** (Arrasate): igandez, hilak 8, Lenitz bailararen 3. itzulia burutuko dute.

● **Goi-Zale** (Gernika): Mugen zeharko Bizkaiko Itzuliaren Lehiaketaren barne, larunbatez, hilak 7, Muskiz eta Aguera bilduko dituen etapa egingo dute.

Telebista - Irratia

Botoia sakatu aurretik

'Alkatrazko ihesa'

● Astelehenez, Uztailak 9, *Alfred Hitchcocken* ordua saioan **A zer ekitaldia**. Los Angelesko hotel batetan gizon talde batek gau osoa joku arriskutsuan ematen du. Tartean jokalaria profesionala eta mattoa. Jokalari bat tranpak egiten harrapatu eta kasu horietan erabili ohi den moduan zigortzea erabakitzen dute; hurrengo goizean jokalaria hau tiroz hilik agertzen da. Duke bestalde, jokalaria profesionala, presio handiak jasaten ari da bere familiarengandik, jokoa utz dezan.

● Hilaren 10ean, asteartez, gaueko 9,50etan **Hasberriak** Etxeko Zinea sailaren barne. 1985eko udan, Londoneko argazkilari batek zin egiten du gaztaroko azken urteak ondo

pasako dituela, juergak eginez. Honen guda raziala eta bizitza erakusten ditu filmeak, hamarkada miresgarri batetarantz doan gizartean.

Zuzendaria: Julien Temple. Antzezleak: David Bowie, Eddie O'Connell, Tatsy Kensis, James Fox.

● Uztailaren 11ean, asteazkenez, Gaueko Pelikula: **Alkatrazko ihesa**. Irla batean segurtasun handiko gartzela; Frank Morris Alkatrazko gartzelara bidaltzen dute, hainbat aldiz beste espetxetatik ihes egin ondoren. Hemen ere helburu bakarra izango du, ihesa.

Zuzendaria: Donald Siegel. Antzezleak: Clint Eastwood, Patric Mc Goohan, Robert Blosson.

● Larunbatez, hilak 14, **Carny**. Donna, 18 urtetako zerbitzaria, urketa langile batekin dabil. Urte osoa ihaute-rien zain pasatzen du Donnak, non bi errege dauden jende artean: *Carny*ak eta hauen biktimak, *Marks*ak.

Zuzendaria: Robert Taylor. Antzezleak: Gary Busey, Jodie Foster, Robbie Robertson.

Ikusitakoak ikusita

Torlojua

Atea jo zuten.

— Arratsalde on. Atariko administradorea naiz, eta bakarrik jakin nahi dut telebistako antenaren kablearekin ibili zareten, ze, etorri zaizkit alde honetako aukokide guztiak kriston kabreoarekin. Ez dutela ezertxo ere ikusten eta aber ze ostia gertatzen den.

— Guk ikutu? ezer ere ez, noski!

Lehen baino gutxiago hitz egiten digute orain atarikoek, lehen baino gaizkiago, maltzurkiago begiratzen gaituzte.

Telebista jartzeko apalategi berria muntatzen ari ginela, futbolzaleen arnasa geldituta zegoen, baloi italiar bati eutsita begiak. Zulagailua eskuan hartu, eta segi aurrera. Hauzoan telebistako kazetariaren ahotsa eta gure taladroarena biano ez ziren entzuten. Eta bapatean, torlojua jarri, eta ikusentzuleen birikietan haize bolada freskoa sartu zen. Etxean dagoen punturik sentibereina ikutu genuen ustekabean, plazerra ematen ari zitzairen objektuaren jugularra laztandu genuen, eta erreakzioa tupustekoa izan zen.

Gure armairuaren barruan ikutatuta gelditu den torlojua imajinatu ezinezko ahalmenaren jabe da, beste etxeetako telebistak elikatzen dituen zaina. Torlojua piskat hertsia, eta zinemara joan beharko dute; torlojua pitin bat askatu, eta hor iraungo dute, so.

R.M. MARTIN SABARIS

Ikusi baietz...

● Igandean, hilak 8, eguerdiko 12,25etan **eskubaloia: España-Portugal**.

● Igandez, bazkalondoko 3,10ean Tenisa, **Wimbledon txapelketa**.

● Igandez baita, arratsaldeko 6etan **Shakespeare handia**, antzezlan ezberdinez osatua.

● Uztailaren 11ean, asteazkenea, **sakibaloia**: mundial aurreko Calpe txapelketa.

● Uztailak 14 betetzean, larunbatez, **Esku pilota: San Fermin Txapelketa**.

● Igandez, hilak 15, **Estropadak: Petronor bandera**.

Liburuak

IZENBURUA: ¡BARRENEN
ARRA!
EGILEA: MARCELINO
SOROA.
ETA
IZENBURUA: GAI
DAGONAREN INDARRA.
EGILEA: AVELINO
BARRIOLA.
ARGITARATZAILEA:
ANTZERTI.

«Antzerti» zerbitzuaren egitura aldaketak argitalpen bidea eten egin zuen, antza. Hainbat antzeslan argitaratu ondoren, aspaldian ez du emaitza berririk kaleratu. Gaur arte. Oraingoan, Eskola liburu (sic) bezala aurkeztu den dizkigu euskal antzertiarren barruan balio historiko haundia duten bi lan: Marcelino Soroa-ren «¡Barrenen arra!» eta Avelino Barriola-ren «Gai dagonaren indarra». Biak 1915eko ekainaren 5ean antzestutak, Donostiako Iztunde Eskolaren lehen emanaldi gisa. Aurten bete dira, hain zuzen, Iztunde Eskola horren 75 urteak, eta urteurren horren ospakizun bezala eman dira argitara Antzertiaren Berpizkunde garaiko bi lan horiek. Barriola-ren komediak, orain ez dela asko argitaratu zen bildumari gehitu behar zaio, berreskuratze lan horren barruan beste urrats bat gehiago bezala.

Bati baino gehiagori harrigarri egingo zaio egun batean bi lan antzestu zirela jakitea, baina Iztundearen sorrera aurretik purian zebilen antzerki mogimendu baten nolabaiteko erakun-

detzea besterik ez zen izan. «Irtuxulotarra» izeneko beste eskola bat ere izan zen Iztundea baino lehenago, eta joan den mendeko bukaeran eta hurrengoaren hasieran dozenatik gora idazle (S. Baroja, B. Iraola, M. Soroa, T. Alzaga, A. Barriola, J. Artola...), eta antzeslan mordoa sortu ziren.

Iztundearen puntako ga-

raiak gerraurrekoak izan baziren ere, orduko saioak izan zuen segida gerora ere, frankismoaren urte zailetan ere Iztundearen antzestaldeak urtero lan bat gutxienez taularatzen bait zuen. Euskaldunen artean, kanpoak ere itzultzen zituzten, eta beraiek sortu zuten Donostia urtero Santo Tomase-tan antzerkia euskaraz ikusteko ohitura. 1981an izan zen beren azken agerpena, Campión eta Begiriztain-en «Itzaltzuko koblaría» lanaren bidez. Omenaldi merezia, beraz, jaso berri dutena.

ALDIZKARIAREN IZENA:
LEZO.

EZAUGARRIAK: 4. ZBKA.
1990-KO EKAINA.

Puntako argitalpenak

(Bilboko «Verdes» liburudendak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Ifar aldeko orduak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 2.— «Satorrak», Andoni Tolosa. Susa.
- 3.— «Bihotza golkoan», Martin Ugalde. Erein.
- 4.— «Jenerala bere laberintoan», G. García Márquez. Itzultzailea, Xabier Mendiguren. Elkar.
- 5.— «Arinago duk haizea, Absalon», Felipe Juaristi. Erein.

OROTARIKOAK

- 1.— «Euskal artearen historia: Erromanikoa», askoren artean. Kri-seilu.
- 2.— «Hitz elkartuak euskaraz», Miren Azkarate. Mundaiz.
- 3.— «Hitzak irudiz ikasiz», askoren artean. EHU-UPV.
- 4.— «Urdaibai. Gernikako itsasadarreko hegaztiak», Aitor Galarza eta Anjel Dominguez. Bizkaiko Foru Aldundia.
- 5.— «Bizkaia bizikletaz», J.V. Galarza eta A. Ariznabarreta. Sua.

«Lezo» aldizkariaren lau-garren zenbakia kalean da iadanik. Formato txikikoa, azala koloreduna eta eduki aldetik artikulua luzeskei emana gehien bat. Herrieta-ko aldizkariaren artean, Lezo-koa izango da, seguru aski, intelektuala. Ez zaio beste asko bezala kazetari-harriari lotzen. Nahiago ditu herriko idazle, kronista eta barren lanak besterik gabe argitaratu, seguru aski erredakzio itxurako ezer ez dutelako. Oso gai gutxi dau-de gaurkotasunari emandakoak (Jaizkibelgo suteak, Udal Liburutegia, Tomas Garbizuren heriotza...), baina gehienak gogoetak, ikerketa laburrak eta literatur sorkuntzako lanak dira.

Bitxiaren artean, korsarioei buruzkoa aipa dezakegu, Lander Zurutuzak egin-dakoa. Aldizkari berean, Lezoko Udaleko Kultur Batzordeak drogamenpekotasuna dela eta, onartutako adierazpena jakinerazten da. Azkenik, esango dugu aldizkaria Lezoko Kultur Batzordeak egin dela, eta Udalaren eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren babes-pean argitaratzen dela.

ALDIZKARIAREN IZENA:
KARKARA.

EZAUGARRIAK: ORIO-KO
EUSKAL ALDIZKARIA. 4.
ZBKA. 1990-KO UZTAILA.

Oharkabeen urtemugara iritsi da «Karkara» Orioko herri aldizkaria, eta gutxitan gertatzen den bezala, agindutako zenbaki kopu-

rua betez: urtean lau atera-ko zituztela esan, eta hala-xe egin. Zenbakiko bostehun bat ale saltzen dituzte, eta hori, Orioko tamaina kontutan hartuta, jendea-rengan interesa bizten asmatu duten seinalea da.

Aurrekoetan musikak isladarik izan badu ere, eskuarte honetan normalean baino harago doaz kar-kalariak, Benito Lertxundi «Uxkun»ekiko elkar hizketa luzearekin batera, bederatzi orrialdeko dossiera osatu dute, herriko musika giroari buruz (Patxi Danbolin, musika banda, dantza taldea, txistulariak, txaranga, musika eskola, trikitilariak eta koruak). San Pedro-tako jai giroa ere antzema-ten da aldizkarian, egita-raua eta gainerakoak leku-

ko. Laguntzaile eta publizitategile nahikoarik aurkitu dutelakoan, segitzeko asmoa dute. Orain arte bezain fin egingo al dute!

ALDIZKARIAREN IZENA:
ANUARIO DE EUSKO
KOLKLORE.
EZAUGARRIAK:
JOXEMIEL
BARANDIARANI
OMENALDIA. 35 ZBK.
1988/1989.

Barandiaranen 100. urtebetetzearen oihartzunak ez dira oraindik ere itzali. Oraingo oihartzun hau, halabaina, garrantzi haundietakoa da, Joxemielek berak zuzendutako aldizkariak omenezko zenbaki trinkoa eskaini dio eta.

1921 urtean sortu zuen Barandiaranek folkloreaki buruzko urtekari hau eta geroztik bere lanari eskeri bizi izan da urtez urte, Eusko Ikaskuntzaren babespean.

Urtekari honetan biltzen diren hamasei lanak, bederatzi espainolez, bost euskaraz eta bi frantsesez idatzia, euskal eremua osatzen duten lurralde guztietakoak dira jatorriz. Lanotarikoa bat Joxemiel Barandiaranek berak egindakoa du, alean omenaldizko kutsua kontutan hartu gabe, 1936 urtean harturiko oharretan oinarrituz Ezkurra izeneko herriska nafarraren gaineko azterketa etnografikoa hain zuzen ere. Casenave-Harigile, P. Dunypetre, M. Duvert, P. Goity, G.

Arregi, L.M. Peña, K. Glaria, A. Agirre, M. Goñi, J. Garmendia, J.M. Etxebarria, I. Sorondo eta A. Erkoreka dira ikerketa lanen bidez omenaldian parte hartzen dutenak.

Zientzia etnografikoa Euskal Herrian gara dadin Barandiaranek izan duen garrantziari buruz Ander Manterolak egindako hitzaurrearekin hasten da monografikoa. Orintsu sortua izan den Jose Miguel de Barandiaran Fundazioak bereganatu du aurrerantzean urtekaria argitaratzearen ardura, eta berorren bidez zuzpertzatzen diren ikerketa lanen bultzatzea.

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Uniformidadearen kontra, Martin Ugalde

IZENBURUA: BIHOTZA GOLKOAN.

EGILEA: MARTIN UGALDE.

ARGITARATZAILEA: EREIN.

Ezusteko bat baino gehiago ematekoa da «Bihotza

golkoan» ipuin-bilduma. Bere narrazioek ez dute antzekorik euskal literaturan. Guztiz desberdina da ingurukotik, bestelako balorazioetan oraingo sartu gabe. Ipuinok irakurtzeak sortzen duen orijinaltasun kutsuari gerora arrazoiak aurkitzea ez da zaila. Batetik, belaunaldi arrazoa, narratziogintza aktiboan adin inguru horretako azken mohikanoa delako egilea. Bestetik, heziketa arrazoa, Venezuelen hainbeste urte ez bait zituen alferrik pasa, bertan egindako literatura joria barné. Azkenik, izaera arrazoa, Martin Ugalde beti izan bait da mementuan mementuko pertsona, zaharkituak gelditutako moldeak modu moderno batez gainditzeko gauza izan dena. Baina ez da aski pertso-

nari buruzko oharra egi-tea; liburuari berari ere begiratu beharko zaio.

Irakurlea ezustean harra-patzea maite du Martinek. Batzutan umore bidez lortzen du («Giltza», «Izua», «Lapurreta»). Bestetan, pertsonaien ezusteko jokaeren bidez («Ilunbe handiko...», «Gerrateko lehen kontak-tua», «Arkume laurden ba-ten prezioa»). Batzutan, ha-sieratik mozorrorik gabe aurkezten ditu pertsonaiak; bestetan, ekinbideak eman-go digu protagonistak eza-gutzeko parada. Horixe bait da bederatzi ipuinen eza-garririk aipagarriena: nahi den efektoa lortzeko erabili behar den edozein errekur-tso prejuiziorik gabe erabil-tzea. Ipuinean ipuineko efektoa lortzea da inporta dena, eta zinez lortu egiten

du. Gogoeta jariora edo elkar hizketa, kontakizun zu-zena edo imajinarioa... zer-nahi erabiltzen du Martin Ugaldek, batere koerentzia-rik falta gabe gainera.

Hizkuntza ere oso bere-zia da Ugalderena. Lanketa haundia somatzen zaio, eta oso modu pertsonalean isur-tzen du kondakizuna. Sinta-xi sinplea maite du, baina aldi berean luzeak diren esaldietan zehar ongi aus-nartutako hitz kateak auke-ratzen ditu. Adierazgarritasuna, ahozko hizketak mo-duan bilatzen du, erasketa erretoriko ugariekin, onomatopeia etengabeekin, hiz-ketaldi puska pilatuekin...

Eguneroko kontuak eta urtetan pilatutako esperien-tziaren isladak agertzen diz-kigute ipuinek. Eguneroko heroe txikiak agertzen zaiz-kigu, soiltasun haundiz, txaf-ferorik gabe baina emozio handiak sortaraziz.

JOSU LANDA

25.000 «Egunkaria» kioskoetan

EGUNKARIA Sortzen Talde Eragileak maiatzetik aurrera Euskal Herri osoan barrena martxan jarritako «Euskaldunon Egunkaria»ren aldeko kanpaina burutzeko astebete falta delarik, dagoeneko ezaguna da hasiera batean espero baino emaitza hobeia izango dela. Hori posible egiteko, Talde Eragileko partaide eta Kanpaina Batzorde Nagusiaren ihardueraz gainera, guztiz erabakiorra izan da herrialde ezberdinetako ia berrehun Herri Batzorderen lan itzela, bai euskarazko egunkariaren premia gizarteratzeko bai proiektu histori-

ko honen oinarritzko abiapuntu ekonomikoa erdiesteko.

Bi hilabeteren buruan herriz herri eta orriz orri izkiriaturako Egunkari Erraldoia biltzeko tenorea heldu da honez gero, eta horretarako Egunkaria Sortzen-ek sei ordutako festa galanta iragarri du uztailaren 15erako Donostiako Belodromoan. Eta kanpainari amaiera emateko halaber, Talde Eragileak aprobazko Egunkaria-ren zenbaki bat kaleratuko du aipatu igandera-ko, 25.000 aleko tiradaz.

Euskal kultur munduko erakunde eta el-karte orori egunkari proiektua aurkeztu izan eta gero, udazkenean egunerokoa in-

primatzeko entpresaren moldaketa, azpiegituraren osaketa eta erredakzio taldearen prestaketa borobiltzeari ekingo zaio hemendik aurrera.

GAUR artean euskarazko egunkaria plazaratzeko proiektu bakarra gizarteratu den arren, hilabete batzu badira Gasteizko Gobernuak jeltzale buruek beste egunkari bat ere izango dela jakin erazi zutela. Bigarren proiektu horren aurkezpen publikorik ez da egin, baina jadanik Kultur Saileko Kontseilaria den Joseba Arregik adierazi

du «Euskaldunon Egunkaria» ez duela dirulaguntzarik jasoko, baldin eta ez badu balizko proiektu instituzionalarekin bat egiten.

Delako proiektu gubernamentalak abuzturako prest izango omen da, eta «euskarazko egunkaria argitara dadin nahi dutenek guregana hurbildu beharko dute» nabarmendu zuen Arregik ekainaren 29an. Egunkaria Sortzen taldeak bere proiektuaren aurkezpena Joseba Arregiri egin zionetik, bigarren bilera baten eskaria ere luzatu zion Kontseilariari, nahiz eta oraindik Gasteiztik erantzunik jaso ez. Bien bitartean, baita ere, Joxemi Zumalabe eta Iñaki Zabaleta Talde Eragilekoak Belokiren Lan Taldearekin bitan batzartu dira proiektu periodistikoaz solastatzeko.

Joxerra Belokik behin eta birritan aipatu du bere lan taldea ez dela proiektu bat tratatzen ari, euskarazko egunkariak bete beharko lituzkeen erizpideak finkatzen baizik. Joseba Arregik euskarazko egunkariari buruzko erabakiak Belokiren azterketaren emaitzak agertu ostean hartuko zirela adierazi arren, bere hitza jan eta Belokiren lana bukatu aurretik jakin erazi du «Euskaldunon Egunkaria»ri ez zaiola dirulaguntza publikorik luzatuko.

Dena den, badirudi Belokiren taldean ez direla lanak oso samur burutzen ari, Felix Ibargutxi taldekideak bere lankidetzaren behera utzi bait zuen ekipoak bizi dituen tentsioen kausaz.

PASA den ostiralean (ekainak 29) Euskadiko Ezkerreko egunkariari buruz egin zuen galde Gasteizko Legebiltzarrean. Egun berean, ETB-1eko eguerdiko informatiboan elkar hizketatu zuten Joseba Arregi. Eta asteartean (ekainak 26) ETB-2ko Mariano Ferrer-en programan mahai-inguru bat izan zen. Arregi eta Amatiñoren hitzak lez beretik abiatu dira etengabe, Egunkaria Sortzen-en proiektua mami nagusi gisan hartu eta egundainoko ekimen herritarren aurka borrokatzen. Itxuraz, Arregi Kontseilariak ahanztirik ditu bere zereginari buruz egin izan dituen adierazpenak: «Kultur Sailaren zeregina ez da kultura

sortzea, herriaren kultur ekimenak kudeatzea eta bultzatzea baizik» —«Euskadi Kulturak» aldizkariaren lehenengo zenbakian—.

Uztaila honetan Gasteizko Legebiltzarra oporrak hartuko ditu iraila bitartean, eta orduan legealdia bukatu eta hauteskunde berriak iragarriko ditu. Hurrengo Gobernuaren kultur politikaren eskuetan geratuko da, beraz, Joseba Arregik orain aldarrikatzen duen euskal egunkari proiektu instituzionalarekin aurrera ala atzera egiteko erabakia. Aurrera egitekotan, datorren neguan kaleratuko omen da egunkari gubernamentalak, eta aurretik, udazkenean, «Euskaldunon Egunkaria».

Kultur Sailburua esan eta esan ari da bi egunkarirentzako tokirik ez dagoela, Jaur-laritzak CIES entpresari eskatu zion azterketaren datuei jaramonik egin gabe. Osera, Egunkaria Sortzen Talde Eragileko Iñaki Uriak ARGIA idatzitako artikulua batetan honela gogoratzen zituen datuok: «CIESen azterketan 12/13.000 erosle potentzial lituzke egunkari bakar batek. Bi egunkari izanez gero berriz, 10/12.000 erosle lituzke zentro-ezkerrekoak eta 7/9.000 zentro eskuinekoak. Hau da, hipotesirik onenean 8.000 erosle gehiago izango liriteke bi egunkari izanez gero. Hipotesirik kaskarrean berriz 7.000 erosle gehiago».

Egunkari bakar bat besterik posible ez dela errepika ari den Joseba Arregi, edo euskarazko eguneroko prentsa idatziaren zabalkundearen aurka dago edota Egunkaria Sortzen-ek «Euskaldunon Egunkaria» kaleratzearen kontra bestela. Euskal kulturaren hedapenaren aldeko lanean dihardutenei trabak ipini eta mehatxuak luzatzen dizkien Kultur Kontseilariak ez luke bere kargua merezi.

GORKA ARRESE

Berlingo adreiluak

Heriotz zibila

Zarata elektroniko identifikagaitza, aginduak aideportu ahotsez entzuten dira, detenituak buzo laranja edota urdinez jutzen dira, politiko ala sozial diren desberdintzeko, eta bi modulotan banaturik daude. Gartzelaren arkitektura ere desberdina da: triangulua, bi modulo triangulartan banatua; zentroa, erpin batean dago eta gartzeleroek bertatik kontrolatzen dituzte bi moduloak. «Urdinen» moduloan telebista da nagusi, droga salerosketa eta sexu transakzioekin batera, ping-pong-ean aritzen dira... «Laranja» pintura, liburuak, ikerketa, presoak ez dira apenas zeldetatik ateratzen, «arriskutsuak» dira, ez dago telebistarik.

Bizitza ia osoa gartzelan pasatu zuen Jack Henri Abbott-en liburu bat, eta Australiatik EEBetarrainoko gartzelaz gartzela hiru urtetan zehar eginiko ikerketa-galdeketa izan dute oinarritzat John Hillcoat eta Evan English video ekoizle eta egile biek «Ghosts of the Civil Dead» (Heriotz zibileko mamuak) filmea burutzeko.

Filmean kontzentratu duten biolentzia egiazko gertaeren islada da. Horretarako jadanik esistitzen duten gartzelen modelo bat kokatu dute basamortuan, gizartetik urrun, sare, aranzdun sare, bijilatzeoko kamera eta horma eta murrak aseptikoz inguraturik. Gartzela piloto horretan ematen diren borroka eta horroreko oiaztun ezagunak dakartzate euskaldunon adimenera.

1989.ean estreinatu zen filmea, Australian hamarkadako filmarik onenaren saria jaso du. Duela urtebete estreinatu zuten, heriotz zibila aplikatzen duen gizarte modernoaren biolentziaren kontzentrazioa den filmea. Australiako bokiek, «hobe-kuntza ikastaroak» burutzen dituztenean, kolofoi gisa-edo, filmea ikustatzeko aukera dute.

MIKEL ANTZA

Independentziaren aldeko aire berriak Quebec-en?

N

AZIO baten barne edo kanpo egoera politikoak bultzatu izan du bertako herria independentziaren aldeko irtenbide politikoak

aukeratzera, eta Finlandiako kasoa harri-garria da horretan, Zarren Errusia iragane-ra pasa eta urriko iraultzak Soviet Batasuna historian sartu zuen unea aprobetxatu bait zuten finlandiarrek Soviet Batasunarekiko beren independentzia negoziatu eta eskuratzeko.

Horrelako zerbait Quebec-en gertatzen ari den susmoa gero eta handiagoa da, duela hamar urte independentziaren bi-deari eusteko bidea eskatzen zuen erreferenduma galdu ondoren eta urteetan independentismoaren aldeko garraia isildu ondoren, Quebecen Canada utzi eta autodeterminazio bideari ekin diezaiokeela bait diote berriz komunikabideek.

Baina nola ulertu historikoki Quebecen independentziaren aurkako lider politikoak izan den Robert Bourassa prozesu berri honen aintzindari politikoak izatea, hil zen René Levesquek sortutako Partis Quebecois independentista oposizioan dagoen? Nola azaldu Quebecen ingeles burgesiaren ordezkari politikoak horrelako jokabide baten alde azaltzea? Edo egoera aztertzeke hainbat datu falta zaizkigu.

I

ZAN ere Robert Bourassa ez da politikari berria Quebecen, bera izan zen Front de Libération du Quebec talde armatu abertzaleak bahiturik zuen Laporte minis-

JOSEBA ALVAREZ
(Donostiako Udaltzeko zinegoitzia)

traria hil ondoren, erakunde armatua suntsitzeko Quebecen Canadako ejertzitza kaleratu zuena 60. hamarkadaren amaieran. Erabaki horren ondorioz sortu zen errepresio eta eskandalo politikoak berak zuzentzen zuen gobernuaren ondoratu zuen, René Levesque eta Partis Quebecois indartzu eta hauteskundeetan gobernuaren eskuratu arte bultzatuz.

Alderdi honek urtetan izango duen politika sozial progresistak eta abertzaleak Canadako gobernu federalaren politika aldatu du, ordura arte Canadako zentro komertzial nagusia zen Quebec eta bertako Montreal hiria bultzatu beharrean, kapital ekonomiko finantzieroa Ontario eta bertako hiriburua den Torontora bultzatuz.

Baina Partis Quebecoisak «P.Q.ren aldeko botoa, independentziaren aldeko botoa» esanez boterea eskuratu bazuen ere, independentzia bideratzeko erreferenduma 80. hamarkada hasieran galdu egin zuen. Gertakizun honek goitik behera txikitu zuen mugimendu independentista, erreferenduma ondoren egin ziren hauteskundeetan P.Q.ak gehiengo eskuratu zuen arren.

Lehen sintoma P.Q.n baitan eman zen, gaur bertako ordezkari politiko nagusia den Parizeau eta beste independentistak alderdia utzi zuten, bertako erreformistak, Johnson buru zelarik independentziaren aldeko alderdiko estatutoak aldatu zituzte-nean. Baina alderdia ezezik, kale mailako mugida independentista guztia hondoratu eta erreforma nagusitu zen Quebecen. Horren lekuko da Bourassak zuzentzen duen Alderdi Liberalaren garaipena, eta Johnsonen P.Q. erreformista berriaren porrota 1984ean hauteskundeetan.

K

ONTESTU honetan, Bourassak eta Mulroney-k Quebec eta Canadaren artean dagoen arazo konstituzional historikoa kon-

pontzeko aukera aprobetxatu nahi izan dute, Quebeci «desberdintasuna» onartuz, baina Quebec Canadan mantenduz, hori bait da Lakuetako akordioaren helburua eta ez besterik.

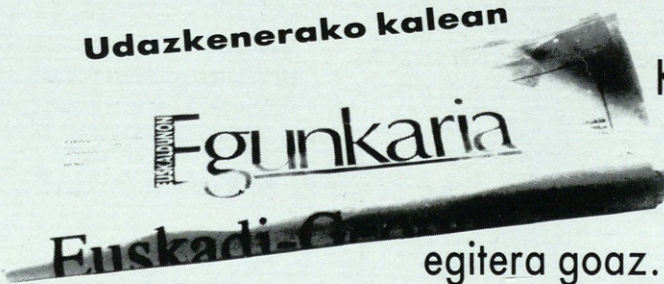
Baina tiroa kulatatik atera zaie, erabaki hori beste probintzia guztiek onartu behar bait zuten, baina Quebec eta Canadaren arteko arazo politikoak ez da bakarra, Canadako konstituzioak adibidez ez bait ditu indioen eskubideak errespetatzen eta bigarren mailako hiritartzat jotzen bait ditu Canadaren herri sortzaileak frantsesa eta ingelese direla esaten duenean, eta beraiek ere beren espezifikotasun historikoa onartzea nahi dute. Eta zer esanik ez, probintzien arteko diferentziak onartzen hastekotan besteek ere beraienak nahi bait dituzte.

Era honetan, arazo historikoa konpontzeko prestaturik zegoen akordioa, arazo historikoa bilakatu daiteke Quebec Canadatik ateratzeko atea bihurtzen bada, Parizeau eta gainerako independentistek ez bait dute aukera hau pasatzen utzi eta oposizioetik Bourassari independentzia eskatu behar duela eskatuko bait diote Canadak Quebecen espezifikotasuna ez onartzea erabaki bait du, independentzia lortzeko balioko ez badu ere, independentisten pisu politikoak handituko duelako.

EUSKALDUNON Egunkaria

Esateko asko daukagu

Udazkenerako kalean

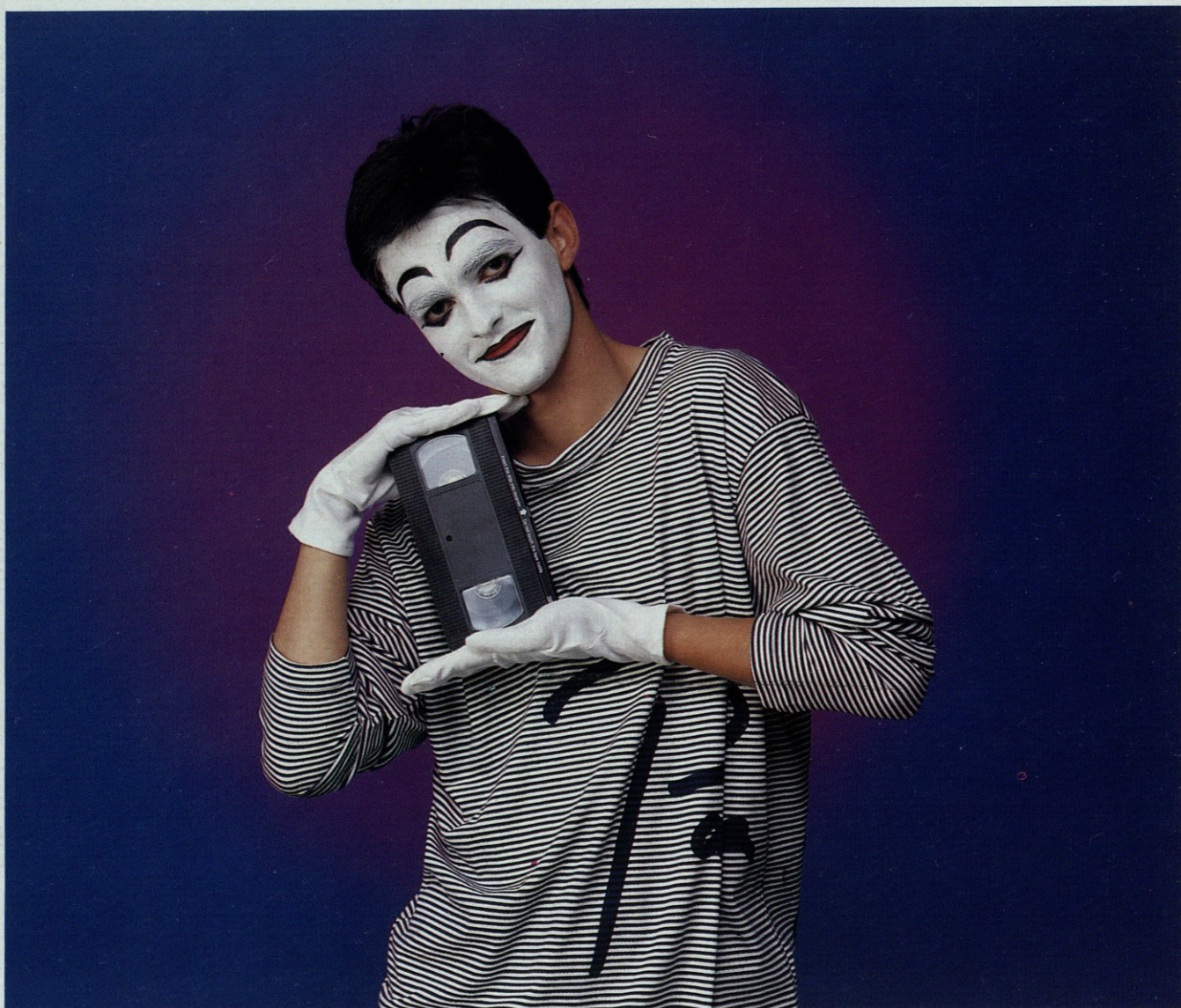

Kalitatezko egunkari
nazional, zabal eta
independiente bat
egitera goaz. Desafio honek zure
laguntza ere behar du. Egun hauetan aurrera eramango
dugun kanpainan parte hartzea eskaintzen dizugu.

Zu ere egunkaria sortzen!

EGUNKARIA SORTZEN: Karmengo Andre Maria kalea 25, behea / 10-12 bulegoak / 20012 - DONOSTIA
Tel. 27 81 01 - 27 18 01

Orain bideoak gure hizkuntzan.

O rain daukazu aukerarik hoberena gustokoen dituzun filmeak euskaraz ikusteko.

JC Producciones y Distribuciones, S.A. banatzailearen bitartez, Euskararen Sustapenerako Zuzendaritzak hainbat bideo kaleratu ditu zuk erosi ahal izan ditzazun.

.....eta gehiago

EUSKO JAURLARITZA
Kultura eta Turismo Saila
Euskararen Sustapenerako Zuzendaritza